УЧРЕЖДЕНИЕ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК
ИНСТИТУТ ЯЗЫКОЗНАНИЯ РАН

Гъэсэпэтхыдэхэр

Сэлмэн бегъымбарым и ущие псалъэхэмрэ хъыбархэмрэ

ФIыцIагъэ ЛъапIэр зэдзэкIынымкIэ Институтыр
Мэзкуу, 2017

УДК 27-23
ББК 86.37-2 (2Рос.Каб)

АдыгэбзэкIэ зэзыдзэкIар
Табыщ Мурат Арсен и къуэрщ

Р е ц е н з е н т х э р:

БищIо Борис Чэмал и къуэ – филологие щIэныгъэхэмкIэ доктор
ХьэцIыкIу Раисэ Алджэрий ипхъу – филологие щIэныгъэхэмкIэ кандидат

ISBN 978-5-93943-230-6
© Институт перевода Библии, 2017

Пэублэ псалъэ

Ныбжьэгъу лъапIэ!

ФIыцIагъэ ЛъапIэм щыщ «Гъэсэпэтхыдэхэр» жыхуиIэ тхылъыр уи пащхьэ илъщ. ЦIыхур фIым хуэзыущий, екIумрэ емыкIумрэ, хъунумрэ мыхъунумрэ зэхезыгъэгъэкI хъыбархэрщ, тхыдэжьхэрщ, ущиехэрщ, кIэщIущыгъэхэрщ гъэсэпэтхыдэкIэ зэджэр. ЗэхэщIыкIым зезыгъэужь, гупсысэкIэм зезыгъэузэщI апхуэдэ щэнгъасэ псалъэхэм ижькIэрэ цIыхум гулъытэ лей хуащIу къекIуэкIащ. Мы тхылъым щызэхуэхьэса гъэсэпэтхыдэхэми КъуэкIыпIэ Благъэм щыпсэу лъэпкъхэм пщIэ хуащIу, лъапIэныгъэ ирахыу илъэсищэ Iэджэхэр къызэпачащ.

«Гъэсэпэтхыдэхэм» ущыхуэзэну ущие псалъэхэмрэ Iущыгъэхэмрэ я нэхъыбэр Даут бегъымбарым и къуэ Сэлмэн и цIэм ирапх хабзэщ. Ар езыр ди лъэхъэнэр къихьэным ипэ X лIэщIыгъуэм щыIа ИсрэIил къэралыгъуэм и пащтыхьу щытащ. ФIыцIагъэ ЛъапIэм къызэрыхэщымкIэ, Тхьэр Сэлмэн зыхуеймкIэ щеупщIым щыгъуэ, емрэ фIымрэ зэхищIыкIыну, и лъэпкъ гъуэгу захуэм зэрытригъэувэн акъылрэ губзыгъагъэкIэ къетэну щIэлъэIугъащ. Дунеягъэ Iуэхурэ мылъкукIэ зыхуимыгъазэу апхуэдэ лъэIукIэ игу къызэрызэхуIуихам папщIэ и Iущыгъэрэ губзыгъэгъэкIэ япэкIи щымыIауэ, иужькIи къэмыхъуауэ Сэлмэн цIыху лъэпкъым яхиIэтыкIащ (1 Пащт. 3:5-12).

ЦIыхум и щыIэныгъэкIэ, къыхуэщхьэпэну ущие куэд «Гъэсэпэтхыдэхэм» щызэхуэхьэсащ. Тхылъым

наIуэ зэрищIщи, абыхэм уалъэIэсын, нэсу къыбгурыIуэн щхьэкIэ зы щыпкъагъэ уигу имыхуу илъын хуейщ: Тхьэуэ Зиусхьэным уфIэлIыкIыныр – зэхэщIыкIым и пэублэщ (Гъэс. 1:7). Тхылъым Iущыгъэу хэлъыр хилъагъуэрэ ар къыхэзыхыфыр гъуэгу махуэ теуващ (Гъэс. 3:13-18).

ГъащIэм цIыхур зыIуигъэувэ сыт хуэдэ IэнатIэми епхьэлIэ хъуну псалъэ пэжу «Гъэсэпэтхыдэхэм» мащIэкъым узыщрихьэлIэр. Псалъэм папщIэ, тхылъыр цIыхур зыгъэпIейтей Iуэхугъуэ куэдым я щхьэфэ йоIэбэ: унагъуэм (11:29, 14:1, н.къ.), быным (10:1, 19:26, н.къ.), гъэсэныгъэм (13:24, 22:6, н.къ.), нэчыхьым (5:15-20, 18:22, н.къ.), лIыгъуэ-фызыгъуэм (12:4, 21:9, н.къ.), жылагъуэ Iуэхухэм (11:10-11, 14:34, н.къ.), мылъкум (10:2, 11:28, н.къ.), лэжьыгъэм (6:6-11, 10:4, н.къ.), н.къ. ИкIэщIыпIэкIэ жыпIэмэ, «Гъэсэпэтхыдэхэм» гупсысэу къыщыIэтар, япэрауэ, Тхьэмрэ цIыхумрэ, етIуанэрауэ, езы цIыхухэм я зэхуаку къыдэхъуэ зэхущытыкIэхэр пэжым тегъэувэнырщ, зэтес щIынырщ. УзытеплъэкъукI мыхъуну а зэхущытыкIэхэр нэхъри щефIэкIуэнур, тхылъым къызэрыхэщщи, цIыхур и дэтхэнэ зы Iуэхурэ зы псалъэкIэ Тхьэм и Хабзэр и тегъэщIапIэу зекIуэу щытмэщ.

«Гъэсэпэтхыдэхэм» усэбзэм и нэщэнэхэр яхыболъагъуэ. Псом хуэмыдэу ар щынэрылъагъущ сатыритI хъу усэпкъ кIэщIхэм деж. Апхуэдэ усэпкъхэм, зэрыхабзэщи, е сатыритIыр щызэпэщытщ, е къаIэт гупсысэхэм зыр зым тригъэчыныхьу гъэпсащ. КIэщIу икIи купщIафIэу зэрызэхэухуэнам тхылъым къиIуэтэну зыхуейр нэхъ зэхэщIыкIыгъуафIэ ещI. Мы зэдзэкIыгъэри зэрылъэкIкIэ зыхущIэкъур аращ: пасэрей журт усэ гъэпсыкIэм ит «Гъэсэпэтхыдэхэм» я фащэр къыщыднэжкIэрэ абы адыгэбзэкIэ зыщызыгъэгъуазэхэм ар еджэгъуафIэ, гурыIуэгъуафIэ ящыщIынырщ. Дыщогугъ тхылъым еджэнуми едэIуэнуми абы зи гугъу ищIыр зэхищIыкIыну икIи зэхихыну.

«Гъэсэпэтхыдэхэр» лъэпкъ куэдым я бзэкIэ зэдзэкIауэ щыIэщ. АдыгэбзэкIэ дунейм къыщытехьэр иджыщ. Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхыр адыгэбзэм къыщидгъэтIасэм абы узыщрихьэлIэ псалъэ гурыIуэгъуейхэмрэ щIыпIэ-щIыпIэкIэрэ зи купщIэ лъапсэр зэхэхыгъуей псалъэухахэмрэ къарыкIыр дгъэнахуэу дамыгъэкIэ къыхэдгъэщащ. Тхылъым гупсэ хуэхъу Iуэхугъуэхэри къэгъуэтыжыгъуафIэ хъун щхьэкIэ IункIыбзэIух псалъэхэмрэ бжыгъэрыгъуазэхэмрэ и кIэм деж щызэкIэлъытхыжащ.

Зытепсэлъыхь елъытауэ тхылъыр Iыхьэ зыбжанэу зэхэтщ:

I. Гъэсэпэтхыдэхэм уахэзыгъэгъуазэ (1:1-7)

II. ЩIалэгъуалэм яхуэгъэза ущиехэр (1:8—9:18)
- i. БзаджэщIагъэм ущызыгъащтэ псалъэ (1:8-19)
- ii. Iущыгъэм и джэ макъ (1:20-33)
- iii. Iущыгъэм щхьэпагъэу пылъыр (2:1-22)
- iv. Тхьэуэ Зиусхьэным егъэз уи дзыхь (3:1-12)
- v. Iущыгъэм и гъуэгухэр (3:13-26)
- vi. Iущыгъэмрэ хабзэ-зэхэтыкIэхэмрэ (3:27-35)
- vii. Iущыгъэр псом я щхьэщ (4:1-27)
- viii. Нэчыхь хьэкъым епцIыжыным ущызыгъащтэ псалъэхэр (5:1-14)
- ix. Нэчыхь хьэкъым хуэпэжын зэрыхуейм теухуауэ щIалэгъуалэм хуэгъэза щIагъыбзэ (5:15-23)
- x. Щэнгъасэ псалъэ зэмылIэужьыгъуэхэр (6:1-19)
- xi. Нэчыхь хьэкъым епцIыжыным ущызыгъащтэ нэгъуэщI псалъэхэр (6:20-35)
- xii. Нэчыхь хьэкъым епцIыжыным теухуауэ иджыри зэ (7:1-27)
- xiii. Iущыгъэм и джэ макъ (8:1-36)
- xiv. Iущыгъэм урегъэблагъэ (9:1-12)
- xv. Акъылыншагъэм урегъэблагъэ (9:13-18)

III. Тхылъ зэхуэмыдэхэм щызэхуэхьэсыжа псалъэ Iущхэр (10:1–31:31)

- i. Сэлмэн и псалъэ Iущхэр (10:1–22:16)
- ii. ЦIыху Iущхэм къащIэна псалъэ щэщI (22:17–24:22)
- iii. ЦIыху Iущхэм жаIауэ иджыри зы псалъэ гуп (24:23-34)
- iv. Иджыри Сэлмэн къыжиIауэ нэгъуэщI зы псалъэ гуп (25:1–29:27)
- v. Агъур и псалъэхэр (30:1-33)
- vi. ЛэмрэIил и псалъэхэр (31:1-9)
- vii. ФызыфIым и щытхъу (31:10-31)

Адыгэбзэкlэ еджэхэм ФIыцIагъэ ЛъапIэм щыщ тхылъхэр а бзэмкIэ ябгъэдэтлъхьэныр ди гуапэщ. Тхылъыр зэдзэкIыным, щIэджыкIакIуэм деж нэхьэсыным зи гуащIэрэ зи лэжьыгъэ хэзылъхьа зэдзэкIакIуэм, щIэныгъэлэжьхэм, упщIэжакIуэхэм тхьэгъэпсэу яхуэфащэщ икIи фIыщIэ ин яхудощI.

ФIыцIагъэ ЛъапIэр зэдзэкIынымкIэ Институтыр

ЯПЭ IЫХЬЭ

Гъэсэпэтхыдэхэм уахэзыгъэгъуазэ

1 ИсрэIилым и пащтыхь Даут и къуэ Сэлмэн и гъэсэпэтхыдэхэр.

2 Iущыгъэрэ ущиер къыфхуахьынщ абыхэм,
акъылкIэ гъэнщIа псалъэхэр къывгурыIуэнкIэ
щхьэпэ къыфхуэхъунщ,
3 щыпкъагъэм, захуагъэм, пэжыгъэм –
псэукIэ нэсым хабзэу хэлъхэм –
фыхуаузэщIынщ.
4 ЖыIэзыфIэщхэм я зэхэщIыкIым зрагъэIэтынщ,
щIэныгъэрэ губзыгъагъэкIи ныбжьыщIэхэм
ядэгуэшэнщ;
5 щIредэIу а псалъэхэм цIыху Iущхэри –
щIэныгъэу ябгъэдэлъми хагъэхъуэнщ,
зи акъыл тIысахэм чэнджэщ щхьэпи
къыхахынщ.

6 ЗэхэфщIыкIынщ итIанэ фэ псалъэжьхэр,
псалъэ хъуэрхэр,
цIыху Iущ и Iущыжхэм я псэлъафэхэр,
щIагъыбзэхэр.

7 Тхьэуэ Зиусхьэным[a] уфIэлIыкIыныр –
зэхэщIыкIым и пэублэщ,
Iущыгъэрэ ущием нэмыплъ езытыр –
акъылыншэщ.

ЩIалэгъуалэм яхуэгъэза ущиехэр

БзаджэщIагъэм ущызыгъащтэ псалъэ

8 ЕдаIуэ, си щIалэ, уи адэ и ущие,
уи анэ и псалъи иригъуазэ,
9 къыпхалъхьэнщ абыхэм уэ щэн дахэ,
уи щIыхьри лъагэу яIэтынщ[b].
10 Си щIалэ, удашэхыну гуэныхьщIакIуэхэр
къыщихьэкIэ уи ужь,
защыдзей абыхэм.
11 «НыддэкIуэ,
щхьэусыгъуэншэу лажьэншэхэм
дапэтIысынщи, ялъ дгъэжэнщ,
12 пэмыплъагъэххэу зи уахътыр къэсахэм ещхьу
абыхэм зэшэзэпIэу кIэр еттынщ[c];
13 фIыгъуэбэр къэтхъунщIэнщи,
а къуентхъхэмкIэ* ди унэхэр дыуфэнщ.
14 Къытхыхьи, пхъэидзэр щытщIкIэ,
къыплъыс уи Iыхьэри хэпхынщ!» – щыжаIэкIи,

---

[a] 1:7 Журт.: «Яхве». Тхьэм Мусэ бегъымбарми журтхэми закъызэрыригъэцIыхуауэ щытар апхуэдэущ. «Яхве» жиIэмэ, «ЩыIэр», «Псэур» жиIэу аращ. Журтхэр а цIэм апхуэдизкIэ фIэлIыкIырт, къапсэлъыну щышынэрти, Тхыгъэ ЛъапIэми макъкIэ щеджэкIэ, а цIэр къамыпсэлъу абы и пIэкIэ «Адонай» жаIэу хуежьащ. «Си Зиусхьэн» жиIэу аращ абы къикIыр.

[b] 1:9 Журт.: «къыпщхьэратIэгъэнщ абыхэм уэ къэгъагъэ блэрыр, зэпэлыдыж щыгъэри къыппщIэхалъхьэнщ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

[c] 1:12 Журт.: «хьэдрыхэ дунейм зэрызыIэщIилъхьэжым хуэдэу псэууэ ахэр едгъэндырэхынщи, мащэм ихуам ещхьуи зыIэщIэтлъхьэнщ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

15 умыщI апхуэдэхэр, си щIалэ, уэ гъуэгуэгъу,
абы я лъагъуи утеувэну щыщтэ.
16 Лей зехьэнырщ ахэр зыхущIэкъур,
зыхуэпIащIэри лъыгъажэщ.
17 Бзурэ пэт нахуэу ягъэувa бзуущэм
иубыдынкъым[a],
18 ауэ мы бзаджащIэхэр аракъым –
зыпэтIысыжурэ ягъажэр ялъщ,
я мащэри езыхэм я IэкIэ ятIыж.
19 Аращ къапэплъэр щIэпхъаджэ къуентхъ
щIэнэцIхэм, –
халъхьэнущ я щхьэр абы щIэхъуэпсхэм.

Iущыгъэм и джэ макъ

20 Iущыгъэр[b] уэрам-уэрамкIэрэ къыщоджэ,
утыкухэми щеIэт и макъ;
21 цIыху зэблэкIыпIэхэм ар къыщогуо,
и псалъэхэр щегъэIу къалэ дыхьэпIэхэми:
22 «ЦIыху жыIэзыфIэщхэм зэхэфх псоми фигу
хагъахъуэу сыт хуэдизрэ екIуэкIыну?
ЩIэнэкIалэхэр* сыт хуэдизрэ щIэнэкIэнкIэ
фыерыщыну,
акъылыншэхэми щIэныгъэм сыт хуэдизрэ
зыпэIувдзыну?
23 Си гие* псалъэ хуэфэщэн хуэдизкIэ
фыкъыпэджэжатэмэ,
сыфхуэхъунтэкъэ фэ чэнджэщэгъу,
сывдэгуэшэнтэкъэ гущIагъщIэлъыбзэу
сщIымкIэ?!
24 Сынывэджат – фи щIыб къысхуэвгъэзащ,
зынэсшият – къыслъыфтакъым зыми гу.

---

a **1:17** ЗэрызэдзэкIам къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

b **1:20** «Гъэсэпэтхыдэхэм» Iущыгъэр бзылъхугъэу къыщыгъэлъэгъуащ.

25 Си чэнджэщхэм фыщелъэпэуакIэ,
сынышщIывэгияр къыщывмыщтакIэ,
26 гукIуэдыгъуэр къыщыфлъэIэскIэ,
фи гузэвэгъуэм сэри сыщIэнэкIэжынщ.
27 Шынагъуэр дуней жьапщаеу
къыщыфлъэIэскIэ,
гузэвэгъуэр гъуэжькуийуэ
къыщыфтехуарзэкIэ,
гуауэмрэ гуIэмрэ лъэгуажьэмыщхьэу
фыкъыщагъэтIыскIэ,
28 мис абы щыгъуэщ фыкъыщызэджэнур,
ауэ сыныфпэджэжынукъым,
мис абы щыгъуэщ сыкъыщыфлъыхъуэнур,
ауэ сывгъуэтыжынукъым.
29 ЩIэныгъэм гущыкI хуэзыщIахэмрэ
Тхьэуэ Зиусхьэным фIэлIыкIыным
хуэмеяхэмрэ,
30 си чэнджэщ зымыщтахэмрэ си гие псалъэ
елъэпэуахэмрэ –
31 гъуэгу къыхахам и дыджкIэ пшынэжынущ,
гугъэу зэрахъами пэкIуэж уасэри
ягъуэтыжынущ.
32 ЖыIэзыфIэщыр зэрымыдаIуэм
текIуэдэжынущ,
акъылыншэри гу къаскIэ зэримыIэм
теунэхъуэнущ.
33 КъызэдаIуэр псэунщ шынагъэм пэIэщIэу,
бэлыхьлэжьаекIи къыхэщт иIэнкъым».

ЕТIУАНЭ IЫХЬЭ

Iущыгъэм щхьэпагъэу пылъыр

1 Си щIалэ, си псалъэр пщтэрэ
унафэу пхуэсщIыр уи гум иплъхьэмэ,
2 Iущыгъэм ухуэгъэзарэ
зэхэщIыкIым уигу етауэ,
3 акъылым ухущIэкъурэ уигу хузэIухауэ
ар къыбгурыIуэным уеблэу щытмэ,
4 дыжьыныжьым хуэдэу абы улъыхъуэрэ
кIадэ* гъэтIылъыгъэу ущIэхъуэпсмэ,
5 абдежщ къыщыпщIэнур Тхьэуэ Зиусхьэным
фIэлIыкIыным къикIыр,
мис итIанэщ Тхьэр къыщыпцIыхунур.
6 Iущыгъэр дэ къыдэзыпэсыр
Тхьэуэ Зиусхьэнырщ,
Аращ къызыбгъэдэкIри щIэныгъэр,
зэхэщIыкIыр.
7 ЦIыху захуэхэм ехъулIэныгъэ инхэр[a]
Тхьэрщ къезытыр,
гъуэгу пхэнж пэIэщIэ зыхуэзыщIхэм
Ар я мэIущ*.
8 Аращ захуащIэхэм хъумакIуэу яIэр,
хуэпэжхэми я гъуэгур еузэщI.
9 КъэпщIэнщ итIанэ щыпкъагъэм, захуагъэм,
пэжыгъэм –

---

[a] 2:7 ЖуртыбзэкIэ псалъэм къикIынкIэ хъунум щыщу зы мыхьэнэращ зэддзэкIар. «Чэнджэщхэр», «текIуэныгъэ», «Iущыгъэ щхьэпэ» мыхьэнэхэри иIэщ.

дэтхэнэ зы гъуэгу занщIи утетыным къикIыр.
10 Абдежым щегъэжьауэщ уигу Iущыгъэр щитIысхьэнур,
щIэныгъэр уи псэми щехуэбылIэнур.
11 Акъыл гъэтIысам укъихъумэнщ,
зэхэщIыкIми укъызэтринэнщ.

12 Iущыгъэм уащехъумэ бзаджащIэхэм я гъуэгум:
псалъэ пцIыIуэпцIышэр зи бзэгупэ телъхэм,
13 гъуэгу занщIэм текIыу
кIыфIыпцIэ лъагъуэ теувахэм,
14 гуфIэ-гупсэм зэщIищтауэ бзаджэ зыщIэхэм,
щIэпхъаджэуи ялэжьхэм щыгуфIыкIхэм,
15 зи гъуэгур нашэкъашэхэм,
пцIы зэфэзэщ и лъагъуэ тетхэм.

16 Iущыгъэм хамэ цIыхубзым[a] ущехъумэ,
нэгъуэщIым и щхьэгъусэ и псалъэпцI къумалэм*,
17 пIэщхьагъ ищIар хьэкъыншэу зыхъуэжам,
Тхьэм и пащхьэ щита нэчыхь псалъэр зыкъутам.
18 Ажалщ[b] а цIыхубзым и унэр зи хэщIапIэр,
гъуэгупэуи екIуалIэм узыхуашэр хьэдрыхэщ.
19 Хэт къыхуэмыкIуэми абы, итщ кIуэдыпIэ, –
гъащIэм и нэзми къыщыхуташ.

20 Аращи, цIыхуфI я гъуэгу щызэхэзекIуэ,
захуащIэхэм я кIуапIэр умыбгынэ.
21 ЦIыху захуэхэрщ мы щIыгум щыпсэунур,
зигу къабзэхэрщ къинэнури абы;

a 2:16 Мы псалъэм мыхьэнищ иIэнкIэ хъунущ: 1. нэгъуэщI лъэпкъ щыщ бзылъхугъэ; 2. хамэ цIыхухъу и щхьэгъусэ; 3. зи пщIэ зыгъэкIуэда цIыхубз хэтакIуэ.
b 2:18 Журт.: «ныбжьыкъухэм дежщ», нэгъуэщIу жыпIэмэ – лIахэм я деж.

22 ауэ бзаджащIэхэр мы щIыгум трихыжынущ,
цIыху гъэпцIакIуэхэм я лъабжьэри
ирихыжынущ.

ЕЩАНЭ IЫХЬЭ

Тхьэуэ Зиусхьэным егъэз уи дзыхь

1 Ущиеу узыщIэзгъэдэIухэр, си щIалэ,
зыщумыгъэгъупщэ,
унафэу пхуэсщIхэри къренэ уигу:
2 абы уи гъащIэр илъэс куэдкIэ яшэщIынущ,
ехъулIэныгъи гупсэхугъуи[a]
къыпхуахьынущ.

3 ФIылъагъуныгъэмрэ пэжыгъэмрэ пэIэщIэ
уахуэмыхъукIэ,
гъащIэ гъуэмылэу ахэр зехьэ,
гущIагъщIэлъыбзэуи къэхьэкI[b].
4 КъыплъэIэсынщ итIанэ Тхьэм и нэфIыр,
удыхьэнщ итIанэ цIыхухэм ягу.

5 ГущIэ лъащIэ псомкIи Тхьэуэ Зиусхьэным
дзыхь егъэз,
уи акъылым ущымыгугъыщэ;
6 кIуапIэу хэпшхэми Тхьэр къыщылъыхъуэ,
уи гъуэгур занщIэ мис Абы ищIынщ.

---

a 3:2 ЖуртыбзэкIэ мыхьэнэ куэд къызэрыкI «шалом» псалъэращ. «Мамырыгъэ», «ехъулIэныгъэ», «псэуныгъэ», «узыншагъэ» мыхьэнэхэри иIэщ.

b 3:3 Журт.: «уи пщэм къешэкIи, уи гущхьэм тетхэ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

7 ЦIыху Iущу зыкъыпфIэщIыжыным щыщтэ,
Тхьэуэ Зиусхьэным фIэлIыкI зэпыт,
бзаджэм зыпыIудз:
8 ар уи Iэпкълъэпкъым хуэщхьэпэнщ,
уи гуащIэми* къыхигъэхъуэнщ.

9 Къыпхэхъуэм щыщкIэ Тхьэуэ Зиусхьэным
фIыщIэ хуэщI,
гъавэщхьэ щыпэ тыхьри лъыгъэс[a];
10 уи гуэн я лъащIэ унэмыплъысыфу хъунщ,
санэхури санэщIэхухэм* къащхьэпрыжынщ.

11 УемыпэгэкI, си щIалэ, Тхьэуэ Зиусхьэным
ущиузэхужкIэ,
Абы и гие псалъэри зоумыусыгъуэджэ*:
12 Зэрыхуэхъущ Iэм ещхьу фIыуэ илъагъу быным
адэр
Тхьэуэ Зиусхьэнри и щIасэхэм йогие.

Iущыгъэм и гъуэгухэр

13 Ежьащ гъуэгу махуэ Iущыгъэр къэзыгъуэтыр,
ехъулIащ зиIэр зэхэщIыкI;
14 Iущыгъэр йолъэпIэкI дыжьыным,
дыщэ плъыжьым хуэмыдэуи и хэхъуэр инщ.
15 Налкъутналмэсхэм нэхъри ар нэхъ лъапIэщ,
уи гум фIэIэфIхэм ящыщу абы пэхъуни зы
щымыIэ.
16 ГъащIэ кIыхькIэ ар къыпхуэупсэнщ,
къыуэтэнущ мылъкурэ щIыхькIи[b].
17 Абы и гъуэгухэр – гъуэгу гурыхьщ,

---

a **3:9** Тэурэт Хабзэм ипкъ иткIэ, япэу къэрахьэлIэ гъавэр Тхьэм ейщ, журтхэми ар Абы фIыщIэепэс тыгъэу къыхуахьынуи пщэрылъ яIэщ.

b **3:16** Журт.: «ГъащIэ кIыхьыр и Iэ ижьым илъщ, мылъкумрэ щIыхьымрэ и Iэ сэмэгум илъщ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

абы и гъуэгухэр – мамыр гъуэгущ.
18 Иригъуазэ псомкIи ар гъащIэ жыгщ,
ар зыIэщIэзмыгъэкIри ехъулIащ.

19 Мы дунеижьыр Тхьэуэ Зиусхьэным и Iущыгъэщ къызэригъэщIар,
и акъылщ уафэгури зэрыхуищIыжар;
20 и щIэныгъэщ щIы къат лъащIэншэхэр къызэгуитхъыу псыхэр зыутIыпщар[a],
уафэпшэхэми уэшхыпсыр къезыгъэхьыр.

21 Акъыл жаныгъэр, зэхэщIыкIыр, щIалэ, умыбгынэ,
абыхэм зэикI уатемыплъэкъукI;
22 уэр папщIэ ахэр хъунщ гъащIэ гъуэмылэ,
сыт щыгъуи ахэр уэ къыпщхьэпэжынщ[b].
23 Шынагъуэншэ хъунщ итIанэ гъуэгуу узытетыр,
урикIуэнщ абы умылъэпэрапэу;
24 къыхэщт жыхуаIэр пщIэнкъым, угъуэлъамэ,
уи жеипэри пщIыхь IэфIхэм хэтуи ипхынщ.
25 Ущымышынэ бэлыхь зэуэзэпсэм,
бзаджащIэхэм я кIуэдыр къызэрыкIыми ущымыщтэ, –
26 къэнэнущ Тхьэуэ Зиусхьэныр сыт щыгъуи уи гугъапIэу,
уи кIуапIэхэр кIуэдыпIэми хуишэнкъым.

Iущыгъэмрэ хабзэ-зэхэтыкIэхэмрэ

27 ФIыр зыхуэфащэм епэс,
ар уи IэмыщIэ илъмэ.

---

a **3:20** Журт.: «щIы щIагъхэр зэгуэзыгъэкIар». Зи гугъу ищIыр е дунейр къищыгъэщIым щыгъуэщ, е Нухь бегъымбарым и лъэхъэнэу дунейр псыкIэ Тхьэм щикъутэжам щыгъуэщ.

b **3:22** Журт.: е «пхуэхъунщ ахэр пщэрыдзэ лъапIэ», е «пхуэхъунщ ахэр дыуэ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

28 ПхузэфIэкIыу щытмэ, къолъэIуми хуэщIэ,
«ИужькIэ къакIуэ, уэстынщ пщэдей!» –
жумыIэ.

29 ЦIыхум щхьэкIэ къыумыгъэкI уи гум Iей,
гурыщхъуэншэу ар къыщыбдэпсэукIэ.
30 Щхьэусыгъуэншэу цIыхум уфIэмынэ,
фIэгъэнапIэ пщIын къыщыуимыщIакIэ.

31 Уемыфыгъуэ цIыху мэхъаджэм*,
ар зэрыкIуэ зы гъуэгуи утемыувэ, –
32 Тхьэуэ Зиусхьэным хуищIащ гущыкI цIыху
тхьэгъэпцIым,
Абы и дзыхь цIыху захуэхэрщ зригъэзыр.

33 БзаджащIэхэм я унэм Тхьэуэ Зиусхьэным нэлат
ярех
захуащIэхэм я унэм Ар нэфIкIэ йоплъ.
34 ЦIыху щIэнэкIалэхэм Тхьэр ящIонакIэри,
зыхуэзыгъэцIыкIухэми и фIыгъэр йокI.
35 Акъыл зыбгъэдэлъым щIыхь игъуэтынурэ,
акъылыншэм и напэр текIынущ.

ЕПЛIАНЭ IЫХЬЭ

Iущыгъэр псом я щхьэщ

1 ФыкъедаIуэт, щIалэхэ, фи адэ и ущие,
гупсэхуу фыщIэдэIут, акъыл хэфхыным
щхьэкIэ –
2 сэ фэ вжесIэнур гъэсэпэтхыдэжьщ,
фызыхуэзущийр фымыщI IэщIыб.

3 Си адэ и жьэгужь щIалэжь цIыкIуу сыщыдэсым,
си анэ и щIалэ гъэфIэн закъуэу
сыщыщытым,
4 си адэ сиущийурэ къызжиIэрт:
«Уигу иубыдэ псалъэу уэркIэ хэсхыр,
унафэу пхуэсщIым утемыкIмэ, гъащIэ уиIэщ.
5 Iущыгъэрэ акъылрэ зэгъэгъуэт;
псалъэу бжесIахэр уигу иумыгъэхуж икIи
умыбгынэ.
6 умыщI IэщIыб Iущыгъэр – абы укъихъумэнщ,
гурыщIэ дахэ хуэщIи, укъызэтринэнщ.
7 ЩыIэкъым Iущыгъэм и щхьэ кIуэ,
зэбгъэгъуэтыну ар хущIэкъу.
Сыт уи Iэ къимыхьэми, акъылыр япэ уэ
игъэщ[a].
8 Лъытэныгъэ хуэщIи, уигъэлъэпIэжынщ,
уи гур хузэIупхмэ[b], щытхъуи къыпхуихьынщ.
9 Къыпхилъхьэнщ абы уэ щэн дахэ,
уи щIыхьри лъагэу иIэтынщ[c]».

10 КъызэдаIуи, щIалэ, псалъэу пхухэсхахэр
къащтэ,
итIанэ гъащIэ кIыхь ухъунщ.
11 Узыхуэзущийр Iущыгъэм и гъуэгущ,
узытезгъэувэри абы и лъагъуэ захуэхэрщ.
12 УщрикIуэкIэ – щIэкIынущ уи лъэр хуиту,
ущрижэкIи – улъэпэрэпэнкъым.
13 Си ущие быдэу иригъуазэ, ухуэмыбэлэрыгъ;
уи гъащIэр абы хэлъщи, тегъэт уи нэIэ.
14 БзаджащIэхэм я гъуэгу утемыувэ,
щIапхъаджэхэм я лъагъуэ думычых.

---

a **4:7** Е «Сыт убгъэдэмылъами, акъыл абыкIэ зэгъэгъуэт».
b **4:8** Журт.: «IэплIэ епшэкIмэ».
c **4:9** Журт.: «къыпщхьэратIэгъэнщ абыхэм уэ къэгъагъэ блэрыр, щIыхь пыIэм я нэхъ лъапIэмкIи къотэнщ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

15 Зыщыдзей а гъуэгум, уримыкIуэ,
уи щIыб хуэгъази, блэкI.
16 ЯщIэнукъым абыхэм еши псэхуи,
бзаджагъэ гуэр ямыщIэу щытмэ,
жей жыхуэпIэри яIэнукъым,
зыгуэрым зэраныгъэ ирамыхыу щытмэ.
17 Ялэжьмэ мыхъумыщIагъэ –
я мэжэщIалIэ ягъэнщIым хуэдэщ,
я псыхуэлIэ зэрырагъэкIри лей зэрахьэрщ[a].

18 ЗахуащIэхэм я гъуэгу пщэдджыжь пшэкIэплъ
къэщIыгъуэм ещхьщ,
дыгъэпсым зиIэтыху нэхъ ину къызэщIэблэу.
19 Ауэ бзаджащIэхэм я гъуэгу мазэхэ жэщым
хуэдэщ;
я гущхьэ лъапсэм къэкIкъым
зыгъэлъэпэрапэр сытми.

20 Си щIалэ, си жыIэ уи нэIэ тегъэт;
си псалъэхэми уигу теухуауэ едаIуэ.
21 Абыхэм зэикI уатемыплъэкъукI,
ахэр зэикI уигу иумыгъэху;
22 къэзыгъуэтымкIэ ахэр гъащIэщ,
IэпкълъэпкъымкIи – узыншагъэщ.
23 Псом япэ уигу щыхъу-щыщIэхэм хуэсакъ,
ащ уи гъащIэ гъуэгур зыунэтIыр[b].
24 ПцIым зыщыхъумэ,
уи бзэгупэ псалъэ пхэнж къытумыгъыхьэ.
25 УтемыплъэкъукIыу япэкIэ плъэ зэпыт,
щрет уи гур хуэгъэзауэ а лъэныкъуэм.
26 Гъуэгу захуэм узэрытемыкIынум егупсыси,
шынагъуэншэ хъунщ уи кIуапIэр.

---

a **4:17** Журт.: «Хабзаншагъэм и щIакхъуэр яшхри, щIэпхъаджагъэм и санэр ираф». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.
b **4:23** Журт.: «гъащIэр къыщежьэр абдежщ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

27 Думыдзых ижькIи, сэмэгукIи,
хуэщI уи лъэр ем пэIэщIэ.

ЕТХУАНЭ IЫХЬЭ

Нэчыхь хьэкъым епцIыжыным ущызыгъащтэ псалъэхэр

1 ЩIэдэIу гупсэхуу си Iущыгъэ, щIалэ,
си акъыл зыкъытегъахуэ,
2 гупсысэу уиIэр зэгъэзэхуа хъун щхьэкIэ,
уи жьабзэ сыт щыгъуи губзыгъагъэкIэ
гъэнщIа хъун папщIэ.
3 Хамэ цIыхубз[a] и псалъэ фо хьэкIуэм хуэдэу
къыпIуроIэфIэ,
абы и жыIэ уедэIуэнкIэ къызэрымыкIуэуи
дэхащIэщ*[b];
4 ауэ, икIэм, хъунгъалIэ дыджу зыкъызэредзэкI,
хэмыгъуащхьэж уIэгъи къыптредзэ.
5 Ажалщ ар зыхуэпIащIэр,
узришалIэри хьэдрыхэщ.
6 ГъащIэ гъуэгум ар егупсысыххэркъым,
лъагъуэу хишыр нашэкъашэщ,
гу лъитэркъым абыи.

7 Аращи, си щIалэ[c], къызэдаIуэ,

[a] 5:3 Мы псалъэм мыхьэнищ иIэнкIэ хъунущ: 1. нэгъуэщI лъэпкъ щыщ бзылъхугъэ; 2. хамэ цIыхухъу и щхьэгъусэ; 3. зи пщIэ зыгъэкIуэда цIыхубз хэтакIуэ.

[b] 5:3 Журт.: «и псалъэри зейтун дагъэм нэхърэ нэхъ гуакIуэщ». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

[c] 5:7 Журт.: «си щIалэхэр». 8-нэ усэм щегъэжьауэ зэрызэхуагъазэ псалъэу хъуар закъуэ бжыгъэм итщ.

си жыIи утемыкI:
8-10 емыкIу къыптемыхуэным щхьэкIэ[a],
уи гъащIэм къэблэжьар щысхьырабгъу
зымыщIэм IэщIэмыкIуэдэным щхьэкIэ,
уи мылъкум хамэр Iэ щIыIэкIэ хэIэбэрэ
уи гуащIэдэкIым хамэ унэр иримыунэным
щхьэкIэ,
зыхуэщI пэIэщIэ апхуэдэ цIыхубз,
и унэ бжэщхьэIуи уемыкIуалIэ.
11 Армыхъумэ, уи фэр зэлъарэ уи къупщхьэр щауэ
уи гъащIэ гъуэгуанэр къыщыпхьэскIэ, –
уигъэщэIужынщ.
12 Мис итIанэщ щыжыпIэнур:
«Сызыхуаущияхэм гужьгъэжь щхьэ
хуэсщIыгъа,
сыт щхьэкIэ гие псалъэхэм селъэпэуа?
13 СедэIуакъым си егъэджакIуэхэми,
си ущиякIуэхэм я псалъи къизмыдза!
14 Сыщхьэщытщ щыхупIэ гъунэм,
шынагъуэщ цIыхуцIэ зиIэми я пащхьэ си
напэр щытекIынкIи».

Нэчыхь хьэкъым хуэпэжын зэрыхуейм теухуауэ щIалэгъуалэм хуэгъэза щIагъыбзэ

15 Уи псы хъумапIэм къыщыщIэгъэлъа псыщ
узэфэнур,
уи псыкъуиипскIэщ уи псыхуэлIэхэр
зэрибгъэкIынур:
16 иремылъадэ утым уи псынэпсхэр,
уэрамхэм ирумыгъажэ уи псы уэрхэр.
17 Ахэр уи щхьэ хуэхъумэж:
Iыхьэгъу умыщI абыкIэ хамэр.
18 Уи псынащхьэ дахэепэс Тхьэм ищI,

[a] 5:8-10 Е «уи цIыхухъу гуащIэр нэгъуэщIым тумыгъэкIуэдэн щхьэкIэ».

щыгуфIыкI уи щIалэгъуэм пIэщхьагъ
бдэзыщIа щхьэгъусэм,
19 бланэм и дахэм, къурш бжэн щIэращIэм.
Ирехъу абы и бгъафэр сыт щыгъуи уэркIэ
гуIэфIщIэгъэкI,
урегъэгъуэт абы и фIылъагъуныгъэм чэф
темыуж.
20 Сыт, щIалэ, хамэ цIыхубз зыщIебгъэщIынур чэф,
сыт нэгъуэщIым и щхьэгъусэ IэплIэ
щIепшэкIынур?

21 ЦIыхум и гъуэгур Тхьэуэ Зиусхьэным и нэ
плъэгъуэм щIэтщ,
лъагъуэу хишхэми Ар сыт щыгъуи иризоплъэ.
22 БзаджащIэр зыIэщIэзубыдэр псэкIуэдщIагъэу*
ищIэрщ,
гуэныхьу IэщIэщIахэращ зылъахъэр.
23 МэкIуэдыр ар, зыущиин имыIэу,
и акъылыншагъэ инкIэ гъуэгу захуэми
тощхьэрыукI.

ЕХАНЭ IЫХЬЭ

Щэнгъасэ псалъэ зэмылIэужьыгъуэхэр

1 Зыгуэрым и цIэкIэ шэсыпIэ уиувамэ*,
нэгъуэщIым и щIыхуэ птыжыну хьэкъ
зыщыпщIыжамэ,
2 псалъэр пIэщIэкIагъэххэщи,
уи жыIи теубыда ухъуащи,
3 зи Iэмыщiэ уихуам, си щIалэ,
зыкъыIэщIэпхын щхьэкIэ пщIэн хуейр мыращ:

еужьэрэкI, уи щхьэр хуэгъэтIылъ,
елъэIу, лъэгуажьэмыщхьэ зыхуигъауи,
4 зумыгъыIэ гупсэхугъуэ зи цIэ,
уи напIи зэтумылъхьэ!
5 ЗыкъыIэщIэх а Iуэхум щакIуэм IэщIэкIыжа
бланэм ещхьу,
бзуубыдым и бзулъахъэ илъэтыкIыжа бзум
хуэдэу.

6 Еплъыт хъумпIэцIэджым, хуэмыху;
кIэлъыплъыт абы игъэхъей лэжьыгъэм,
и Iущыгъэм щыщи къызыхэгъахуэт!
7 ИIэкъым абы унафэщIи,
кIэлъыплъакIуи, Iэщхьэтети*,
8 ауэ гъэмахуэ псом зэрегъэпэщ гъуэмылэр,
и шхыни кърехьэлIэ гъавэ хыжыгъуэр
икIыхункIэ.

9 Куэдрэ ухэлъыну, хуэмыху?
Уи жей Iувыр сыт щыгъуэ щыптеунур?
10 МащIэу укъыпыжеикIынщ,
мащIэу ущхьэукъуэнщ,
уи Iэр уи щхьэ щIэдзауэ тIэкIу ущылъынщи,
11 къыптеуэнщ итIанэ къулейсызыгъэр
хъунщIакIуэм[a] ещхьу,
къыплъэщIыхьэнщ тхьэмыщкIагъэри
хъырцыжьым* хуэдэу.

12 МыхъумыщIэ-бзаджащIэр
псалъэпцIыр крихьэкIыурэ мэзекIуэ,
13 IупщIэнапщIэ ищI хуэдэурэ,
и Iэ и лъэхэр игъэджэгу хуэдэурэ,
14 игу илъ зэпытыр пцIыщ,
гухэлъу ищIыр бзаджэщ,

---

[a] **6:11** Е «хьэулейм».

сыт щыгъуи зэныкъуэкъур къыхэзылъхьэр арщ.
15 Зэгуэр апхуэдэм бэлыхьлажьаер тепсыхэнущ,
зы напIэзыпIэми и лъабжьэр ирихынущ –
къелыпIи иIэкъым абы.

16 Iуэхугъуих и жагъуэщ Тхьэуэ Зиусхьэным,
хэбгъэзыхьмэ, блы ирокъу гущыкI
зыхуищIыр:
17 пагагъэ зыхэлъ плъэкIэр,
бзэгу пцIыIуэпцIышэр,
хейм* илъ зыгъажэ Iэр,
18 зи гущIэ лъапсэм мурад мыгъуэр щызыхъумэр,
бзаджагъэ щIэным хуэлъэр,
19 пцIы зэфэзэщу зэIылъ щыхьэт нэпцIыр,
зэш быным я зэхуаку ныкъуакъуэ
къыдэзылъхьэр.

Нэчыхь хьэкъым епцIыжыным ущызыгъащтэ нэгъуэщI псалъэхэр

20 Щыхъумэ уигу, си щIалэ, уи адэ и унафэхэр,
уи анэ и псалъи иумыгъэгъазэ.
21 ГущIагъщIэлъыбзэу сыт щыгъуи ахэр зехьэ,
гъащIэ гъуэмылэуи къехьэкI[a].
22 УщежьэкIэ – ахэрщ уезышажьэр,
жейм ущыхилъафэкIэ, хъумакIуэ пхуэхъури,
укъыщыхишыжкIи, чэнджэщ къозытри
ахэрщ.
23 А унафэхэр нэхунэ блэрщ, ущиер – нурщ,
узыгъэIущ гиер – гъащIэм ухуэзышэ гъуэгущ,
24 цIыхубз емыкIущIэм,
нэгъуэщIым и щхьэгъусэм и бзэ IэфI
гъэпцIакIуэм уащихъумэу.

---

a **6:21** Журт.: «ИгъащIэкIэ ахэр къэмытIэтэжыну уи гум къепхэкIи, ахэр уи пщэми къешэкI». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

25 Думыгъэшэх абы дахагъэу къуэлъым уи гур,
нэзкIапэр игъэджэгуу ар къыщоплъкIэ
зумыгъэащтэ.
26 ЦIыхубз дэхуэхам и уасэр щIакхъуэ Iыхьэщ[a], –
нэчыхь зиIэ бзылъхугъэ зыпыпшакъэ –
щIэптынур уи псэращ.
27 Уи щыгъыныр пхимысыкIыу уи гуфIакIэ мафIэ
пхудэлъхьэн?
28 ЛыцIынэIэнэуи уимысу дэп жьэражьэм
утеувэфын?
29 Апхуэдэщ хамэм и щуIэгъэ* дэгъуэлъым и
Iуэхури –
абы еIуса дэтхэнэ зыми хуэфащэ хьэкъ
игъуэтыжынщ.

30 Нэмыплъ ираткъым дыгъум[b], мэжэщIэлIагъэм
ирихулIэу Iэбэм,
и ныбэ лажьэм кърихуэкIырт ар.
31 Яубыду щытми, пшынэнущ ар хуэдиблкIэ,
и унэ фIыгъуэу илъыр ита папщIэ.
32 Нэчыхь зиIэ цIыхубзыр гупэхэлъ къэзыщIыр
акъылыншэщ,
апхуэдэу зекIуэм и IэкIэ зеукIыж.
33 Удынрэ хъуэну абы хуэфащэр игъуэтынщ,
укIытэгъуэу зэрыхуами къикI иIэнкъым;
34 зи фызыр хамэм езыфыгъулIэ* лIыр мэгубжь,
гущIэгъу жыхуаIэри ищIэнкъым илъ
щищIэжкIэ.
35 Лъы уасэ зи цIи къыIихынкъым,
сыт хуэдэ тыгъэ хуумыщIами,
къэувыIэнкъым.

---

a **6:26** Е «ЦIыхубз дэхуэхам и ягъэкIэ щIакхъуэ тыкъыр щхьэкIэ лъаIуэу хыхьэжаи щыIэщ».
b **6:30** Е «Нэмыплъ ираткъэ дыгъум».

ЕБЛАНЭ ІЫХЬЭ

Нэчыхь хьэкъым епцІыжыным теухуауэ иджыри зэ

1 Си щІалэ, си псалъэм зэикІ утемыкІ,
иубыдэ уигу унафэу пхуэсщІри.
2 УзыщІэзгъэдэІухэр уэ гъэзащІи, упсэунщ,
пхузощІ узыхуэзущийхэр анэмэт.
3 Ирехъу а псори уэркІэ гурыгъуазэ,
гущІагъущІэлъыбзэуи къехьэкІ[a].
4 ЖепІэркъэ Іущыгъэм: «Узишыпхъущ», –
Іыхьлы гъунэгъу пэлъыт акъылыр.
5 Ущахъумэнщ абыхэм хамэ цІыхубзым,
нэгъуэщІым и щхьэгъусэ и псалъэпцІ
къумалэм.

6 СыкъыІуст зэгуэрым си унэ щхьэгъубжэ,
абы и хъарым сыкъыдэплъу,
7 щІалэ зэрызехьэу си нэр зытехуахэм
къахокІ зы щІалэ акъылыншэ.
8 Зы цІыхубз гуэр и унэ къуапэ блэкІыуирикІуэрт
ар уэрамым,
и гъуэгупэ зыхуэунэтІари арт,
9 пшапэ зэхэуэгъуэт, хэкІуэтат,
жэщыпцІэ кІыфІми и зэщІэщтэгъуэт.

10 Арыххэу, къыпежьащ абы цІыхубз,
емыкІу щІэращІэу зэщыхуэпыкІауэ,

---

[a] 7:3 Журт.: «КъешэкІ ахэр уи Іэпэхэми, уи гущхьэми тетхэ». КъикІым теухуауэ зэддзэкІауэ аращ.

бзаджагъэ щэхукIэ и гур щIэгъэнауэ.
11 (Бзылъхугъэ бырсырщ ар, ерыщ бзаджэщ,
и унэ и лъэ щигъэувкъым –
12 зэм – уэрамыщхьэтетщ ар, зэми –
утыкуакIуэщ,
плIанэпэ къэси къыщыппотIыс).
13 Зридзащ абы щIалэщIэм, ба хуищIащ,
и нэгу мыджылуи жриIащ:
14 «ТхьэщIауэ сиIэр* нобэ згъэззэщIакIэщ,
къурмэн тыхь лъапIэр ефэ-ешхэм
хуэхьэзырщ.
15 Сыкъежьат сэ уи лъыхъуакIуэ;
сыныплъыхъури – укъэзгъуэтащ!
16 Си гъуэлъыпIэм мысыр алътес къуэлэныр и
пIэтепхъуэщ,
17 мэ гуакIуэ къызыпих мир Iугъуэр,
удзIэфI-удздыхухэр щIэгъэуащ.
18 НакIуэ, пщэдджыжь пшэкIэплъыр
къищIыхункIэ
си бгъафэ щабэм ущIэлъынщ.
19 Искъым унэм си щхьэгъусэр –
теувауэ тетщ гъуэгуанэ жыжьэ.
20 Зэдищтащ абы дыжьын ахъшэбэ,
мазэр из хъухункIи къэсыжынкъым».
21 ФIэщтеубыдэ псалъэкIэ дихьэхри,
псалъэ гупсэ куэдкIэ дишэхащ.
22-23 Иуващ иужь цIыхубзым асыхьэту щIалэр,
фIэбзыпIэ кIуэ выгъашхэм ещхьу,
щакIуэшэр зэгъэпща къапхъэным ис щыхь
бланэм ещхьу[a].
Бзуущэм хуепIэщIэкI бзу цIыкIум
хуэдэщ ар,

---

a 7:22-23 Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

имыщIэу абдеж абы ажалыр къызэрыпэплъэр.

24 Аращи, щIалэхэ, фыкъызэдаIуэ,
сыт нывжезмыIэми, зэхэфх.
25 Апхуэдэ цIыхубз и кIуапIэхэм девмыгъэшэх
фэ фигу,
и лъагъуэ нэпцIхэм зыщывдзей.
26 КъызэрымыкIуэу куэд IэщIэкIуэдащ абы,
IэщIэунэхъуари нэхъыбэжщ.
27 Абы и унэр хьэдрыхэ гъуэгум тетщ,
ажалщ абдеж фэ къыщыфпэплъэр.

ЕЯНЭ IЫХЬЭ

Iущыгъэм и джэ макъ

1 ФыдаIуэт, Iущыгъэм и мымакъыу пIэрэ къэIур?
Акъылыр армырауэ пIэрэ зи джэ макъ
зэхэтхыр? –
2 Гъуэгубгъухэм узыщыхуэзэ бэтэгъэхэм*,
гъуэгу зэхэкIыпIэхэм щызэхыбохыр ар;
3 къалэ дыхьэпIэхэм, жылэр
щызэхыхьэ-щызэхэкIхэми щегъэIу и макъыр:
4 «Уэ жылэ махуэ, фэращ сызэджэр,
си псалъэри цIыхуцIэ зиIэм хуэгъэзащ.
5 ЖыIэзыфIэщхэм фи зэхэщIыкIым зевгъэIэтыну,
акъыл хущыщIэхэм гупсысэм хэвгъэхъуэну
игъуэ хъуакъэ?
6 ФыкъэдаIуэт, купщIэ зиIэщ жысIэр,
си псалъэхэри зы къэмынэу пэжщ.
7 ГущыкI хуэсщIащи пцIыIуэпцIышэ псалъэм,
си бзэгупэ щыпкъэщ къыпыкIынур.

8 Си жыIэ псори пэжщ –
уагъэгъуэщэнукъым абыхэм, фэрыщIыгъи хэлъкъым.
9 Си псалъэхэр цIыху акъылыфIэхэмкIэ IупщIщ,
щIэныгъэ зиIэхэм я дежкIи захуэщ.
10 Си ущие певмыдзых дыжьыныжьым,
щIэныгъэри – дыщэм я нэхъ лъапIэм евмылъыт:
11 налкъутналмэсхэми йолъэпIэкI Iущыгъэр,
уигу фIэIэфIхэм щыщу абы пэхъуни зы щымыIэ.

12 IущыгъэкIэ зэджэр сэращ, акъылыфIагъри си псэгъущ,
акъыл тIысар, щIэныгъэр си Iэпэгъущ[a].
13 Тхьэуэ Зиусхьэным фIэлIыкIыным къокI
бзаджагъэр плъагъу мыхъуныр.
Си жагъуэзэрабгщ* пагагъэр, зызыхэзышыр,
мыхъумыщIэ гъуэгур, пцIы зэфэзэщыр.
14 ЧэнджэщыфIымрэ гъащIэ Iущыгъэмрэ си дежщ къыщежьэр,
акъылри сщIыгъущ, скъуэлъщ къаруи.
15 Пащтыхьхэм сэркIэщ пащтыхьыгъуэр зэраIыгъыр,
унафэ захуэхэри тетхэм къызэращтэри сэращ,
16 пщыи пщы къуэдзи сэркIэщ я Iуэху зэрыдагъэкIыр,
хеящIэ* захуэу щыIэми[b] я гъуазэри сэращ.
17 ФIыуэ сыкъэзылъагъу дэтхэнэри си щIасэщ,
къыслъыхъу дэтхэнэми сыкъигъуэтынщ.
18 Сэ сиIэщ мылъкуи, щIыхьи,
мыкIуэдыжын хэхъуэри, ехъулIэныгъэри[c] –
си тынщ.

---

[a] **8:12** Е «къызогъуэт», е «къызэрызгъуэтынур сощIэ».
[b] **8:16** Е «мы дунейм хеящIэу тетхэми». Пасэрей Iэрытххэр мы щIыпIэм деж щызэтемыхуэ къыхокI.
[c] **8:18** Е «захуагъэри».

19 Дыщэм я нэхъ къабзэм йолъэпIэкI си тыгъэр,
йофIэкIыр дыжьыныжьми си щхьэпэр,
20 щыпкъэм и гъуэгущ сыщызэхэзекIуэр,
сызытетыр захуагъэм и лъагъуэщ,
21 фIыуэ сыкъэзылъагъухэм сетэурэ,
я хъугъуэфIыгъуэхэми хызогъахъуэ.

22 И IуэхущIафэ псоми ипэ Тхьэуэ Зиусхьэным
сыкъигъэщIыгъащ,
и Iуэхуфэ псом сриублапIэщ;
23 пэублэу сыщыIэну къысхуиухащ,
мы дунеижьым срищыпэкъэхъущ.
24 СыкъигъэщIыгъат сэ хышхуэр къыщымыхъум,
псынэгъуагъуэхэр щыщымыIам;
25 сыкъигъэщIыгъат къуршыбгхэр
щызэфIэмыувам,
Iуащхьэбэхэр иджыри къыщыхэмыщам,
26 щIыгуи, губгъуи,
зы сабэ налъи къыщимыгъэщIам.
27 СыщыIащ уафэгухэр Тхьэм къыщигъэувым,
щIэплъыпIэр хы гущIыIухэм щахущIишым,
28 пшэ зэфэзэщыр уэгум щригъэкIум,
щIы щIагъ псынэпсхэр щиутIыпщым,
29 Абы и ухыгъэхэм псыр емыбэкъуэным папщIэ
хыгу гъунапкъэр къыщищIыхьым, щIыгу
лъабжьэхэр къыщыхигъэкIым –
30 абы щыгъуэ сэркIэщ КъэгъэщIакIуэм
дунеижьыр зэриухуэгъар[a];
сыхэтащ гухэхъуэ зэпымычым,
си гурыфI сыт щыгъуи щыушащ и пащхьэ, –
31 сигу хигъахъуэрт Абы и дунейм,
сащыгуфIыкI зэпытт цIыху цIыкIум.

---

a **8:30** Е «сыщIыгъуащ Абы сэ IэщIагъэлI Iэзэу». КъикIым теухуауэ зэддзэкIауэ аращ.

32 Аращи, щIалэхэ, фыкъызэдаIуэ;
теуващ гъуэгу махуэ си гъуэгупэ
иригъуазэр.
33 Си ущие фыкъедаIуи – Iущ фрихъу;
фымыбгынэ ар.
34 Теуващ гъуэгу махуэ къызэдаIуэр, –
си куэбжэпэ и жэщ-махуэхэр щизыхыр,
си бжэщхьэIу и деж сэ къыщыспэплъэр.
35 Сыкъэзыгъуэтым гъащIэ иIэщ,
Тхьэуэ Зиусхьэным и нэфIи къыщыхуащ.
36 СызыIэщIэзыгъэкIым зегъэунэхъуж;
сызылъагъу мыхъу псоми ажалыр
къыхахащ».

ЕБГЪУАНЭ IЫХЬЭ

Iущыгъэм урегъэблагъэ

1 Игъэуващ Iущыгъэм унэ,
пкъощIэсибли хуищIыжащ.
2 И Iэщым щыщу фIибзщ нэхъыфIри,
удзыфIкIэ санэри зэхищIэри,
и Iэнэри къиузэдащ.
3 ЗэбгригъэкIащ абы и унэIут цIыхубзхэр
къалэ лъагапIэхэм къыщигъэджэну:
4 «ЖыIэзыфIэщ псори фыкъекIуалIэкъэ си деж! –
захуегъазэ абы акъылкIэ хуэмыщIахэм, –
5 ФыкъакIуи, зыIувгъахуэ си шыгъу-пIастэ,
удзыфIкIэ зэхэсщIа си санэми фыкъефэ.
6 Фи щIыб хуэвгъазэмэ акъылыншагъэм –
фыпсэунщ;
акъыл и гъуэгукIэ фызэхэзекIуэ!»

7 ЦIыху щIэнэкIалэр зэ бгъэIущмэ – лъэкъухь
къэпхьынщ*,
бзаджащIэр къыщIэбгъэщмэ – уигъэикIэнщ.
8 ЩIэнэкIалэм уегиемэ, къыпхуэхъунщ жагъуэгъу;
уегиемэ цIыху Iущым, щIасэгъу уищIынщ.
9 Iущым еущии, и зэхэщIыкIым нэхъри
зиIэтыну арщ;
захуащIэми еущие – и акъылым
хигъэхъуэну арщ.

10 Тхьэуэ Зиусхьэным уфIэлIыкIыныр –
Iущыгъэм и пэублэщ,
Тхьэ ЛъапIэр къэпцIыхуныр –
акъылым ищхьэщ.
11 Iущыгъэм гъащIэ кIыхь уищIынщ,
иригъэкъунщ уи ныбжьри.
12 УIущыр пэжмэ, узыхуэIущыр уи щхьэщ,
ущIэнэкIалэу щытмэ,
уэр-уэрурэ узэхуохъуж зэран.

Акъылыншагъэм урегъэблагъэ[a]

13 Акъылыншагъэр хуэдэщ цIыхубз бырсырым[b] –
зэхэщIыкI жыхуаIэр ищIэркъым абы;
14 и унэ бжэщхьэIу гупэм дежи щысу,
къалэ лъэгапIэм къытет тIысыпIэм тесуи
плъэгъунущ ар,
15 абдеж къыблэкIхэм,
щызэхэзекIуэхэм ар йоджэ:
16 «ЖыIэзыфIэщ псори фыкъекIуалIэкъэ си деж! –
захуегъазэ абы акъылкIэ хуэмыщIахэм, –
17 Узрамыгъафэ псыр аракъэ IэфIыр,

a **9:13-18** Iущыгъэм хуэдэу акъылыншагъэри бзылъхугъэ сэфэтым итущ «Гъэсэпэтхыдэхэм» къызэрыщыгъэлъэгъуар.
b **9:13** Е «Бырсырщ акъыл зыбгъэдэмылъ цIыхубзыр».

гъэпщкIуауэ пшхыр аракъэ къыпIурыIэфIэр?»
18 Ар ажалым зэрилIыкIуэр къыхэхуэркъым абы я пщIыхь,
хьэщIэу къыхуепсыхри зы къэмынэу зытетыр хьэдрыхэ гъуэгущ.

ЕПЩIАНЭ IЫХЬЭ

Тхылъ зэхуэмыдэхэм щызэхуэхьэсыжа псалъэ Iущхэр

Сэлмэн и псалъэ Iущхэр

1 Сэлмэн и гъэсэпэтхыдэхэр:

Къуэ Iущыр – адэм и гухэхъуэщ,
къуэ акъылыншэр – анэм и гухэщIщ.

2 Мылъку хьэрэмым и фIагъ къокIынукъым,
захуагъэрщ укъыIэщIэзыхыр ажалым.

3 ИщIынкъым Тхьэуэ Зиусхьэным захуащIэр мэжэщIалIэ,
бзаджащIэми къыдигъэхъункъым и гухэлъ Iейр.

4 Щхьэхынэр зэIусам къишэнур тхьэмыщкIагъэщ,
елIалIэм ищIэм фIыгъуэщ къыпэкIуэнур.

5 Къуэ Iущщ гъэмахуэм зи лэжьыгъэр къезыхьэлIэр,
гъавэ хыжыгъуэр жейпырхъым хэту блэзыгъэкIыр къуэ мыхъумыщIэщ.

6 ЦIыху захуащIэхэм ирагъэлъагъур я щхьэ
лъагэу,
гущIэгъуншагъэкIэ псыхьащ бзаджащIэм и
дэтхэнэ псалъи.

7 ЗахуащIэм и цIэр игъащIэм ялъытэнущ,
кIуэдыжыкIейуэ хэкIуэдыжынущ
бзаджащIэм и лъэужьыр.

8 ЦIыху Iущым и гур хузэIуех ущием,
цIыху Iуэрбжэр* акъылыншэм зегъэунэхъуж.

9 Шынагъуэ яIэкъым гъуэгу пхэнж пэIэщIэ
зыхуэзыщIхэм,
гъуэгу захуэм дэзыдзыххэр къыщIэхуэнущ.

10 Бэлыхьым ухидзэнщ бзаджащIэу зи нэхэр
зыгъэупIэрапIэм,
цIыху Iуэрбжэр акъылыншэм зегъэунэхъуж.

11 ЗахуащIэхэм я псалъэр псэхэлъхьэж псынэм
хуэдэщ,
гущIэгъуншагъэкIэ псыхьащ бзаджащIэм и
дэтхэнэ псалъи.

12 Лъагъумыхъуныгъэрщ зэныкъуэкъу псори
къызэщIэзыгъэстыр,
сыт хуэдэ щхьэкIуэри* зыгъэгъур
лъагъуныгъэрщ.

13 Губзыгъэм и бзэгупэ пылъыр псалъэ Iущщ,
акъылыншэм и фэ дахыжынщ фэлъырыр*.

14 ЦIыху Iущщ щIэныгъэр зыгъэтIыгъуэр,
акъылыншэм и псалъэмакъщ щыхупIэм
ущхьэщызышэр.

15 ХуэщIауэ псэум и мылъкур – быдапIэ хуэдэщ,
тхьэмыщкIэр зэкIуэдылIэр факъырагъэщ.

16 ЗахуащIэм и фIыщIапщIэр – гъащIэщ,
гуэныхьу къихьырщ бзаджащIэм хэхъуэу
иIэр.

17 Ущием щIэдэIур – гъащIэ гъуэгум тетщ,
къегиием емыдаIуэр щхьэрыуащ.

18 Лъагъумыхъуныгъэр щIэзууфэр цIыху
пцIыIуэпцIышэщ,
убэныр зи щэн цIыхури акъылыншэщ.

19 Псэлъалэр сытым щыгъуи гуэныхькъэхьщ,
зи бзэ хуитыр – цIыху акъылыфIэщ.

20 ЗахуащIэм и дэтхэнэ псалъи – дыжьыныжь
хэплъыхьам хуэдэщ,
бзаджащIэм и зы гупсыси и уасэкъым щай
фIыцIи.

21 ЗахуащIэм и псалъэр бэм я гъуазэщ,
акъылыншэр зытекIуадэр и акъылыншагъэщ.

22 Тхьэуэ Зиусхьэным и нэфIырщ хэхъуэ
къыуэзытыр –
Iуэху гугъусыгъу ухэткIэ нэхъ лейуэ
зыуигъэузэщIкъым[a].

23 Акъылыншэр зыгъэгуфIэр мыхъумыщIэу
зэхищIыхьырщ,
акъылыр зи Iэпэгъум гухэхъуэу иIэр
Iущыгъэщ.

[a] 10:22 Е «абы хэлъкъым нэщхъеягъуэ зи цIэ».

24 БзаджащIэр зыщыщтэрщ зыIууэнур,
захуащIэхэм хъуэпсапIэу яIэр къайхъулIэнущ.

25 Уэкъуор* къызэрыкъуэхмэ, ихьыжынущ цIыху бзаджащIэр,
лъэ быдэкIэ игъащIэми щытынущ цIыху захуащIэр.

26 Псыхуэшым* зэригъэшым хуэдэу дзэр,
нэм Iугъуэр зэрыщIэуэм ещхьу, –
апхуэдэщ лIыщIэ щхьэхынэр зыгъэлIыщIэм дежкIэ.

27 Тхьэуэ Зиусхьэным фIэлIыкIым къыпищэнщ и гъащIэм,
бзаджащIэм ейр хъунщ нэхъ кIэщI.

28 Гугъэурэ игъафIэм захуащIэр хуишэнщ тхъэжыгъуэм,
бзаджащIэм къехъулIэнкъым зыщыгугъыр.

29 Тхьэуэ Зиусхьэныр зигу къабзэхэм яхуохъу щхьэегъэзыпIэ,
ер зылэжьми уэхбзэхыр къахуегъакIуэ.

30 ЗахуащIэхэр игъащIэми кIуэдынкъым,
къытенэнукъым мы щIыгум зы бзаджащIи.

31 Псалъэ Iущщ къыпыкI зэпытыр цIыху захуащIэм и бзэгупэ,
бзаджэрыIуэм и бзэгу дакъэм Тхьэм и гыбзэ телъщ.

32 ЗахуащIэм и дэтхэнэ псалъи щхьэпэщ,
бзаджащIэхэм я псалъэ мыхъумыщIэкIэ гъэнщIащ.

ЕПЩЫКIУЗАНЭ IЫХЬЭ

1 ХуищIакIэщ гущыкI тэрэзэ нэпцIхэм Тхьэуэ
Зиусхьэным,
еплъащ Ар нэфIкIэ шэчалъэ* пэжым.

2 Пагагъэм итщ иужь емыкIур,
цIыху Iэсэми Iущыгъэр и Iэпэгъущ.

3 ЗахуащIэхэр я гу къабзагъэм еузэщIыр,
цIыху гъэпцIакIуэхэр бзаджагъэу ящIэм
токIуэдэжыр.

4 Мылъкум Тхьэм и губжьым ущихъумэнукъым,
захуагъэрщ ажалым укъыIэщIэзыхынур.

5 Зигу къабзэхэм я гъуэгур захуагъэм еузэщIыр,
бзаджащIэхэр я мыхъумыщIагъэщ
зытекIуэдэжыр.

6 ЦIыху пэжыр и захуагъэм кърегъэлыр,
гъэпцIакIуэр зыIэщIэзылъхьэр гухэлъ
бзаджэу зэрихъэрщ.

7 БзаджащIэр щылIэкIэ, гугъэу ихъахэри
мэкIуэдыж,
зыщыгугъахэм щыщу зыгуэри
къыдэхъункъым.

8 Бэлыхьлажьаем къыIэщIокI захуащIэр,
бзаджащIэращ абы пэщIэхуэр.

9 Тхьэр зыщIэну хуэмейхэм я псалъэщ цIыхур
зытекIуадэр,
хэкIыпIэу яIэр цIыху захуащIэхэм – акъылщ.

10 ЗахуащIэм и кIэн къыщикIкIэ,
жылэр щогуфIыкI;
бзаджащIэр къыщыхэщIэкIи,
зеIэтыр гуфIэ макъым.

11 ЦIыху захуэм и нэфI зыщыхуа жылэм зеузэщI,
бзаджащIэм и псалъэщ а псор зэтезыкъутэр.

12 АкъылкIэ хуэмыщIарщ цIыхум псалъэкIэ
егуауэр,
зэхэщIыкI зиIэр хуосакъыр и бзэ.

13 Хуэущэхункъым бзэгузехьэм къэрагъэза дзыхьыр,
цIыху пэжым щэхур и хьэдрыхэ псалъэщ.

14 Зыгъэгъуэзэн щимыIэм деж мэкIуэдыр
лъэпкъыр,
упщIэжакIуэр* и куэдмэ, ар мэунэ.

15 Зыгуэрым и цIэкIэ шэсыпIэ хэт иувэми,
згъэунэхъуж,
шынагъэ иIэкъым апхуэдэ пщэрылъ
зыщызыдзейм.

16 ЦIыхубз щIыкIафIэр щытхъубэщ,
цIыхухъу гущIэгъуншэр мылъкум хуэлъэщ.

17 ЦIыху щабэр и щхьэщ зыхуэтэжыр,
гущIэгъу зимыIэрщ зи зэран зэкIыжыр.

18 БзаджащIэр зытелажьэр нэкъыфIэщIу
кIуэдыжынущ,

захуагъэм къыхуезыджэм и фIыщIэр
мыкIуэдыжщ.

19 Захуагъэм тетым гъащIэ иIэщ,
ажалщ къыпэплъэр ем иужь имыкIыу итым.

20 ХуищIащ хьилэгум* гущыкI жагъуэр Тхьэуэ
Зиусхьэным,
зи гъуэгупэ къабзэми и нэфI щыхуащ.

21 ЗэгъащIэ: бзаджащIэм хуэфащэ хьэкъ
игъуэтыжынущ,
захуащIэм и телъхьэхэр[a] къелынущ.

22 Сыт зэщхьыр цIыхубз гуакIуэу акъыл зимыIэр? –
Дыщэ Iэлъыну кхъуэпэм фIэлъырщ зыхуэдэр ар.

23 ЦIыху захуащIэхэм гухэлъу ящIым зыхуишэр
фIыгъуэщ,
Тхьэм и губжьырщ къапэщылъыр цIыху
бзаджащIэм.

24 Зыр – увыIэ жыхуаIэр имыщIэу мэгуашэ,
щIэчэ имыIэуи къыхохъуэ;
зым – и нэпсеягъэм кIэ имыIэ,
итIанэми тхьэмыщкIэ мэхъур.

25 Унэнущ цIыху жумартыр,
псы хуэлIэм и псыхуэлIэр изыгъэкIым
ищIэнкъым зэикI ар зищIысыр.

26 Гъавэр зыубыдым телъщ цIыхубэм и нэлат,
игъуэм сату абы хэзыщIыкIым цIыхум и
нэфIыр къилэжьащ.

---

a **11:21** Е «щIэблэр», «къытехъукIахэр».

27 ФIым щIэкъуным фIыщIэ пылъщ,
Iейм хущIэкъур Iейм IущIэнщ.

28 Мылъкум щыгугъыр дэхуэхынщ,
захуащIэм и гъащIэр гъатхэ пасэу
зэщIэущкъулэнщ.

29 Зи унагъуэр бэлыхь хэзыдзэр щIы Iэнэщ I
къинэнщ,
акъыл зимыIэр губзыгъэм и унэIутынщ.

30 ЗахуащIэм и Iэужьыр гъащIэ жыгым хуэдэщ,
цIыху Iущым къыдехьэхыр жылэр.

31 ЗахуащIэм и пщIэр дунеягъэкIэ егъуэтыж, –
цIыху гуэныхьыщIэхэм, бзаджащIэхэм сыт
яхужыпIэн итIанэ?!

ЕПЩЫКIУТIАНЭ IЫХЬЭ

1 Ущиер зи гуапэм – щIэныгъэри и жагъуэкъым,
гиер зи жагъуэр – хуэхейщ щIэныгъэр зи цIэм.

2 ФIыр зылэжьым Тхьэуэ Зиусхьэным и нэфI
щыхуащ,
гухэлъ бзаджэр къезыхьэкIым и хьэкумыр*
Абы ищIэнщ.

3 Лъэ быдэкIэ увынкъым ер зи Iэпэгъур,
гъуэгу захуэм тетри зэикI пхуиудынкъым.

4 ЩхьэгъусэфIыр – лIым и пыIэ махуэщ,

фыз напэтехыр – къупщхьэ узым хуэдэщ.

[5] Пэж зыхэлъщ захуащIэхэм гухэлъу ящIыр,
бзаджащIэхэм чэнджэщу ятыр – хьилагъэ зэфэзэщщ.

[6] Бзаджэм и псалъэр – щыхупIэ нэфщ,
захуащIэм и жыIэрщ абы укъыщхьэщызышыр.

[7] ЦIыху бзаджащIэхэр кIуэдынущ лъэужьыншэу,
захуащIэ унэр игъащIэкIэ щытынущ.

[8] Щытхъу-щIыхьыр цIыхум къызэрихьыр и Iущыгъэщ,
нэмыплъ иратыр зи гупсысэр пхэнжым.

[9] ЩIакхъуэ тыкъыр уи Iэгу имылъу цIыхухэм убейуэ закъыфIэбгъэщI нэхърэ
лIыщIэ къыпхуэщтэу[a] цIыху къызэрыгуэкIыу ущытмэ нэхъыфIщ.

[10] ЦIыху захуащIэм зи бзэ мыпсалъэ Iэщми гущIэгъу хуещI,
бзаджащIэм и гущIэгъум хэлъкъым щабагъэ зи цIэ.

[11] Къыхуихуэнкъым мэжэщIалIагъэр зи щIы Iыхьэ зылэжьыжым,
гугъэ нэпцIхэм кIэлъыпхъэрхэр акъылыншэщ.

[12] БзаджащIэр езым хуэдэхэм ящогугъ,
захуащIэм Iуэхуфэу ищIэхэр къохъулIэ[b].

a **12:9** Е «ущхьэхуэлажьэу».
b **12:12** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

13 Бзаджащ1эр псалъэпц1у 1эщ1эк1ам траубыдэж,
а тхьэмыщк1агъэм ц1ыху захуащ1эм
зыхуищ1ынщ пэ1эщ1э.

14 Хъер зыпылъ псалъэу ц1ыхум жи1ами
1ущ1эжынщ,
и 1эдакъэщ1эк1 и шхыгъуи ихуэжынщ*.

15 Акъыл зимы1эм, сыт имыщ1ами, гъуэгу захуэ
тет къыф1ощ1,
ц1ыху 1ущыр сыт щыгъуи чэнджэщ щ1эдэ1у
зэпытщ.

16 Акъылыншэр губжьым псынщ1эу къызэщ1е1этэ,
губзыгъэр щхьэк1уэу къырапэсым блок1.

17 Щыхьэт захуэм пэжыр щ1имыуфэу
и1уэтэжынщ,
хэбгъуэтэнкъым зы пэжыгъи щыхьэт нэпц1 и
псалъэ.

18 Зи бзэ хуэмысакъым и псалъэ жы1эпхъаджэщ –
укъеу1э,
ц1ыху 1ущ и псалъэр 1эзэгъуэ зыхэлъ
хущхъуэм хуэдэщ.

19 Псалъэ пэжым к1уэд и1энукъым игъащ1эм,
псалъэпц1ым нап1эзып1эщ и уахътыр.

20 Бзаджэщ1эплъхэм пц1ыщ щагъаф1эр гущ1эм,
гуф1эгъуэщ мамырщ1экъухэм къапэщылъыр.

21 Захуащ1эм къурик1уэнкъым и щхьэ
тхьэмыщк1агъэ,
гугъуехьхэмык1щ бзаджащ1эм къигъэщ1
гъащ1эр.

22 ХуищІащ гущыкІ псалъэпцІым Тхьэуэ
Зиусхьэным,
зи псалъэ темыкІыу тетхэм щыхуащ Абы
и нэфІ.

23 ЕпІэщІэкІкъым цІыху губзыгъэр и щІэныгъэр
игъэІуну,
акъылыншэр и делагъэм къреxьэкІ.

24 Гумызагъэм игъуэтынщ тетыгъуэ,
хуэмыхур иувэнщ пщылІыпІэ.

25 Зыкъузыр цІыхум и гур гузэвэгъуэрщ,
гунэдж* къезытыр псалъэ гуапэрщ.

26 ЗахуащІэхэр цІыхум хуохъу гъуэгугъуазэ[a],
бзаджащІэхэр гъуэгугъэщхьэрыуэщ.

27 Щхьэхынагъым зэщІиІулІам къиущэкІуари
ипшэрыхьынкъым*[b],
ІуэхукІэ гумызагъэм игъуэтынщ тыгъэфІ[c].

28 Захуагъэм и гъуэгу ирикІуэхэм къапэплъэр
гъащІэщ,
ар гъуэгупэфІщ, абдеж щызэхэзекІуэм ажал
жыхуаІэр ицІыхункъым[d].

---

a **12:26** Пасэрей журтыбзэкІэ тха ІэрытхымкъыщыкІуэ псалъэхэм къарыкІыр гурыІуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкІами къигъэлъагъуэр иІэнкІэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

b **12:27** Е «зыри къыхуэущэкІункъым».

c **12:27** Е «гумызагъэм и мылъкум хуещІыр пщІэ», е «цІыху гумызагъэр фІыгъуэ лъапІэщ».

d **12:28** Е «нэгъуэщІ гъуэгум ажалщ узыхуишэнур». Пасэрей журтыбзэкІэ тха Іэрытхым къыщыкІуэ псалъэхэм къарыкІыр гурыІуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкІами къигъэлъагъуэр иІэнкІэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

ЕПЩЫКІУЩАНЭ ІЫХЬЭ

1 ЩІодэІу къуэ Іущыр адэм и ущие,
зэхихкъым щІэнэкІалэм гиер.

2 Псалъэ купщІафІэу жиІам и хъер цІыхур
ІуощІэжыр,
гъэпцІакІуэхэм хъуапсапІэу яІэр
залымыгъэщ.

3 Зи бзэ быдэр и псэм и къэрэгъул бжыхьщ,
зи бзэр тІасхъэм – зегъэунэхъуж.

4 Хуэмыху мэпабгъэри*, хокІыж,
къыдохъу цІыху гумызагъэм и гухэлъхэр
псори.

5 И жагъуэщ псалъэ пцІыІуэпцІышэр цІыху
захуащІэм,
бзаджащІэхэм я щэн-зекІуэкІэр укІытэгъуэщ,
напэтехщ.

6 Зигу къабзэ цІыхур захуагъэщ къэзыхъумэр,
гуэныхьыщІэр зытекІуадэр и бзаджэщІагъэщ.

7 Зым бейуэ зегъэлъагъуэ, ІэнэщІ ІэщІ джафэ
пэтми,
зым тхьэмыщкІафэ зытрегъауэ, къелыжу
мылъкум хэсрэ пэт.

8 Хуэхъунщ щхьэщэхужыпщІэ бейм и мылъкур,

тхьэмыщкIэм къуэлъкъым щIэшынэн гуэри[a].

9 ЗахуащIэм и дунейр нурышхуэу къаблэм хуэдэщ,
бзаджащIэм и гъащIэр уэздыгъэпс нэхунэу
зэуэ ункIыфIынущ.

10 Пагагъэм къишэр зэныкъуэкъущ,
чэнджэщ щIэдэIур Iущщ.

11 Мылъку къуейщIейр уэсэпсу мэкIуэдыж,
мащIэ-мащIэурэ зэхуэзыхьэсым хуэбэгъуэнщ.

12 ГугъапIэ жыжьэм гур ехуз,
гухэлъ зэщIахэр гъащIэ жыгыу зэщIогъагъэ.

13 Ущием епэгэкIыр зыхуохъуж зэран,
унафэм пщIэ хуэзыщIыр ехъулIащ.

14 ЦIыху Iущым и ущие псэхэлъхьэж псынэм
хуэдэщ,
ажалым и хъым ухуещI пэIэщIэ.

15 Зи акъылыр тIыса цIыхум узыIэпешэ,
гъуэгуейщ зытетыр цIыху гъэпцIакIуэр[b].

16 Губзыгъэр щIэныгъэм тетурэ мэзекIуэ,
акъыл зимыIэм игъэлъагъуэр и делагъэщ.

17 ЛIыкIуэ бзаджэм бэлыхьлажьаем зыхедзэж,

---

a **13:8** Журт.: «къызэрегиер зэхиххъым». Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

b **13:15** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

лIыкIуэ пэжым хъыбару къихьым хэлъщ
Iэзэгъуэ.

18 Зи щIыб ущием хуэзыгъазэм къыпэплъэр
тхьэмыщкIагъэщ, напэтехщ,
гие псалъэм щIэдэIум игъуэтынущ пщIэ.

19 Гухэлъ зэщIам гур егъэушэ,
акъылыншэм ем и щIыб хуигъэзэныр и
жагъуэщ.

20 Хъунщ Iущ – Iущхэр зи пэшэгъур,
бэлыхь хэхуэнщ акъылыншэм гъуэгуэгъу
хуэхъур.

21 ГуэныхьыщIэм насыпыншагъэр итщ и ужь
имыкIыу,
захуащIэм ехъулIэныгъэр и хъуэхъупэ тынщ*.

22 ЦIыхуфIыр и бын я быныжхэм яхуогъэтIылъэ,
захуащIэхэрщ зыхузэтрахьэр гуэныхьыщIэхэм
я мылъкур.

23 КъытекIынт тхьэмыщкIэм и хьэсэ гъавэ бэвыр,
фIамыгъэкIуэдтэмэ ар абы захуагъэ
зыхэмылъ цIыхухэм.

24 Зи къуэ ткIийуэ зыIыгъ адэм иIэщ лъагъуныгъэ,
тезыр телъхьэнкIэ зиIэм щысхь
лъагъумыхъуныгъэщ хуиIэр быным.

25 ЗахуащIэр игъащIэкIэ шхынщIэлIэ хъункъым,
мыгъуэ-мылIэу ихьынщ бзаджащIэм гъащIэр.

ЕПЩЫКIУПЛIАНЭ IЫХЬЭ

1 Зыхуей хуегъазэ цIыхубз Iущым и унагъуэ,
зи унагъуэбжэр и IэкIэ зэхуэзыщIыжыр
бзылъхугъэ акъылыншэрщ.

2 Гъуэгу захуэм ирикIуэрщ фIэлIыкIыр Тхьэуэ
Зиусхьэным,
зи гъуэгупэ нашэкъашэрщ Абы нэмыплъ
езытыр.

3 Къытехуэжынщ щIопщ уэгъуэу акъылыншэм и
псалъэр[a],
цIыху Iущхэр къэзыхъумэнури я жыIэщ.

4 Вы зэрымыт Iуэм и Iэшхылъэри нэщIщ[b],
ауэ гъавэ бэв щыгугъыр щысхьынкъым вым
и Iусым.

5 Щыхьэт захуэм пцIы IэщIэкIынкъым,
зэIылъщ пцIы зэфэзэщу щыхьэт нэпцIыр.

6 ЩIэнэкIалэр Iущыгъэм сыт хуэдизрэ
мылъыхъуами, игъуэтынкъым,
акъыл зиIэм щIэныгъэр псынщIэу епхъуатэ.

---

a **14:3** Журт.: «Акъылыншэм и псалъэр пагагъэм и щIопщщ». Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.
b **14:4** Е «и Iэшхылъэри къабзэщ».

7 Зыщыдзей акъылыншэм;
щыбгъуэтынкъым абы и деж игъащIэкIэ
Iущыгъэ гуэри.

8 ЕщIэ цIыху губзыгъэм и гъуэгупэр дэнэ нэсми,
акъылыншэрщ зи щхьэ къэзыгъэпцIэжыр.

9 Тобэ къэзыхьыжам и тыхьыр акъыл зимыIэм и
ауанщ,
цIыху захуэм Тхьэм и нэфIыр къыщыхуащ[a].

10 ЙохъыкIыр цIыхум и гущIэлъапсэм гуфIэгъуи,
гуауи;
абыхэмкIэ дэгуэшэфынкъым нэсу ар
нэгъуэщIым.

11 ЩIапIэщIэкIуадэ хъунущ бзаджащIэм и
унагъуэр,
щыужьыхыжынкъым цIыху захуэм и жьэгу
пащхьэ мафIэр.

12 ЩыIэщ гъуэгу, къыщыхъуу цIыхум захуэу, –
ауэ ажалыр и кIэм къыщыпэплъэу.

13 ЩыгуфIэм дежи хэтынкIэ хъунущ цIыхупсэр
зэхэзещхъуэн,
гуфIэ-гупсэми нэщхъеягъуэкIэ
зыщызрихъуэкIи къохъур.

14 Щхьэрыуам игъуэтыжынщ хуэфащэ,
цIыхуфIри илэжьахэм хуэзэжынщ.

---

a **14:9** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

15 ГъэпцIэгъуафIэм сытри и фIэщ мэхъу,
губзыгъэм лъэбакъуэу ичым и нэIэ
тригъэкIкъым.

16 Iущыр сакъщ, еми зыщедзей,
акъыл зимыIэр зыщогугъыж, гъэIэсэгъуейщ*.

17 Губжьыхыр акъылыншагъэм хуэлъэщ,
гухэлъ бзаджэ зезыхьэри ялъагъу хъуркъым.

18 ЦIыху жыIэзыфIэщхэм Iыхьэу къалъысыр
акъылыншагъэщ,
губзыгъэм и фащэр – щIэныгъэщ.

19 Къэхъунщ бзаджащIэм щхьэщэ щыхуищIын
цIыхуфIым,
мыхъумыщIэми зыщридзыхынщ захуащIэхэм
я пащхьэ.

20 ТхьэмыщкIэри гъунэгъурэ пэт я жагъуэщ,
щопэкIу хуэщIам и унэ ныбжьэгъубэр.

21 Нэмыплъ езытым и гъунэгъу – елэжьыр
гуэныхьышхуэ,
тхьэмыщкIэм зи гулъытэ хуэзыгъазэр –
теуващ гъуэгу махуэ.

22 ТегъуэщыкIакъэ-тIэ гъуэгу захуэм гухэлъ
бзаджэр зыхъэхэр?
ФIылъагъуныгъэрэ пэжыгъэщ къыпагъаплъэр
гухэлъ дахэр зэIузыщэм.

23 Дэтхэнэ зы лэжьыгъэ хьэлъэми хэхъуэ пылъщ,
псалъэ купщIэншэм къиишэр
тхьэмыщкIагъэщ.

24 ЦIыху Iущым беигъэу бгъэдэлъыр и
фIыщIэтынщ,
акъылыншэм и Iыхьэр акъылыншагъэщ[a].

25 Щыхьэт пэжым псэзэпылъхьэпIэм укъреш,
щыхьэт нэпцIыр уищэнкIэ тIэу еплъынкъым.

26 БыдапIэм дэсым хуэдэщ Тхьэуэ Зиусхьэным
фIэлIыкIхэр,
щIэблэу къащIэхъуэми яхуэхъунщ Ар
щхьэегъэзыпIэ.

27 Тхьэуэ Зиусхьэным уфIэлIыкIыныр –
псэхэлъхьэж псынэм хуэдэщ;
ажалым и хъыми ухуещI пэIэщIэ.

28 Iумэтыр* зи бэ пащтыхьым и щытхъури инщ, –
щхьэщытщ щыхупIэ ар къызэмэщIэкIыр.

29 ШыIэ зыхэлъым акъылышхуэ къуэлъщ,
губжьыр зи щэным акъылыншагъэщ
игъэлъагъуэр.

30 Гу зэпIэзэрытыр Iэпкълъэпкъым и
хущхъуэгъуэщ,
фыгъуэр зи щэным щIэх и къупщхьэр мэщ.

31 Дэхуэхар тегушхуэгъуафIэ зыщIым егъэикIэ
Тхьэуэ ар къэзыгъэщIар,
тхьэмыщкIэм зи гулъытэ хуэзыгъазэм Тхьэуэ
Зиусхьэныр егъэлъапIэ.

---

a **14:24** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

32 БзаджащIэхэр щIэпхъаджэу ящIэм токIуэдэж,
лIэныгъэм и дыджыр щыхъукъым цIыху
захуащIэм ткIыбжь[a].

33 Губзыгъэм и гущIэлъапсэр Iущыгъэм и
унапIэщ:
цIыху акъылыншэхэм я гущIэми
къыщыпIэжьажьэ щыIэщ ар.

34 Захуагъэм егъэин цIыхубэр,
гуэныхьу ялэжьми напэтехщ къахуихьыр.

35 БлыгущIэт губзыгъэм нэфIкIэ йоплъ
пащтыхьыр,
хэт трихыу щытми пащтыхь напэр –
и губжьри лъэIэсынщ.

ЕПЩЫКIУТХУАНЭ IЫХЬЭ

1 Жэуап Iэсэм губжьыр егъэужьых,
къызэщIегъэстыр псалъэ гуауэм губжьыр.

2 Iущыгъэр зи бзэгупэ телъым щIэныгъэр
егъэлъапIэ[b],
акъыл зимыIэм и псалъитIым щыщу зыр
делагъэщ.

3 Тхьэуэ Зиусхьэныр маплъэри плъапIэм итщ:
бзаджащIэри, захуащIэри елъагъу.

---

a **14:32** Е «захуащIэхэм я захуагъэр яхуэхъунщ щхьэегъэзыпIэ».
b **15:2** Е «зрегъэубгъу», «яхехьэ».

4 ГуапэжыIэр гъащIэ жыгым хуэдэщ,
псалъэ жыIэпхъаджэм лъэр щIеуд.

5 Адэм и ущие елъэпауэр акъылыншэщ,
абы и гие макъ щIэдэIури акъылыфIэщ.

6 ФIыгъуэ инкIэ къебгъэр захуащIэм и унэр,
бзаджащIэм хэхъуэ иIэм къыхуихьыр
бэлыхьлажьэщ.

7 Iущыр щIэныгъэкIэ мэгуашэ,
акъылыншэм сыт къыпыпхын?

8 Тхьэуэ Зиусхьэным хуещI гущыкI бзаджащIэм и
къурмэным,
цIыху захуэм и тхьэлъэIур Iех къабылу.

9 ХуищIащ гущыкI бзаджащIэм пхриш гъуэгум
Тхьэуэ Зиусхьэным,
Абы фIыуэ илъэгъуар захуагъэм иужь итхэрщ.

10 Гъуэгу занщIэм дэхыр пшынэнущ тезыр
ткIийкIэ,
гиер зи жагъуэри кIуэдынущ.

11 Илъагъукъэ Тхьэуэ Зиусхьэным хьэдрыхэ
лъахэм щыщIэр?
ЦIыхугухэм щыхъэри* зэрищIэм хэлъкъым шэч!

12 ЩIэнэкIалэм къегиер и жэгъуэгъущ,
абы цIыху Iущхэм запыIуедз.

13 И гур хэхъуэмэ, нэгуфIэ мэхъур цIыхур,
гухэщI-гукъеуэм и лъэр щIегъэху.

14 ЗэхэщIыкI зиIэм щIэныгъэр къилъыхъуэ зэпытщ,

акъыл хуэхейм делагъэщ къиулъэпхъэщыр.

15 Нэщхъейм и махуэхэм зы гунэдж гуэри хэлъкъым,
нэщхъыфIэм махуэхэр егъакIуэ гуфIэ-гупсэу.

16 Шынагъэри къыдыхэту мылъкушхуэ уиIэ нэхърэ
убгъэдэлъыр мащIэми, нэхъыфIщ Тхьэуэ Зиусхьэным уфIэлIыкIмэ.

17 Гужьгъэжьыр уяку зэхуилъу выхъу нышыр зэдэпшх нэхърэ
хадэхэкI шхын фIэкIа уимыIэми нэхъыфIщ,
щытепщэмэ абдеж фIылъагъуныгъэр.

18 КъэлыбыгъуафIэм къызэщIегъэстыр зэныкъуэкъур,
шыIагъэ зыхэлъым зэпэщIэувэр егъэужьыхыр.

19 Хуэмыху и гъуэгу банапцIэу зэщIокIэж,
лъэпощхьэпоуи* щыIуукэнкъым цIыху захуэр и гъуэгупэм.

20 Къуэ Iущым адэр егъэгуфIэ,
акъылыншэм ирет нэмыплъ и анэм.

21 Делагъэрщ акъылыншэм гукъыдэж къезытыр,
гъуэгу захуэми темыкI зи зэхэщIыкIыр иныр.

22 Чэнджэщ зыхэмылъ гухэлъ-гукъэкIхэр мэщэщэж,
чэнджэщэгъухэр зи бэм сытри къехъулIэнщ.

23 Игъуэм ита жэуапым цIыхур щогуфIыкI,
сыту фIы-тIэ и чэзум жыIа хъуа псалъэр!

24 ПэIэщIэ зыхуащIкIэрэ хьэдрыхэ,
цIыху Iущхэм я гъуэгупэр хуокIуэр гъащIэм.

25 Щхьэхуещэм и унапIэр ирихынущ Тхьэуэ
Зиусхьэным,
фызабэр зытес щIы кIапэри къихъумэнущ.

26 Гухэлъ бзаджэхэм хуищIащ гущыкI Тхьэуэ
Зиусхьэным,
гуапэжыIэ псалъэхэрщ ищIар Абы къабыл.

27 И унагъуэр бэлыхь хэмыкIыжым хедзэр
щIэнэцIым мылъку хьэрэм,
Iулъхьэм щыщтэ цIыхум иIэщ гъащIэ.

28 ЗахуащIэм и жэуапыр сыт щыгъуи зэпешачэр,
бзаджащIэм и жыIэр гуемыIуу* мэпыджэ.

29 Пэжыжьэщ Тхьэуэ Зиусхьэныр цIыху
бзаджащIэм,
захуащIэм и тхьэлъэIущ Ар зыщIэдэIур.

30 ГуфIэ нэгум гур хегъахъуэ,
хъыбарыфIми уегъэжан.

31 Щхьэпагъ зыхэлъ гие псалъэхэм щIэдэIур
хъунщ цIыху Iущхэм ящыщ зы.

32 Ущием елъэпауэр и щхьэ йофыгъуэжыр,
акъыл хихынщ щIэдэIум гие псалъэ.

33 Iущыгъэщ узыхуигъасэр Тхьэуэ Зиусхьэным
фIэлIыкIыным,
Тхьэм зыхуэгъэлъахъшэнми еIэт уи щIыхьыр.

ЕПЩЫКIУХАНЭ IЫХЬЭ

1 ЕщIыр цIыхум гугъэ куэдхэр, –
абыхэм щыщуи зэщIэнур Тхьэуэ Зиусхьэным
иухахэрщ[a].

2 Щхьэж илэжьымкIэ зыфIэзахуэщ, –
арщхьэкIэ я гущIагъщIэлъ псор зэпэзышачэр
Тхьэуэ Зиусхьэнырщ.

3 Хуэгъазэ Iуэхуу блэжьыр Тхьэуэ Зиусхьэнми –
гухэлъу уиIэр къыбдэхъунщ.

4 И къэгъэщIыгъэ псоми Тхьэуэ Зиусхьэным гугъэ
щхьэхуэхэр яхуиIэщ,
цIыху бзаджащIэри хуегъэхьэзыр пшыныж
махуэм[b].

5 Тхьэуэ Зиусхьэным хуищIащ гущыкI цIыху
пагэм,
зэгъащIэ: ягъуэтыжынщ абыхэм яхуэфащэ
хьэкъыр.

6 ФIылъагъуныгъэмрэ пэжыгъэмрэ ягъэгъу
гуэныхьыр,
Тхьэуэ Зиусхьэным фIэлIыкIыным
ущехъумэ ем.

---

a **16:1** Е «ЦIыхум жиIэнур зэрегъэзахуэ, арщхьэкIэ Тхьэуэ Зиусхьэнращ ар зэпызыгъахуэр».
b **16:4** Е «цIыху бзаджащIэ пэтрэ къыхуигъэщIащ пшыныж махуэм».

7 ЦIыхум гъуэгуу къыхихар фIэзахуэу щытмэ
Тхьэуэ Зиусхьэным,
Абы и бий Iэлхэри* ирегъэкIуж.

8 Хьэрэм хэхъуэшхуэ нэхърэ
хьэлэл мащIэр нэхъыфIщ.

9 Щхьэж и гущIэм къыхихыну гъуэгур
щызэригъэзахуэ пэтми,
лъэбакъуэу ичыр зыунэтIыр Тхьэуэ
Зиусхьэныращ.

10 Пащтыхьыр Тхьэуэ Зиусхьэным и IэмыркIэщ
зэрыпсалъэр, –
щыуагъэ гуэри и хей щIэкIэм
къыхэхуэнкъым.

11 Тэрэзэ пэжхэм я пщалъэр зыгъэувыр Тхьэуэ
Зиусхьэнырщ,
Ар тэрэзэ шэчалъэ захуэхэм я телъхьэщ.

12 Iуэхуфэ бзаджэхэм хуащIащ гущыкI
пащтыхьхэм, –
Iуэху щыпкъэхэр аракъэ-тIэ абыхэм я
тетыгъуэр зыщIыр кIыхь?!

13 Я щIасэщ пащтыхьхэм псалъэ захуэр,
пэж жызыIэри абыхэм ягъэлъапIэ.

14 Пащтыхь губжьыр – ажалым и гъуощ,
зыхуэгъэужьыхыжри ар цIыху Iущщ.

15 Пащтыхьыр нэфIэгуфIэу щытмэ – уиIэщ
гъащIэ,
и нэфIри гъатхэ уэшхым хуэдэщ.

16 Дыщэ Iэрылъхьэ нэхърэ нэхъыфIщ Iущыгъэр,
акъылри нэхъыфIщ дыжьыным пумыдзыхмэ.

17 ЦIыху захуэхэм я гъуэгущ Iейм пэIэщIэ
ухуэзыщIыр;
абы хуэсакъым и псэри ехъумэ.

18 Унэхъунум япэ щIыкIэ зыкъыфIощIыжри,
зи унэгъуэбжэр хуэзыщIыжынур пагэ мэхъу.

19 Пагэм къуентхъ дэбгуэш нэхърэ
тхьэмыщкIэм задебгъэкIумэ нэхъыфIщ.

20 Ущием хуэнэбдзэгубдзаплъэм[a] и Iуэхур
ефIэкIуэнщ,
Тхьэр зи плъапIэр теувэнщ гъуэгу махуэ.

21 ЦIыху Iущым щхьэкIэ жаIэ «иIэщ зэхэщIыкI»,
и псалъэ гуапэхэри мэхъу уи фIэщ.

22 Акъылыр – зиIэм дежкIэ псэхэлъхьэж псынэм
хуэдэщ,
акъылыншагъэр – акъыл зимыIэм я тезырщ.

23 Iущым и псалъэм купщIэ кIуэцIылъщ,
и жыIэ псори мэхъу уи фIэщ.

24 ГуапэдэгъэкIыу жыIа псалъэр ещхьщ фо
хьэкIуэм,
псэм фIэIэфIщ, Iэпкълъэпкъым и
хущхъуэгъуэщ.

25 ЩыIэщ гъуэгу, къыщыхъуу цIыхум захуэу, –
ауэ и кIэм ажалыр къыщыпэплъэу.

---

a **16:20** Е «Iуэхур губзыгъэу зезыхьэм».

26 МэжэщIалIагъэрщ къыщIэрыIэр цIыху
лэжьакIуэм,
и ныбэ лажьэрщ къезыхуэкIыр ар.

27 МыхъумыщIэр бзаджэщIэным егупсыс зэпытщ,
къыхех и дэтхэнэ псалъи мафIэ лыгъейр.

28 ФэрыщIым цIыхухэр зэщегъэхьэ,
зэфIегъэкIуэд бзэгузехьэм зэныбжьэгъу
пэжхэр.

29 Лейзехьэм цIыхухэр зыIэпишэурэ
гъуэгу бзаджэм трешэ.

30 НащхьэIущхьэр игъэджэгуу къыпхуэгуфIэм
илъкъым и гум фIы,
зи IупщIакIэр зэтезыкъузэми къыуищIэнур
Iейщ.

31 Тхъугъэр – жьыщхьэ махуэм и нэщэнэщ[a],
гъащIэ щыпкъэм и дамыгъэщ.

32 ЙофIэкIыр цIыху бэшэчыр зауэлI хъыжьэм,
къалэр зыщтэм нэхъри нэхъ лъэщщ шыIагъэ
зиIэр.

33 Пхъэидзэ сыт хуэдизрэ ямыщIами,
къикIынур Тхьэуэ Зиусхьэным и унафэрщ.

---

a **16:31** Журт.: «щIыхьым и къэгъагъэ блэрщ».

ЕПЩЫКIУБЛАНЭ IЫХЬЭ

1 Узэмыфlу зэдэпшх выхъуныш нэхърэ
узэхуэIэфIу зэдэбугуэш щIакхъуэ тыкъырри
нэхъыфIщ.

2 ЛIыщIэ губзыгъэр лIыщхьэм и къуэ емыкIухьым
и пIэ иувэнщ,
зэш быным щIэин Iыхьэгъуи яхуэхъунщ.

3 Дыжьыныр ягъэджылри* япщэж*,
дыщэри ягъэткIури якIыщтэ*,
цIыхугури зыпщытэр Тхьэуэ Зиусхьэнырщ.

4 Лейзехьэр зыщIэдэIур бзаджащIэм и псалъэщ;
пцIыупсыр дэзыхьэхыр мыхъумыщIэм и
жыIэрщ.

5 ТхьэмыщкIэр джэгуалъэ зыщIым егъэикIэ
Тхьэуэ ар къэзыгъэщIар,
дэхуэхар зи ауаным хуэфащэ хьэкъ
игъуэтыжынщ.

6 Жьыщхьэ махуэщ бынырылъхухэр
зылъэгъуахэр[a],
иропагэ щIэблэр адэ-анэм.

7 Епэсакъым акъылыншэм псалъэ нэсыр,

[a] 17:6 Журт.: «Къуэрылъху-пхъурылъхухэр лIыжь-фызыжьхэм я къэгъагъэ блэрщ».

пщIэ зыхуащI цIыхуми псалъэпцIыр
къекIукъым.

8 Iулъхьэр зытым къыфIощI ар дыщэ токъуу*:
дэнэкIэ зимыгъазэми, сытри къохъулIэ.

9 Къраха щхьэкIуэр зыгъэгъуфыр
фIылъагъуныгъэм и лъыхъуакIуэщ,
ар пщызмыгъэгъупщэм – Iуегъэщтыр
ныбжьэгъу пэжыр.

10 ЦIыху губзыгъэм гиер щIэхыу зэхещIыкIыр,
фэлъырищэ епхми, акъыл зимыIэм
гурыIуэнкъым ар.

11 БзаджащIэр дапщэщи къайгъэщ зылъыхъуэр,
тезыр хьэлъэри Тхьэм абы къытрилъхьэнщ[a].

12 Делагъэм къызэгуитхъ цIыху акъылыншэм
уIущIэ нэхърэ
зи акъуш ширхэр зыфIэкIуэда мыщэбзым
урихьэлIэмэ нэхъыфIщ.

13 ФIым пэкIуэу е зылэжь цIыхум
и унэр е жыхуаIэм ибгынэнкъым.

14 Къэхъеймэ псалъэмакъыр – псыдзэу
урехьэжьэ;
къызэтеувыIэ, зэщыхьэм унэмысу.

15 Къуаншэр зыгъэзахуэмрэ хейр зыгъэмысэмрэ
хуищIащ гущыкI Тхьэуэ Зиусхьэным.

---

a **17:11** Журт.: «гущIэгъу зи цIэ зыхэмылъыр лIыкIуэ къыхуащIынщ»,
е «мелэIыч гущIэгъуншэр къыхуагъэкIуэнщ».

16 Делэм акъыл кърищэхуну зыщыгугъ мылъкур сыткIэ щхьэпэ,
еджэн гухэлъ абы имыIэу щытмэ?

17 Ныбжьэгъур сыт щыгъуи фIыкIэ къыпхуоупсэ,
къуэшыр къыщIыуитар гуауэр бдигуэшын щхьэкIэщ.

18 НэгъуэщIым щхьэкIэ шэсыпIэ ихьэу
щIыхуэ зытыр акъылыншэщ.

19 Гуэныхь щIэныр зи щIасэр къайгъэми и лъыхъущ,
и кIуэдыжыпIэ хъунурщ зылъыхъуэр цIыху щхьэщытхъур[a].

20 Зигу хьэрэмыгъэ илъым фIы гуэри къыдэхъункъым,
бзэгу пцIыIуэпцIышэри хэхуэнщ бэлыхьлажьаем.

21 Акъылыншэр – къэзылъхуам и мыгъуэ Iыхьэщ,
гунэдж жыхуаIэр ищIэркъым бын делэм я адэм.

22 Гухэхъуэр Iэпкълъэпкъым и хущхъуэгъуэщ,
гухэщI-гукъеуэм хэт зэпытым и къупщхьэр мэщыр щIэх.

23 Хьэкумыр пэжым тришыным щхьэкIэщ
бзаджащIэм Iулъхьэр щэхуу къыщIыIырихыр.

24 Губзыгъэм Iущыгъэм и гур теухуауэ щытщ,

---

a **17:19** Журт.: «зи куэбжэ лъагэу зыгъэувыр». ЗэрызэдзэкIам къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

акъылыншэм и щхьэр къэрехьэкI жьуджалэм
хуэдэу.

25 Къуэ акъылыншэр адэм и гурыгъузщ,
къэзылъхуа и анэми и гуауэщ.

26 ФIыкъым цIыху щыпкъэр бгъэпшынэныр,
я захуагъэ щхьэкIэ цIыху пэжми лей
кIэлъызепхьэныр щIагъуэкъым.

27 ЩIэныгъэ зиIэм ещIыр псалъэ хэплъыхь,
зи зэхэщIыкIыр лъагэр сыт щыгъуи цIыху
зэтесщ.

28 Акъылыншэри мыпсэлъэху Iущ къафIощIри,
и жьэр зэщIихыхукIэ акъылыфIэу
къэплъытэнри хэлъщ.

ЕПЩЫКIУИЯНЭ IЫХЬЭ

1 ЦIыхум зыщызыдзейм и щхьэ лажьэ нэхъ
къыфIэIуэхукъым,
чэнджэщ губзыгъэу кърахьэлIэми еныкъуэкъу
зэпытщ.

2 Акъылыншэр зэхэщIыкI иIэным зи
щIэхъуэпскъым,
къезытыр зыщ абы гухэхъуэ – и жыIэ ар
фIэмыкI.

3 МыхъумыщIэм ирахынущ пу нэлат цIыху цIыкIум,
зи напэр текIми иIэжынкъым щIыхь.

4 ЦIыхум и псалъэр хышхуэ лъащIэншэу куущ;
IущыгъэрИ – псыежэх уэрым ещхьщ.

5 Хьэкум пэжыр хейм пэбубыду
бзаджащIэм и телъхьэ ухъуныр фIыкъым.

6 И жыIэм хедзэр акъылыншэр бэлыхьлажьэ,
зи бзэ хуимытыжым къихьри удынщ.

7 Акъылыншэр зытекIуадэр и бзэщ,
и жыIэ псори хъыщи – абы ар йокIуэдэж.

8 Бзэгузехьэм и псалъэр хуэдэщ шхын
хэплъыхьам,
гущIэ лъапсэми щызу зыщегъэзагъэ.

9 Щхьэхынэри ящIар зэтезыкъутэжри зэшщ.

10 Чэщанэ быдэ хуэдэщ Тхьэуэ Зиусхьэныр,
дыхьакъэ абы захуащIэр – IэщIэкIащ
шынагъэм.

11 ХуэщIауэ псэум и мылъкур и бydапIэщ,
къыфIощI абы ар мывэкъалэ лъагэу.

12 ЦIыху унэхъунум зыкъыфIощIыж,
еIэтыр щIыхьыр Тхьэм
зыхуэгъэлъэхъшэным.

13 УемыдэIуауэ икIэм нэс жэуап птыжыныр –
акъылыншагъэщ, къыпхуихьри напэтехщ.

14 Хъуапсэ зиIэр ирищIыкIынкъым узым,
гугъэ-гунэдж зимыIэр дауэ хъуну?

15 ЗэхэщIыкI зиIэм щIэныгъэр дапщэщи къегъуэт,

абы цIыху Iущми и тхьэкIумэр тегъэхуа
зэпытщ.

16 ГуапэхуэщIэ тыныр къыпхуохъур куэдкIэ
щхьэпэ, –
уахуещIыр лIыщхьэхэм пэблагъэ.

17 Iуэхум япэу ущызыгъэгъуазэр захуэу
къыпфIощI,
нэгъуэщI къыкъуэкIыу щIэупщIэн
иригъэжьэхукIэ.

18 Пхъэидзэм зэныкъуэкъур егъэужьых,
ныкъуэкъуэгъу лъэщхэми я дауэм кIэ ирет.

19 Гукъеуэ къыпхузиIэ къуэшым и гур ещхьщ
быдапIэ къэщIыхьам:
дыхьэпIэ иIэкъым абы – уещIыр зэпэIэщIэ
зэныкъуэкъум[a].

20 ЖиIам дэтхэнэ цIыхури IущIэжынущ –
и псалъэ пэкIуэ хуэдизи игъуэтыжынущ.

21 Пылъщ бзэгупэм гъащIэри ажалри,
псэлъэнкIэ зыхэмылъым шыIэ – хуэфащэр
игъуэтынщ.

22 ЕхъулIащ цIыхубзыфI къызыпэщIэхуар,
Тхьэуэ Зиусхьэным и нэфIи къыщыхуащ.

23 ТхьэмыщкIэр гущIэгъу щIэлъэIу зэпытщ,
арщхьэкIэ гуемыIу псалъэщ кърипэсыжыр
бейм абы жэуапу.

---

[a] **18:19** Журт.: «зэныкъуэкъур мывэ сэхым хуэдэщ».

24 Яхэтщ ныбжьэгъуми кIуэдыпIэ уизышэн[a],
щыIэщ щауэгъу* щыпкъи, къуэшым нэхърэ
нэхъ благъэ пхуэхъуу.

ЕПЩЫКIУБГЪУАНЭ IЫХЬЭ

1 ПсалъэпцIкIэ цIыхур зезышэ акъылыншэм
нэхърэ
гъуэгу пхэнж пэIэщIэ зыхуэзыщI
тхьэмыщкIэри нэхъыфIщ.

2 УзыхущIэкъу Iуэхум гупсысэ хэмылъмэ, фIым
ухуишэнукъым,
изычхэри Iэжьэкъур щыуэнущ щыуэкIейуэ.

3 ЦIыхур и акъылыншагъэщ зытекIуэдэжыр,
ауэ Тхьэуэ Зиусхьэныращ зыхуищIыр
гухьэ-гужь*.

4 Бейм и унэ щопэкIур ныбжьэгъубэр,
тхьэмыщкIэр и щауэгъуми къебгынэ.

5 Щыхьэт нэпцIым хуэфащэ хьэкъ игъуэтыжынщ,
цIыху пцIыIуэпцIышэри хьэкумым
IэщIэкIынкъым.

6 Куэдым я щэнщ зыхузэфIэкIхэр къащIу IупэфIэгъу,
гуапэхуэщIэ тынхэр зыщI зэпытым хэти и
ныбжьэгъущ.

---

a **18:24** Е «Ныбжьэгъур зи куэдым фIы хихынкъым», е «Щауэгъухэми яхэтщ ныбжьэгъуу зыкъыпфIэзыгъэщI».

7 Iыхьлыхэми тхьэмыщкIэм зыпыIуадз,
ныбжьэгъухэращи зыщадзеипэ!
Сыт хуэдизрэ ар абыхэм кIэлъымыджами,
къэIукъым зы нэрыбгэми* и макъ[a].

8 Iущыгъэм лъыхъуэр и псэм дощI,
акъылым текI имыIэу тетым и Iуэхур
ефIэкIуэнщ.

9 Щыхьэт нэпцIым хуэфащэ хьэкъ
игъуэтыжынущ,
цIыху пцIыIуэпцIышэри кIуэдынущ
кIуэдыкIейуэ.

10 ЦIыху акъылыншэр псэукIафIэмэ, игъуэджэщ*,
унэIутым и IэмыщIэ пщыхэр ихуэу щытмэ,
нэхъыкIэжкъэ?

11 Акъыл зиIэм и губжьыр ирекъух,
икIагъэу къэрахари зыгъэгъум пщIэ хуэфащэщ.

12 Пащтыхь губжьыр аслъэным и гъуахъуэ макъым
хуэдэщ,
и нэфIри пщэдджыжь уэсэпсым ещхьщ.

13 Бын акъылыншэр – адэр зыхь гукъеуэщ,
фыз жьэмыгъэпсэхури шэчыгъуейщ[b].

14 Адэжьхэрщ жьэгури лъапсэри уэсий щIэину
къэзыгъанэр,
фыз губзыгъэкIэ къетэр лIыми – Тхьэуэ
Зиусхьэныращ.

a **19:7** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.
b **19:13** Журт.: «зэпымыууэ къыпыткIу ткIуэпсщ».

15 ПкъыщIэлIэ уещIыр щхьэхынагъэм;
зыкъригъэщIэнщ Iуэхуншэм щIэх
мэжэщIалIагъэм.

16 Ехъумэ и псэр унафэр зыгъэзащIэм,
Iуэхуфэу ищIэхэм емыгупсысри кIуэдынщ.

17 ТхьэмыщкIэм гущIэгъу хуэзыщIым иритым
хуэдэщ щIыхуэ Тхьэуэ Зиусхьэным, –
хуэфащэ фIыщIэтынкIэ абы Ар
къыхуэупсэжынущ.

18 ХэмытIасэ щIыкIэ быным еущие:
умыхъу и жэуаптакIуэ абы и кIуэдыр
къызыхэкIынум[a].

19 Илэжьам пэкIуэ тезырыр хуейщ телъхьэн
губжьыхым:
ущысхьу щытмэ, иджыри зэ тезырым
къытебгъэзэжынущ.

20 ЩIэдэIу чэнджэщхэм, ущиери умыщI IэщIыб,
урихъунщ иужькIэ абыхэм уэ цIыху Iущ.

21 Гугъэу цIыхум ищIыр мэхъур куэд,
ауэ Тхьэуэ Зиусхьэным иухахэращ зэщIэнур.

22 Къыхуэпэжым уасэ хуещIыр цIыхум;
пцIыIуэпцIышэм нэхърэ тхьэмыщкIэри
нэхъыфIщ.

23 Тхьэуэ Зиусхьэным и фIэлIыкIым узыхуишэр
гъащIэщ,
ар зи щэным къыхэщт имыIэу ирех и жэщхэр,

[a] 19:18 Е «укъызыщIэмыплъэ пIэщIэукIэн хуэдизу ар».

бэлыхьлажьаеми пэIэщIэ хуохъур.

24 Щхьэхынэм и Iэр шхыным щыхилъхьам и дежи
мэщхьэхыр Iэрэ жьэрэ зэхуихьыну.

25 ЩIэнэкIалэм ех удыни – къихьэнщ акъыл
цIыху жыIэзыфIэщым и щхьэ,
губзыгъэм егии – зэхищIыкIынщ уи псалъэ.

26 ТезышащIэр и Iэр и адэм, дэзыхур и жьэгужь и
анэр –
бын укIытэншэщ, напэтехщ.

27 Си щIалэ, зыщыпыIубдзым деж ущием
зыхубощI пэIэщIэ уэ щIэныгъэм.

28 Щыхьэт мыхъумыщIэр захуагъэм щIонакIэ,
бзаджащIэри ехуэлъэ-елынцIщ.

29 ЩIэнэкIалэхэм къапоплъэ я тезырыр,
удынри зрагъажьэр акъылыншэрщ.

ЕТIОЩIАНЭ IЫХЬЭ

1 УещIыр санэм хъыжьэ, фадэми уегъэбырсыр,
абыхэм зезыгъэгъапцIэр Iущу
пхужыIэнкъым.

2 Пащтыхь губжьыр аслъэным и гъуахъуэ макъым
хуэдэщ,
хилъхьэнщ и гъащIэр ар къизышым и пIэ.

3 Никъуакъуэм пэIэщIэ зыхуэзыщIым пщIэ
хуэфащэщ,
акъылкIэ никъуэдыкъуэр зэныкъуэкъум
хуэлъэщ.

4 Хуэмыхур игъуэм вакIуэ дэкIкъым,
гъавэ хыжыгъуэм деж IэнэщI IэщI джафэу
къонэ ар.

5 Хышхуэ лъащIэншэу куущ гухэлъу гум зэрихъэр,
зиIэм зэхэщIыкI лъэкIынщ ар
къыщIигъэлъэн.

6 Ныбжьэгъу пэжу закъыщохъужыр куэдым,
апхуэдэу щытмэ, дзыхь зэбгъэз хъун цIыхур
дэнэ щыIэ?

7 Захуагъэм тет зэпытущ цIыху щыпкъащIэр
зэрыпсэур,
теуващ гъуэгу махуэ абы къыщIэнэ бынхэр.

8 Хеяжьэ башыр* къыщищтэкIэ пащтыхьым
зэ плъэгъуэкIэ бзаджагъэр зэхихун
лъэкIынщ.

9 Хэт жызыIэфынур:
«Сигу итхьэщIыкIащ, сыкъабзэщ,
збгъэдэлъкъым псэкIуэдщIагъэ зи цIэ»?

10 Тэрэзэ нэпцIхэми, пщалъэ пхэнжхэми
хуищIащ гущыкI Тхьэуэ Зиусхьэным.

11 Сабийрэ пэт къацIыху Iуэхуфэу илэжьамкIэ,
«къезэгърэ ар, захуэ?» – жаIэу.

12 ТхьэкIумэу зэхэзыхри, нэуэ зылъагъури –

Тхьэуэ Зиусхьэнырщ къэзыгъэщIар.

13 Умыжейнэд, ухъунщ тхьэмыщкIэ,
къомыгъэкIу жей жыхуаIэр уи нэ, ухъункъым мэжэщIалIэ.

14 «ЩIагъуэкъым, щIагъуэкъым!» –
жиIэурэ щэхуакIуэр уасэм щIоныкъуэкъу,
Iэрыхьэу щытмэ зыщIэдэур – сату ищIамкIэ зыщотхъуж.

15 ЩыIэщ дыщи, мывэ лъапIейхэри куэдыкIейщ,
арщхьэкIэ псалъэ Iущырщ налкъутналмэсу гъуэтыгъуейр.

16 Хамэм шэс* хуэхъуам и щыгъын щIыIутелъыр тхьэкъу,
шэсыпIэ къинам ар уи шэс щIыхуэм пэкIуэу фIэубыд.

17 ГъэпцIагъэкIэ зыIэригъэхьа ерыскъыр къыIуроIэфIэ цIыхум,
къыIурыхужынщ иужькIэ ар абы ятIагъуэ дыджу.

18 УпщIэж зэпхьэлIа* гухэлъхэр къохъулIэ,
зауэр щыбублэкIи, псалъэ Iущ зи цIэ ублэмыдэIукI.

19 Хуэущэхункъым бзэгузехьэм кърагъэза дзыхьыр –
цIыху псэлъэрейм зыхуэщI пэIэщIэ.

20 Адэ-анэм ебгыр
жэщыпцIэ кIыфIым хэкIуэдэж нэхунэу кIуэсэжынщ.

21 ПIэщIэрыIу-пIэщIэрыщIэкIэ зэрапхъуа щIэиным
икIэм зыфI гуэри къыхэкIынкъым.

22 «Сыхъужынщ сэ пхуэфI!» – жумыIэ,
щыгугъи Тхьэуэ Зиусхьэным, уи лъыр ищIэжынщ.

23 ГущыкI хуищIащ шэчалъэ пхэнжхэм Тхьэуэ Зиусхьэным,
нэ жагъуэкIи еплъащ Ар тэрэзэ нэпцIхэм.

24 Лъэбакъуэу цIыхум ичыр зыунэтIыр Тхьэуэ Зиусхьэнырщ, –
и гъуэгупэр сытым хуэкIуэми цIыху цIыкIум дауэ гурыIуэн?

25 ЦIыхур емыгупсысауэ Тхьэм и пащхьэ щищI нузырым* зыIэщIеубыдэ,
сыт хуэдизрэ кIэлъымыпхъуэжми – иIэкъым къэгъазэ.

26 Пащтыхь Iущым цIыху бзаджащIэхэр щIегъэкIыр шыбзэм,
мывэщхьэлым хуэдэу ахэр зэхехьэжэ.

27 ЦIыху напэр – Тхьэуэ Зиусхьэным къыбгъэдэкI нэхунэщ,
и гущIэ лъапсэр къызэщIигъаблэу.

28 ФIылъэгъуныгъэмрэ пэжыгъэмрэщ пащтыхьыр къэзыхъумэр,
и тетыгъуэри гущIэгъукIэ егъэбыдэ.

29 Къарурщ щIалэгъуэм и щытхъу фащэр,
тхъугъэри жыгъэм и щIыхь нэщэнэщ.

30 Удыным бзаджащIагъэр егъэкIуэд,
ирелъэсыкI ар уэгъуэ къэси гущIэ лъапсэм.

ТIЮЩIРЭ ЕЗАНЭ IЫХЬЭ

1 Пащтыхьым и гур Тхьэуэ Зиусхьэным и
Iэ илъщ –
псыежэхым ещхьу здыхуеймкIэ ар
Абы еунэтI.

2 Щхьэж илэжькIэ зыфIэзахуэщ,
ауэ гум щыхъэ псори зэпэзышачэр Тхьэуэ
Зиусхьэнырщ.

3 Къурмэн тыхь къыхуэзыщIхэм нэхърэ
захуагъэм, щыпкъагъэм тетхэр нэхъ
илъытащ Тхьэуэ Зиусхьэным.

4 ПлъэкIэ пагэмрэ гу зыкъызыфIэщIыжамрэ –
бзаджащIэм я нэхунэ хуэдэщ[a], зэхуэдэу
тIури псэкIуэдщIагъэщ.

5 Гумызагъэм гухэлъу ищIым хэхъуэ
къыпэкIуэнщ,
пIащIэ-тхъытхъыу цIыхум ищI Iуэхум
хихынур тхьэмыщкIагъэщ.

6 ПцIы зэфэзэщкIэ зэхуэхьэса мылъкур –

a **21:4** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

уэсэпсщи, кIуэдыжынущ, ажалым ихъщи,
уриубыдэнущ[a].

7 ЩыхуэмейкIэ бзаджащIэхэр захуагъэм и цIэкIэ
зекIуэну,
текIуэдэжынущ ахэр я гущIэгъуншагъэм.

8 Мысэм* и гъуэгур нашэкъашэщ,
хейм Iуэхуфэу ищIэр захуэщIэкъущ.

9 Фыз жьэмыгъэпсэхум и гъусэу зы унэ ущIэс
нэхърэ
пкIэунэм уисыныр нэхъыфIщ.

10 ЦIыху бзаджащIэр елъыхъущ:
щигъуэтынкъым зыми гущIэгъу зи цIэ абы
деж.

11 ЩIэнэкIалэр бгъэпшынэмэ – жыIэзыфIэщыр
мэхъу нэхъ Iущ,
губзыгъэм уеущиемэ – и зэхэщIыкIым
нэхъри хохъуэ.

12 Елъагъур Тхьэуэ ЗахуащIэм[b] бзаджащIэхэм я
унэр,
бэлыхьлажьаеми хигъэувэнущ ахэр.

13 ТхьэмыщкIэм и гуIэ макъыр зи тхьэкIумэ
изымыгъыхьэр
зэгуэр езыри къэгуоужынщи, зыми
зэхихынкъым.

---

a **21:6** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.
b **21:12** Е «захуащIэм».

14 Тыгъэ щэхум губжьыр егъэIэсэ,
губжьыкIейри егъэужьых гуфIакIэм къыдах
Iулъхьэм.

15 Хьэкум пэжыр и щIыIу къыщыхъукIэ,
захуащIэхэр егъэгушхуэри, бзаджащIэхэр
егъэгулэз.

16 Акъылым и гъуэгу занщIэм зэ текIар
зыщепсыхынур хьэдрыхэ лъащIэщ[a].

17 Нэгузегъэужь защIэу псэур хъунщ тхьэмыщкIэ,
санэ хэплъыхьарэ щыхуэн лъапIэкIи
ерыщхэр хъункъым бей.

18 Пшынэнур цIыху захуащIэракъым – бзаджагъэ
зылэжьарщ,
цIыху пэжракъым – икърарыншэр* арщ[b].

19 Жьэмыгъэпсэху фыз бзаджэр псэуэгъуу уиIэ
нэхърэ
пшахъуэщIыр уи псэупIэмэ нэхъыфIщ.

20 Iущыр гъэтIылъыгъэфIкIэ бэлэрыгъкъым,
акъылыншэм ар IэщIошхыхьыж.

21 ИIэнущ гъащIи, ехъулIэныгъи, пщIэи
захуагъэмрэ фIылъагъуныгъэмрэ хущIэкъум.

22 Къыхуэщтэнщ цIыху Iущым дзэшхуэр зыдэс
къалэр,

---

a **21:16** Журт.: «ныбжьыкъум яхэзэгъэжынущ», нэгъуэщIу жыпIэмэ, лIам ящыщ хъужынущ.

b **21:18** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

быдапIэу ахэр зыщыгугъари зэхикъутэфынщ.

23 И бзэрэ и псалъэрэ хуэсакъым
бэлыхьлажьаем зыщехъумэ.

24 ЩIэнэкIалэр – цIыху пагэу
зыкъызыфIэщIыжарщ,
егъэлеяуэ къутыргъэныуи* зэхэзекIуэрщ.

25 ЗыщIрегъэхри Iуэхум цIыху щхьэхынэм –
и хъуапсэ мыщIхэми йокIуэдылIэж.
26 УкIытэ зи цIэ имыщIэжу сытми ар
хуэнэхъуеиншэщ,
захуащIэр цIыху Iэгу-Iэпсэщ, итам
щIэмыфыгъуэж.

27 БзаджащIэм и къурмэн тыхьыр гущыкIыгъуэщ,
ар гухэлъ мыгъуэкIэ къэхьамэ нэхъыкIэжщ.

28 Щыхьэт нэпцIыр кIуэдынущ кIуэдыкIейуэ,
цIыху пэжми и щыхьэтыгъэр
къыщIэхуэнкъым[a].

29 Зы щхьэкIи джылкъым и нэгур цIыху
бзаджащIэм,
захуащIэр Iуэхуфэу къыпэщылъым егупсыс
зэпытщ[b].

30 ЩыIэнкъым Iущыгъэ зи цIи, зэхэщIыкIи,
гупсысэ гуэри
Тхьэуэ Зиусхьэным пэщIэувэфын.

---

a **21:28** Журт.: «зэхихар зыIуэтэжым и псалъэ Iэпахыркъым». ЗэрызэдзэкIам къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.
b **21:29** Е «и гъуэгу гушхуауэ ар ирокIуэ».

31 Сыт хуэдизрэ шыр хуумыгъэпсами зауэм,
Тхьэуэ Зиусхьэным дежщ къыздикIыр
текIуэныгъэр.

ТIОЩIРЭ ЕТIУАНЭ IЫХЬЭ

1 Дуней мылъку нэхърэ нэхъыфIщ уи цIэ фIыкIэ
къраIуэныр,
дыщэрэ дыжьынрэ нэхърэ нэхъ лъапIэщ
къэблэжьа щытхъури.

2 ТхьэмыщкIэри хуэщIауэ псэури зыкIэ зэщхьщ:
тIури Тхьэуэ Зиусхьэным къигъэщIащ.

3 Къыпэщылъ шынагъуэр щилъагъукIэ цIыху
губзыгъэм – зыхуещI пэIэщIэ,
жыIэзыфIэщым и гъуэгу и занщIэщ –
къекIынщ абы и лажьэ бзаджэр.

4 Тхьэуэ Зиусхьэным зыхуэгъэлъэхъшэным,
фIэлIыкIыным пэкIуэр –
мылъкущ, щIыхьщ икIи гъащIэщ.

5 ЦIыху бзаджейм и гъуэгупэ шынагъэрэ
лъэпощхьэпор щыкуэдщ;
и псэ еблэжым захуищIынщ абыхэм
пэжыжьэ.

6 Сабийр гъуэгу захуэм хуэущии,
и жьыщхьи ар абы текIынкъым.

7 Бейр тхьэмыщкIэм и гущIыIум итщ,

зи щIыхуэ птелъми урипщылIщ.

8 Ем лъыхъур ем хуэзэжынщ,
и тетыгъуэ гущIэгъуншэми кIэ игъуэтынщ.

9 Зи Iэгу зи Iэнэу тхьэмыщкIэм хущыт цIыху
хьэлэлыр
теувэнщ гъуэгу махуэ.

10 ЦIыху щIэнэкIалэр зыхэфхуи –
хьэргъэшыргъэм фыхуэхъунщ пэIэщIэ,
къайгъэи зэныкъуэкъуи фиIэжынкъым.

11 Зи гур къабзэм, зи псалъэр IэфIым
хуэхъунщ пащтыхьыр ныбжьэгъу[a].

12 Тхьэуэ Зиусхьэным и нэIэ тет зэпытщ щIэныгъэ
нэсым,
цIыху тхьэгъэпцIым и псалъэм иритынкъым
гъуэгу.

13 Щхьэхынэрщ зи псэлъафэр: «Аслъэнщ уэрамым
къыдыхьауэ дэтыр!
СыдэкIыу щытмэ – сытекIуэдэнущ!»

14 ДэхащIэ хуэдэурэ хамэ цIыхубзым урешалIэ
мащэ куум;
Тхьэуэ Зиусхьэным и ней зыщыхуар абы
ихуэнщ.

15 Дехьэхыр делагъэм сабиигур –
изыхынур ар абы чы уэгъуэщ.

---

a **22:11** Е «Зи гур къабзэм и псалъэр IэфIщ икIи абы хуэхъунщ ныбжьэгъу пащтыхьыр».

16 Мылъкум щхьэкIэ тхьэмыщкIэр дэзыкъуzэмрэ
цIыху бейхэм кIэ имыIэу етэмрэ кIэщI дыдэу
унэхъунущ.

ЦIыху Iущхэм къащIэна псалъэ щэщI

17 ЦIыху Iущхэм жаIэм уэ щIэдэIу гупсэхуу,
щIэныгъэу уэстми уи гур хузэIух.
18 Ибгъэлъмэ ахэр уигу,
темыкIыу телъмэ ахэр уи бзэгупэ – хъужынщ
уи гуапэ.
19 Тхьэуэ Зиусхьэным уи дзыхь телъыным
щхьэкIэщ
ущIыхуэзущийр сэ нобэ уэ а псом.
20 Ныпхуэстхыгъатэкъэ сэ уэ жыIэгъуэ щэщI,
чэнджэщкIэ узэдарэ щIэныгъэ защIэу,
21 псалъэ пэжкIэ зэджэм уасэу иIэр пщIэрэ,
лIыкIуэ узыщIым жэуап нэсыр
къыхуэпхьыжыфу ухъун папщIэ.

– 1 –

22 «Дэхуэхащ» хужыпIэу цIыху тхьэмыщкIэм лей
иумых,
дауафэу яIэри умыщI ищIагъ.
23 Абыхэм я щхьэщыжакIуэщ Тхьэуэ Зиусхьэныр,
тегушхуэгъуафIэ хъуахэм я лъи ищIэжынущ.

– 2 –

24 Губжьыхым зыпумышэ,
умыщI псэлъэгъу цIыху тэмакъкIэщIыр,
25 армырамэ – уахуэхъунщ гъуэгуэгъуи,
уи IитIкIэ птIыжа мащэм уихуэжынщ.

– 3 –

26 УемыпIэщIэкI зыгуэрми ухуэхъуну шэс,
птыжыну хамэ щIыхуи хьэкъ зыщумыщIыж,

27 къызыхэпхын щыуимыIэм деж птыжынур,
теп Iэн-щIэлъыну узытелъри
къыпщIатхъынущ.

– 4 –

28 Пасэрей гъунапкъэу адэжьхэм тур зытращIар
умыгъэIэпхъуэ.

– 5 –

29 И Iуэху хуэIэпэIэсэ цIыхур плъагъурэ?
Хуэхъунущ пащтыхьым ар блыгущIэт,
ар япэ къэсым хуэлIыщIэнукъым.

ТIОЩIРЭ ЕЩАНЭ IЫХЬЭ

– 6 –

1 Тетыгъуэ зиIэм удэшхэну ущытIыскIэ,
умыщIыкIэншэ, зыхуэсакъыж,
2 уцIыху шхэкIейуэ щытмэ,
шыIагъэ зыхэгъэлъ.
3 Шхын хэплъыхьауэ къралъхьэми уи пащхьэ
уемыхъуапсэ –
абы къуэлъ псори пщIэркъым уэ зищIысыр.

– 7 –

4 Мылъку угъуеиным зыдебгъэхьэхыу зумыухыж,
къэувыIэр пщIэн хуэдизу зыхэгъэлъ Iущыгъэ.
5 Мылъкур уэсэпсщ, напIэдэхьеигъуэм
кIуэдыжынущ,
зищтэнурэ бгъэ хуарзэу уэгум ихьэжынущ.

– 8 –

6 Быдэм и Iэнэ упэрымытIысхьэ,
шхын хэплъыхьауэ кърилъхьэми уи пащхьэ
уемыхъуапсэ.
7 КъыбжиIэу щытми: «ефэ, ешхэ» –
къыпхузэIухакъым абы и гур,
къыптригъэкIуэдарщ ар зэгупсысыр[a].
8 Уи гур къигъэкIуэнщ пшха тIэкIуми,
фIыщIэгуапэу пщIари кIуэдыжынщ.

– 9 –

9 УмыщI псэлъэгъу цIыху акъылыншэр,
къыфIэIуэхункъым абы уи псалъэ Iущхэр.

– 10 –

10 Пасэрей гъунапкъэу тур зытращIар
умыгъэIэпхъуэ,
зеиншэхэм я хьэси уемыIэб.
11 Абыхэм ЩхьэщыжакIуэу къащхьэщытыр
лъэщщ,
къыппэщIэувэнщи Ар, я Iуэхур зэфIихынщ.

– 11 –

12 Уи гур хузэIух ущием,
щIэныгъэ зыхэлъ псалъэми щIэдэIу.

– 12 –

13 УтемыплъэкъукI сабий зэраным,
зы фэлъыр ихыгъуэм къришынщ кIуэдыпIэ ар[b].
14 Ущымысхьи зы чы уэгъуэм –
щыпхъумащ ажалым ар.

---

a **23:7** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

b **23:13** Е «фэлъыр ихыгъуэм иукIынкъым ар».

– 13 –

15 Си щIалэ, Iущыгъэр уигу илъ зэпытмэ,
гушхуагъэ къысхэхъуэнущ сэри.
16 ГуфIэ-гупсэм зэщIищтэнущ си псэр,
уи бзэгупэ псалъэ пэж къытекIмэ.

– 14 –

17 Гуэныхь зылэжьхэм уемыфыгъуэ,
сыт щыгъуи фIэлIыкI уэ Тхьэуэ Зиусхьэным:
18 уи зы пщэдей махуэ къыпищэнщ махуищэ,
гугъапIэу пщIыхэми яIэнкъым кIуэд.

– 15 –

19 КъызэдаIуэт, щIалэ, акъылым хэгъахъуэ,
гъуэгу захуэми теухуэ уигу.
20 Уахэмыхьэ фадэм дихьэххэм,
уемыблэ лыми:
21 фадафэмрэ ныбаблэмрэ хъунщ щIэх
тхьэмыщкIэ,
ешхэ-ефэрэ жей Iувым хилъэфэж зэпытри
факъырэ фэнжейр иIыгъыу хыхьэжынщ.

– 16 –

22 Зипкъ укъикIа уи адэм хуэжыIэщIэ,
жьы хъуа уи анэми нэмыплъ иумыт.
23 Пэжыгъэр зэгъэгъуэти, зыIэщIумыгъэкI,
Iущыгъэм, ущием, акъылым лъыхъуэ зэпыт.
24 Хэтщ гуфIэгъуэ мыухыжым цIыху захуащIэм
и адэр,
зи бын Iущри мэгушхуэ.
25 ИрегуфIэ уи адэ-анэр,
ирегушхуэ укъэзылъхуа уи анэр!

– 17 –

26 Къэгъазэт, щIалэ, уи гур си дежкIэ,

зоумыусыгъуэджэуи си гъащIэм тех уэ
щапхъэ.
27 ЗэгъащIэ: цIыхубз дэхуэхар – хуэдэщ мащэ
куум,
хамэ цIыхубзри псыкъуий щIэншэм ещхьщ:
28 ХъунщIакIуэм хуэдэу ар къыппотIысри
цIыхухъу гъэпцIакIуэхэр егъэбагъуэ.

– 18 –

29 Хэт уэуэур зи махуэр?
Хэт уэуитIыр зыгъэшыр?
Хэт къаугъэзэхэшэр?
Хэт тхьэусыхафэ шауэр?
Хэт щхьэусыгъуэншэу къаудыныхьар?
Хэт зи нэхэр иуэжар?
30 Фадэ пIащIэр зи нэрыгъыу,
фомыл фадэм и лъыхъуакIуэрщ.
31 ЗумыгъэгъапцIэ санэплъу сыхъэр
къызыхихым,
уеплъамэ, уи гурыIупсыр къэзыгъажэм!
32 Ар блэм хуэдэу къодзэкъэж иужькIэ,
блэ шэрэзым ещхьуи зыкъыпхеукIэж.
33 Уи нэкъыфIэщIхэр къызэщигъэунщ[a],
уи акъылри игъэутхъуэнущ.
34 Узэрихьэнущ хым кърихьэкI кхъухьым илъым
хуэдэу,
кхъухь пкъоущхьэм щыжейм ещхьу.
35 «Къызадзыгъат сэ удын бзаджэр, –
жыпIэжынущ, –
арщхьэкIэ узыр зыхэсщIакъым!
Сыкъаудыныхьыгъат, ауэ ари хъымпIар
сщIакъым.
Зэ сыкъэушамэ, сежьэнт щхьэщIыж!»

а **23:33** Е «Хамэ цIыхубзхэм къыщIигъэхьэнущ уи нэгу».

ТIЮЩIРЭ ЕПЛIАНЭ IЫХЬЭ

– 19 –

1 Уемыхъуапсэ цIыху бзаджащIэм,
а гупым уахыхьэнуи ухущIэмыкъу:
2 абыхэм я щхьэ илъыр лей зехьэнырщ,
я бзэгупэ псалъэу къытекIри зы къэмынэу
щIэпхъаджагъэщ.

– 20 –

3 IущыгъэкIэ яухуэри унэ лъапсэр,
акъылкIэ ягъэув и лъабжьэр.
4 ХъугъуэфIыгъуэбэ лъэпIейхэмкIэ
абы и жьэгур ещI щIэныгъэм щыз.

– 21 –

5 ЗауэлI Iущыр – лъэщщ,
зэхэщIыкI зиIэм и гуащIэми къыхохъуэ.
6 ЩебгъэкIуэкIыкIи зауэр, псалъэ Iущу
къыуахьэлIэхэм щIэдэIу;
къыдихынщ ехъулIэныгъэр чэнджэщэгъуур зи бэм.

– 22 –

7 Пэжыжьэщ цIыху акъылыншэр IущыгъэкIэ зэджэм,
унафэу къаухэсхэм* щыIэкъым хилъхьэн.

– 23 –

8 Ем хущIэкъум йоджэ цIыху бзаджейкIэ.
9 Акъылыншэм къигупсыс псори гуэныхь
зыпылъщ,

цIыхум гущыкI зыхуищIри щIэнэкIалэрщ.

– 24 –

10 Укъэдзыхамэ гузэвэгъуэ махуэм,
и уасэкъым лъэщагъэу пкъуэлъым щай.

– 25 –

11 Ажалым лажьэншэу ирашалIэхэр къегъэл,
укIыпIэм ирашэхэр къаIэщIэх.
12 «ХэтщIыкIакъым дэ абы зыгуэри» –
жыпIэнкIи хъунщ,
ауэ къыпщыхъукъэ уи гум ихъыкI псоми
ПлъапIэм Итыр щыгъуазэу?
Уи гъащIэр Зи Iэ Илъым ар имыщIэу
пфIэщIрэ?
Щхьэж ищIам пэкIуэжыр зэритыжынур
хьэкъкъэ?

– 26 –

13 Къэпшхкъэ фор, си щIалэ, ар икъукIэ
гуакIуэщ,
икIи къыпIурыIэфIэнщ фо хьэкIуэр.
14 ЗэгъащIэ: Iущыгъэри псэм фIэIэфIщ,
къэбгъуэтмэ ар – уиIэщ гъащIэ,
гугъапIэу пщIыхэми яIэнкъым кIуэд.

– 27 –

15 ХъунщIакIуэм ещхьу захуащIэм и унэ
тIысыгъэ иумыщIылIэ,
и лъапсэри зэрумыпхъуэ.
16 ЦIыху захуащIэр сыт хуэдизрэ мыджэлами[a],
къэтэджыжынущ,

---

[a] **24:16** Журт.: «блэней джэлами», «блэгъуэгуэгъуэ джэлами». «Блы» бжыгъэр Iуэхур нэсу зэрызэфIэхьар, ирикъуу зэрызэфIэхар, щыз зэрыхъуар къэзыгъэлъагъуэ дамыгъэу зэрыщытым и щапхъэхэм куэдрэ журтыбзэм ущрохьэлIэ.

зимыIэ къикI кIуэдыпIэми бзаджащIэхэр
ихуэнущ.

– 28 –

17 Уи жэгъуэгъу джэламэ, умыгуфIэ,
ихуауэ щытми ар кIуэдыпIэм, уигу
тумыгъэпщахэ.
18 Тхьэуэ Зиусхьэным ар щилъагъукIэ,
къыщыхъунщ игъуэджи,
и губжьыр дэхуэхам щхьэщихынщ.

– 29 –

19 Зумыгъэхь бзаджащIэм и бампIэм,
мыхъумыщIэхэми уемыфыгъуэ:
20 пыбжыкIагъэххэщ мыхъумыщIэхэм я махуэр,
бзаджащIэми и гъащIэр уэздыгъэпс
нэхунэу зэуэ ункIыфIынущ.

– 30 –

21 ЯфIэлIыкI, си щIалэ, Зиусхьэну уи Тхьэмрэ
пащтыхьымрэ,
абы запэщIэзысэхэр умыщI уэ
пэщIэщIэгъу.
22 Тхьэшхуэри пащтыхьри яхуэхъунщ абыхэм
напIэзыпIэм хуэфI,
хэти ищIэн мыбы бэлыхьлажьаеу
къыхэкIынур зыхуэдизыр?

ЦIыху Iущхэм жаIауэ иджыри зы псалъэ гуп

23 ЦIыху Iущхэщ мы псалъэхэри жызыIар:

ЩIагъуэкъым нэфI-ней зыхэлъ хьэкумыр.
24 Къуаншэр хей зыщIым
цIыху цIыкIум я нэлатыр къилэжьащ,
лъэпкъыбэм я гыбзафэри хуагъэш.

25 Мысэм и хьэкъыр езыгъэгъуэтыр ехъулӀэнщ,
хъуэхъубэхэри хуагъэшынщ.

26 Жэуап щыпкъэр –
ныбжьэгъу пэжым къыуишэкӀа ӀэплӀэм
хуэдэщ[a].

27 Уи губгъуэ хьэсэхэр зыхуей хуэгъази,
Ӏуэхуфэу илъыр ух,
мис итӀанэ унэ пщӀынуми ухуитщ.

28 ЦӀыхум щыхьэтыпцӀу укъыхуэмыув,
псалъэ пцӀыӀуэпцӀышэм зыщыдзей.
29 ЖумыӀэ: есщӀэжынущ къызищӀар,
къызипэсар еспэсыжынущ!

30 СыблэкӀт зэгуэрым цӀыху щхьэхынэм и
хьэсэм,
цӀыху акъылыншэм и жызум хадэм:
31 соплъри, къуацэжь-пабжьэжьу зэщӀэкӀэжащ,
удзыжьми зэщӀищтэжащ,
и мывэкъалэхэри къэсэхыжащ.
32 СызыщӀэгупсысыжащ а псор щыслъагъум,
сыщеплъыжыпэм – къыхэсхащ акъыл:
33 мащӀэу укъыпыжеикӀынщ, мащӀэу
ущхьэукъуэнщ,
уи Ӏэр уи щхьэ щӀэдзауэ тӀэкӀуи
ущылъынщи,
34 къыптеуэнщ итӀанэ къулейсызыгъэр
хъунщӀакӀуэм[b] ещхьу,
къыплъэщӀыхьэнщ тхьэмыщкӀагъэри
хъырцыжьым хуэдэу.

---

a **24:26** Журт.: «къыпхуищӀа бам хуэдэщ».
b **24:34** Е «хьэулейм».

ТIЮЩIРЭ ЕТХУАНЭ IЫХЬЭ

Иджыри Сэлмэн къыжиIауэ нэгъуэщI зы псалъэ гуп

[1] Ехьудейм и пащтыхь ХъызэкIахь[a] и цIыхухэм
зэхуахьэсыжа Сэлмэн и гъэсэпэтхыдэхэм ящыщщ мыхэри:

[2] Тхьэм и лъапIэныгъэр Iуэхуфэм щэхур
зэрыхилъхьэм хыболъагъуэ,
пащтыхьым и инагъыр а псор
къызэрихутэфымкIэ къыбощIэ.

[3] УафэщIыр здынэсри, щIы лъащIэр здехри,
пащтыхьыр зэгупсысыри –
зэхэщIыкIыгъуейщ.

[4] Упщэжу щытмэ дыжьыныжьыр,
иIэнщ дыщэкIым дыжьын фалъи
къызыхищIыкIын;
[5] пэIэщIэ хуэпщIу щытмэ пащтыхьым цIыху
бзаджащIэр,
захуагъэри лъэ быдэкIэ и пщыгъуэ щыувынщ.

[6] ЗыкъыщыпфIэмыщIыж пащтыхьым и пащхьэ,
щыпхуэмыфащэм умыжьантIэщIэкъу;
[7] уи напэр лIыщхьэхэм я пащхьэ щытекI нэхърэ
нэхъыфIщ къыбжаIэмэ: «Къыдыхьэ,
къыдэкIуэтей!»

---

[a] **25:1** Ди лъэхъэнэр къихьэным ипэ хуэгъэфэщауэ 715-686 гъэхэм Ехьудей щIыналъэм и Iэщхьэтету щыташ.

Уи нитIкIэ плъагъупауэ щытми Iуэху
мыхъумыщIэ,
8 уемыпIэщIэкI хьэкумым хъыбар ептыну.
Iуэхур икIэм нэсрэ,
уи гъунэгъум ар къихьэхурэ
уигъэукIытэжмэ, сыт пщIэжынур?

9 Дауафэ хууиIэу щытмэ уи гъунэгъум,
нэгъуэщIым и щэхур умыIуатэ.
10 ЦIыхум ар зэхахрэ уагъэукIытэжым,
текIынщ игъащIэкIэ уи напэр.

11 Дыщэ тхыпхъэр[a] зыхэлъ дыжьын фалъэм ещхьщ
игъуэу жыIа хъуа псалъэр.

12 Iущым и гие псалъэр абы и тхьэкIумэ тегъэхуауэ
щIэдэIум зрилъытыр
дыщэ тхьэгъурэ дыщэ Iэлъынрэщ.

13 Гъэмахуэ шылэм узыгъэщIыIэтыIэ псы щIыIэм
хуэдэщ[b]
лIыкIуэ пэжыр ар зыIуэхум дежкIэ:
къыхуехьыр гупсэхугъуэ зыгъэкIуам.

14 Уэшхыншэ пшагъуэмрэ жьыбгъэм ещхьщ
имыщIа тыгъэхэмкIэ зыщытхъужыр.

15 УнафэщIыр шыIагъэкIэ къыдэпхьэхынщ,
зи бзэ IэфIым къупщхьэми зыдегъэш.

16 Ухуэзамэ уэ фо Iэгу – пщыкIуэн хуэдиз
хэшхыкI,
армырмэ уигу къигъэкIуэнщ.

---

a **25:11** Е «мыIэрысэхэр».
b **25:13** Журт.: «уэс къесым хуэдэщ».

17 Апхуэдэщ ныбжьэгъури: и унэ куэдрэ
улъимыхьэ,
армыхъумэ – укъиужэгъунщи,
къыпхуищIынщ гущыкI.

18 Токъумакъыу яшэщIырщ, сэшхуэу ягъабзэрщ е
шабзэшэу ягъэпсырщ зэщхьыр
нэгъуэщIым щыхьэтыгъэ нэпцIкIэ
тегушхуэр.

19 Дзэуэ IущIыкIам, лъакъуэу къыдэмыбзым
хуэдэщ
гузэвэгъуэ махуэм ущыгугъыныр цIыху
тхьэгъэпцIым.

20 Махуэ щIыIэбжьым нэгъуэщIым и щыгъын
щIыIутелъ щызыхым е
абы и уIэгъэм псыхуэш тезыкIэм хуэдэщ
гукъыдэж зимыIэм уэрэд нэжэгужэ
къыхуизыщыр.

21 Уи бийр мэжалIэмэ – гъашхэ,
псыхуэлIэм иубыдамэ – псы егъафэ;
22 укъекIуэкIмэ апхуэдэу – укIытэм игъэсынщ абы
и напэр[a],
уэ Тхьэуэ Зиусхьэным и нэфIри
къыплъысынщ.

23 Ищхъэрэжьым уэшхыдзэр къызэрихьым ещхьу
бзэгузехьэми къызэщегъэур губжьыр.

24 Фыз жьэмыгъэпсэхум и гъусэу зы унэ ущIэс
нэхърэ
нэхъыфIщ пкIэунэм уисми.

---

a **25:22** Журт.: «и щхьэфэ игъэсынщ дэп пщтырым».

25 ПсыхуэлIэм иубыдам дежкIэ псы щIыIэтыIэм
хуэдэщ
щIыпIэ жыжьэ къиIукI хъыбарыфIыр.

26 Псынащхьэ утхъуам е псынэпс уфIеям ещхьщ
захуащIэу бзаджащIэм зезыгъэгъапцIэр.

27 Фо бэшхыу* ущытыным хэлъкъым зыфI,
щIэмычэу щытхъум упэплъэнри
щIагъуэкъым.

28 Зи мывэчор зэтеуэжа къалэм ещхьщ
шыIагъэ зыхэмылъ цIыхур.

ТIОЩIРЭ ЕХАНЭ IЫХЬЭ

1 Гъэмахуэ шылэм къеса уэсым, гъавэ хыжыгъуэм
къешха уэшхым хуэдэу
къемызэгъщ цIыху акъылыншэм
ущытхъуныр.

2 Бзу IубыбыкIыжым, пцIащхъуэ зэхэзелъатэм
ещхьу
хейм траIуа гыбзафэ бзаджэхэри
техуэнукъым.

3 ЩIопщыр – шым, шхуэIур – шыдым,
чы цIынэр – акъылыншэм щхьэкIэщ.

4 Делэм и делагъэ упэмыджэж,
армыхъумэ укъызэрыкIэрыху щымыIэу ещхь
ухъунщ.

5 Делэм и делагъэ пэджэж,
армыхъумэ нэхъ Iущ щымыIэу
зыкъыфIэщIыжынщ.

6 Езыр-езыру фэбжь бзаджэр зрехыж, и IэкIэ
бэлыхьми зыхедзэж
акъылыншэм хъыбарегъащIэу дзыхь
хуэзыщIым.

7 Лъашэм и лъэр зэрызэрилъафэм ещхьущ
жыIэгъуэ Iущхэр акъылыншэм
зэрызэригъэзахуэри.

8 Мывэр мывэдзым* иупхкIэ пхуэдзыну?!
Акъылыншэм пщIэ хуэпщIынри зэщхьыр арщ.

9 БанапцIэ къудамэр чэфым зэрыIэщIэлъым
ещхьущ
жыIэгъуэ Iущхэр акъылыншэм
зэрызэригъэзахуэри.

10 Зэхэдз имыщIу псори уIэгъэ зыщI шабзауэм
ещхьщ
акъылыншэр е япэ къэсыр лIыщIэу зыщтэр[a].

11 Хьэр и къэжьахуэ къызэрекIуэлIэжым ещхьу
делэми и делагъэ къытригъэзэж зэпытщ.

12 Хуэдэ щымыIэу Iущу зыкъызыфIэщIыжа цIыхур
плъагъукъэ?! –
Абы нэхърэ акъылыншэм иджыри нэхъ
узыщегъэгугъ.

---

a **26:10** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

13 Щхьэхынэм и псэлъафэщ: «Аслъэныр гъуэгум тетщ!
Аслъэныр уэрамым щокIукI!»

14 Бжэм бжэеIулIым къез-незурэ зыдегъазэ,
щхьэхынэри аращ: и пIэм хэлъщ джэрэзу.

15 Щхьэхынэм и Iэр шхыным хуехьри,
ар и жьэм ихьыжыну къохьэлъэкI.

16 Гупсысэр зэрагъэзахуэу псалъэ цIыхуибл нэхърэ
цIыху щхьэхынэм нэхъ зыфIэIущщ.

17 Хьэр тхьэкIумакIэкIэ зезылъафэм ещхьщ
блэкIрэ пэт и Iуэху зыхэмылъныкъуакъуэм хэIэбэр.

18 И акъыл икIауэ лыгъэ мафIэр къызыхэлъэлъ
ажалышэр зыпхъым ещхьщ
19 и гъунэгъур игъапцIэрэ
иужькIэ «СыгушыIауэ арат!» жызыIэжыр.

20 Пхъэ темылъыжым мафIэр мэужьыхыж,
бзэгу зыхэмылъ псалъэмакъри мэIэсэж.

21 ФIамыщIым дэпыр, пхъэм мафIэр,
цIыху бырсырилэм зэныкъуэкъур къызэщIагъаплъэ.

22 Бзэгузехьэм и псалъэр хуэдэщ шхын хэплъыхьам,
гущIэ лъапсэми щызу зыщегъэзагъэ.

23 Дыжьыныпс егъэфа кхъуэщыныжьым хуэдэщ
гужьгъэжьыр псалъэ IэфIкIэ[a] щIэзыуфэр.

---

[a] **26:23** Е «гущIэ псалъэкIэ».

24 Бийр къыщопсалъэкІэ фэрыщІщ,
и гущІэ лъапсэм щызэрихьэри бзаджагъэщ.
25 ДэхащІэу щытми абы и псалъэ – дзыхь
хуумыщІ,
бзаджэнаджиблым я тІысыпІэщ и гур.
26 Ущэхуами лъагъумыхъуныгъэр фэрыщІыгъэкІэ,
къыщыщІэщыжынущ зэм-зэм бзаджагъэр
цІыху цІыкІум я пащхьэ.

27 Мащэ зытІ мащэ ихуэжынщ,
мывэр зыгъэжари мывэм хуэзэжынщ.

28 ПцІыупсым игъэгуІэхэм гужьгъэжь яхуиІэщ,
щытхъуакІуэ нэпцІми уигъэунэхъунущ.

ТІОЩІРЭ ЕБЛАНЭ ІЫХЬЭ

1 Пщэдейрей махуэхэмкІэ узыщымытхъуж,
пщІэркъым абы къыпхуахьыну псор
зыхуэдэр.

2 Узыщымытхъуж, умыхъу щытхъущхьэхуэІуатэ,
нэгъуэщІым уи цІэр къырыреІуэ, ирехъу ар уи
фІыщІэІуатэ.

3 ХьэлъафІэщ мывэр, псынщІагъуэу щыткъым
пшахъуэр,
ауэ акъылыншэм къуит бампІэгъуэр нэхъ
хьэлъэжщ.

4 ГущІэгъу ищІэркъым губжьам, губжьыхри
ІэубыдыпІэншэщ,

аүэ гурыщхъуэщIыр псоми ятокIуэж.

5 Лъагъуныгъэ мыIуатэм нэхърэ
гие нахуэр куэдкIэ нэхъыфIщ.

6 Жагъуэгъум и фоупс псалъэу[a] узытхьэлэм нэхърэ
ныбжьэгъу пэж и псалъэ пхъашэхэр
нэхъыфIщ, уауIэу щытми.

7 Ныбэизым фо хьэкIуэри щыкIуэркъым,
мэжэщIалIэм дыджри IэфI къыщохъу.

8 Абгъуэхъуэж зыщIа бзум хуэдэщ
и унэ зыбгына цIыхур.

9 Дыхумрэ щыхуэн дагъэ гуакIуэмрэ гум
зэрыIэпихым хуэдэу
гухэхъуэщ ныбжьэгъу и чэнджэщыфIхэм
уедэIуэнри.

10 Уи щауэгъурэ уи адэ и ныбжьэгъужьрэ
умыбгынэ;
ущыгузавэми Iыхьлым я деж умыжэ,
къуэш жыжьэ нэхърэ ныбжьэгъу гъунэгъур
куэдкIэ нэхъ къыпщхьэпэнущ.

11 Тет дунейм цIыху Iущу, щIалэ, сигу хэгъахъуэ,
сщIэнущ мис итIанэ жесIэнур сызижагъуэм.

12 ЩилъагъукIэ цIыху губзыгъэм къыпэщылъ
шынагъуэр – зыхуещI пэIэщIэ,
жыIэзыфIэщым и гъуэгу и занщIэщ –
къекIынщ и лажьэ бзаджэр.

---

a **27:6** Журт.: «и ба пщтырхэу».

13 Хамэм шэс хуэхъуам и щыгъын щIыIутелъыр
тхьэкъу,
шэсыпIэ къинам ар уи шэс щIыхуэм пэкIуэу
фIэубыд.

14 Пщэдджыжь нэмэзым и макъ къызэрихькIэ и
гъунэгъу фIэхъускIэ жьэхыхьэм
гыбзафэкIэ щIигъанэущ абы зэрилъытэнур.

15 Уэшх къешхым и Iэуэлъауэ зэпымыужым хуэдэу
фыз жьэмыгъэпсэхури шэчыгъуейщ;
16 ар зыубыдыну иужь ихьэр – жьыбгъэр
иубыдыну
е IэкIэ дагъэр зыIэщIикъузэну елIалIэм
хуэдэщ.

17 ГъущIыр гъущIым егъэжан,
цIыхури цIыху щIыжщ.

18 Ахъуэ* жыг хадэр елIалIэу зыщIэм и бэври
кърихьэлIэжынщ,
зи унафэщI хуэмыбэлэрыгъми пщIэ иIэнщ.

19 Псым хэплъэм и нэгур къызэрытещым хуэдэу
цIыхум и гум еплъым ар зищIысыр
къилъэгъунщ.

20 Хьэдрыхэ лъахэм ищIэкъым зыгъэнщI жыхуаIэр,
цIыхум и хъуапсэхэри икIкъым.

21 Дыжьыныр ягъэджылри япщэж,
дыщэри ягъэткIури якIыщтэ,
цIыхури щытхъукIэ ягъэунэху.

22 Гуэдзым хуэдэу делэр гухъукIэ бгуми,
и делагъэр къыхэбгуфыкIынукъым.

23 Уи хъушэхэм кIэлъыплъ зэпыт,
уи Iэщхэми уи нэIэ ятегъэт:
24 мылъкур уэсэпсым хуэдэщ, мэкIуэдыж,
тетыгъуэри адэжь щIэину игъащIэкIэ
зэIэпахынкъым.
25 Мэкъу Iэнэр ящтэжу удзыщIэр
къыщызэщIэрыуэжкIэ,
мэкъупIэхэм аргъынэр щыхадзэжкIэ,
26 укъахуэпэнщ уи щынэщIылъхухэм*,
бжэн хъушэри къыпхуэхъунщ уэ щIапIэ уасэ.
27 Уи щхьэм щхьэкIи, бынунэм папщIи,
унэIут цIыхубзхэми Iыхьэ къахухэкIыу
уиIэнщ бжэнышэр мис итIанэ уэ къолыжу.

ТIЮЩIРЭ ЕЯНЭ IЫХЬЭ

1 ЩIэпхъуауэ мажэр цIыху бзаджащIэр, зэхэзехуэн
зыщIа щымыIэ пэтми,
аслъэным хуэдэу зэтелъщ игу-и щхьэ цIыху
захуащIэм.

2 Хабзэншагъэр щыз хэгъэгум* кIэ имыIэу
Iэтащхьэм зыщызэблахъу,
унафэщI Iущыр щытепщэр лъэ быдэкIэ мэув.

3 ЦIыху тхьэмыщкIэу факъырэр дэзыкъузэр
гъавэр зыхьыж уэшхышхуэм хуэдэщ.

4 Тхьэм и Хабзэр зыIэщIэхум бзаджащIэхэм я
щытхъу еIуатэ,
Хабзэм гурэ псэкIэ бгъэдэтыр абыхэм
япэщIэтщ.

5 Захуагъэр сыт ищIысми ищIэркъым бзаджащIэм,
Тхьэуэ Зиусхьэным и гъуэгур
къэзылъыхъухэм ар зищIысыр ягуроIуэ
нэсу.

6 Гъуэгу пхэнжирикIуэ цIыху хуэщIахэм нэхърэ
зи гъуэгупэр захуэм хуэгъэза тхьэмыщкIэри
нэхъыфIщ.

7 Тхьэм и Хабзэм емыбакъуэр – бын губзыгъэщ,
мыхъумыщIэр зи пэшэгъур – адэм и
напэтехщ.

8 ХэхъуэшхуэкIэ щIыхуэ ятурэ ягъэбэгъуа
мылъкур
зэгуэр тхьэмыщкIэм гущIэгъу хуэзыщIым
къыхуэнэнщ.

9 Тхьэм и Хабзэ едэIуну зыщызыдзейм
и тхьэлъэIури гущыкIыгъуэщ.

10 ЦIыху захуэр ем и гъуэгу тезышэр
мащэу итIым ихуэжынущ,
зи гур къабзэм фIыгъуэшхуэр къыпагъаплъэ.

11 Бейм Iущу зыкъыщохъуж,
ауэ акъыл зиIэ цIыху тхьэмыщкIэм ар зэуэ
къыщIегъэщ.

12 ЗахуащIэм текIуэныгъэр къыщыдихкIэ,
гуфIэгъуэм инурэ зеIэт,
бзаджащIэм бжьыпэр щиубыдкIэ, цIыху
цIыкIум заудыгъу.

13 Илэжьа гуэныхьыр щIэзыхъумэм
къыдэхъункъым зыфI,

ар зыдэзыщIэжу тобэ къэзыхьыжым Тхьэм и
нэфIыр къыщыхуэнщ.

14 Тхьэуэ Зиусхьэным фIэлIыкIыр теуващ гъуэгу
махуэ,
ерыщ екIуа цIыху гурымыкъыр хуэзэнущ
тхьэмыщкIагъэ.

15 ЦIыхубэм епхъэшэкI Iэтащхьэ ерур
ещхьщ аслъэн гъуахъуэм е мыщэ губжьам.

16 Акъыл зимыIэ Iэщхьэтетым цIыхуцIэ зиIэр
егъэхыщIэ,
мылъку хьэрэм зыщызыдзейр хъунущ гъащIэ
кIыхь.

17 Лъы игъэжам игъэхыщIэ цIыхум
и дуней Iыхьэр иухыхукIэ уэху
жыригъэIэнкъым;
щIэгъэкъуэн апхуэдэм хэти хуремыхъу![a]

18 Шынагъуэ иIэкъым захуагъэм тет зэпытым,
зи гъуэгур нашэкъашэр кIуэдынущ
зэуэзэпсэу.

19 Къыхуихуэнкъым мэжэщIалIагъэр зи щIы
Iыхьэр зылэжьыжым,
гугъэ нэпцIхэм кIэлъыпхъэрыр
тхьэмыщкIагъэм игъэнщIынщ.

20 IуэхукIэ щыпкъагъэ зыхэлъ цIыхум и гухэлъ
псори къехъулIэнщ,

---

a **28:17** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэкъым, зэрызэдзэкIами къигъэлъагъуэр иIэнкIэ хъуну мыхьэнэхэм языхэзырщ.

мылъкушхуэ щIэнэцIыр гува-щIэхами
ягъэпшынэнущ.

21 ЩIагъуэкъым нэфI-ней зепхьэну;
итIаникI хьэлу Iыхьэ щхьэкIэ мыхъумыщIэ
зыщIэфыни къахокI.

22 Нэпсейр бей хъуным щIэхъуэпс зэпытщ,
и гущхьэ лъапсэми къридзэркъым
тхьэмыщкIагъэр къызэрыщIыхьэнур.

23 Къоубзэм нэхърэ
къогие цIыхум иужькIэ нэхъ фIыщIэ
хуэпщIыжынущ.

24 И адэ-анэм едыгъуэжрэ
ищIа щымыIэу къызыфIэщIыжыр –
сыткIэ нэхъыфI лIыукIым нэхърэ?

25 Нэпсейм къызэщIегъэстыр зэныкъуэкъур,
унэнущ Тхьэуэ Зиусхьэным щыгугъ цIыхур.

26 Хэтми, зыщыгугъыжыр – акъылыншэщ,
Iущыгъэр зи Iэпэгъуур шынагъэхэм
къелынущ.

27 Дэхуэхахэм защIэзыгъакъуэр хъункъым зэикI
тхьэмыщкIэ,
хъатэ пымыхьэ ахэр зыщIым* гыбзафэр и
гущIыIу икIынкъым.

28 БзаджащIэм бжьыпэр щаубыдкIэ, цIыху
цIыкIум заудыгъу,
къыщехуэхыжкIи ахэр – захуащIэхэр
нэхъыбэ мэхъу.

ТІОЩІРЭ ЕБГЪУАНЭ ІЫХЬЭ

1 Гиери зэхимыхыжу инат* хъум
напІэдэхьеигъуэкІэ и кІуэдыр къэгъазэ
имыІэжу къыхэкІынщ.

2 ЗахуащІэхэр гуащІафІэмэ – мэгушхуэ цІыхухэр,
бзаджащІэхэр бжьыпакІуэмэ – цІыхубэр
егъэпыхьэ.

3 Іущыгъэр фІыуэ зылъагъу быным адэр егъэгуфІэ,
цІыхубз емыкІущІэр пэшэгъу зыщІым и
мылъкур ирекъухьыр.

4 Пащтыхьым къэралыгъуэм и лъабжьэр
захуагъэкІэ егъэбыдэри,
нэпсейм ар Іулъхьэ защІэкІэ къегъэтІасхъэ.

5 Щытхъу нэпцІкІэ цІыхур дэзышэхым
щыхупІэм ахэр ирешалІэ.

6 И гуэныхьщІагъэм и хъым йохуэжыр цІыху
бзаджащІэр,
захуащІэр нэфІэгуфІэщ, иІэщ гукъыдэж.

7 ТхьэмыщкІэм и дауафэр цІыху захуащІэм деж
ноІусыр,
ауэ абы хуэдэгущ бзаджащІэр.

8 ЦІыху щІэнэкІалэм къызэщІегъэстыр жылэр,
Іущым ар егъэужьыхыж.

9 Iущыр акъылыншэм щедауэ щIыпIэм
губжьымрэ щIэнакIэмрэ щыкуэдщ,
гупсэхугъуи щыIэкъым абдеж.

10 Лъыифым тралъагъуэ хъуркъым цIыху
лажьэншэр мы дунейм,
захуащIэхэрщ абы я щхьэщыжакIуэр[a].

11 Акъылыншэм и губжьыр къурекIут,
губзыгъэм хэлъщ шыIагъэ.

12 Iэщхьэтетыр щыдишэхкIэ пцIым,
блыгущIэту иIэри бзэджащIэ мэхъухэр.

13 ТхьэмыщкIэмрэ гъэпщылIакIуэмрэ зыкIэ
зэщхьщ:
тIуми Тхьэуэ Зиусхьэным гъащIэ къаритащ.

14 ТхьэмыщкIэм и гукъеуэм пащтыхьыр захуэу
бгъэдыхьэмэ,
и тетыгъуэр ныбжьи* ужьыхынкъым.

15 Фэлъыррэ гиемрэщ Iущыгъэр къызыхэкIыр,
бын мыгъэсам и укIытэгъуэ хэтщ хэмыкIыу
анэр.

16 ЦIыху бзаджащIэм щаубыдкIэ бжьыпэр, хохъуэ
хабзэншагъэм,
захуащIэхэм я нэгу щIэкIынущ ахэр
зэрыкIуэдыр.

17 Уи бын еущие зэпыти, гупсэхугъуэ
къуитыжынщ,
уигъэлъагъунщ гухэхъуэ куэди.

---

[a] 29:10 Е «захуащIэхэми я псэр ягъэнынуахэр хэтщ».

18 Уэхьий* къахуэмыкIуауэ щытмэ,
IэубыдыпIэншэ мэхъур цIыхур,
Тхьэм и Хабзэ емыбакъуэр теуващ гъуэгу
махуэ.

19 Псалъэ гъущэкIэ пщылIыр пхуэгъэсэнкъым:
гурыIуэ щхьэкIэ, даIуэркъым.

20 Зи гупсысэм япэ псалъэр изыгъэщ цIыхур
плъагъурэ?!
Абы нэхърэ акъылыншэм иджыри нэхъ
узыщегъэгугъ.

21 ПщылIыр цIыкIу щIыкIэ щыбгъэкIмэ,
уи шым къэкIэсу уанэгур пфIищтэжынкIэ
тIэу еплъынкъым[a].

22 Акъылцыджым къызэщIегъэстыр зэныкъуэкъур,
шыIагъэ зыхэмылъри дапщэщи
гуэныхьщIакIуэщ.

23 ИгъэикIэнщ зэгуэр пагагъэм цIыхур,
зызыгъэцIыкIури зэгуэр ялъытэжынщ.

24 Дыгъум къуэтыр хуохъужыр и щхьэм и
жагъуэгъу,
гыбзафэр зэрыхуагъэшыр зэхихрэ пэт[b],
зеущэхур.

25 ЦIыхум щышынэм лъахъэ зырелъхьэжыр,

---

a **29:21** Пасэрей журтыбзэкIэ тха Iэрытхым къыщыкIуэ псалъэхэм къарыкIыр гурыIуэгъуэ дыдэу щымыт пэтми, Iуэхур дахэкIэ зэримыухынур нахуэу къыхощ.

b **29:24** Тэурэт Хабзэм ипкъ иткIэ, щIэпхъаджагъэр щIэзыуфэ щыхьэтым гыбзэр хуагъэшыртт, Тхьэми цIыхухэми я нэлатыр зэрытелъыр кърагъэлъагъуэу.

Тхьэуэ Зиусхьэным щыгугъыр хъунщ
шынагъэм пэIэщIэ.

26 Куэдыр щогугъ и Iэщхьэтет и нэфIым,
захуагъэр къыздикIыр Тхьэуэ Зиусхьэным
дежкIэ пэт.

27 ЗахуащIэхэм я жагъуэщ цIыху мыхъумыщIэр,
бзаджащIэми я жагъуэщ цIыху захуэр.

ЕЩЭЩIАНЭ IЫХЬЭ

Агъур и псалъэхэр

1 ЯкIэхь и къуэ Агъур[a] къыхуэкIуа псалъэхэр[b].
Мыращ абы IитрэIилрэ Iухьэлрэ яжриIар[c]:

2 ЦIыхуцIэ зиIэм сэ нэхъ акъмыкъ яхэткъым,
зэхэщIыкI жыхуаIэм щыщ збгъэдэлъкъым.
3 Iущыгъэри зищIысым сыхурагъэджакъым;
Тхьэуэ ЛъапIэр къэпцIыхуныр сытми
сщIэркъым.
4 Хэт уафэ къатиблым дэкIыу къэзыгъэзэжар?
Хэт щыIэ жьыбгъэр къиубыдыфауэ?
Хэт псыр уафэпшэхэм изыгъэзагъэр?
Хэт щIыгу гъунэхэр зыгъэувар?
Хэт хъуну ар? Сыт и къуэм и цIэр?

---

a **30:1** Зыщыщми къызыхэкIами теухуауэ хъыбар зыри щыIэкъым. НэгъуэщIыпIэ дежи и цIэм ущрихьэлIэжкъым.
b **30:1** Е «масей лъэпкъым щыщ ЯкIэхь и къуэ Агъур и псалъэхэр».
c **30:1** Е «ЖиIащ а цIыхум: – Сешащ, си Тхьэ, сешащ, си Тхьэ. СхулъэкIыжкъым».

КъызжепIэркъэ, зыгуэр хэпщIыкIыу щытмэ?

5 Тхьэм и дэтхэнэ псалъи къабзэщ,
Абы щыгугъхэм Ар я пшапэIудзщ*.
6 ЩIумыгъу Абы и псалъэхэм зыгуэри:
зэ мыхъуми Ар уэ къогиинущ,
цIыху пцIыIуэпцIышэуи укъыщIидзыжынущ.

7 СыпсэухукIэ къысхуэпщIэну, Тхьэшхуэ,
IуэхугъуитIкIэ сынолъэIур Уэ:
8 си бзэр тхьэрыIуэпцIымрэ пцIы зэфэзэщымрэ
пэIэщIэ хуэщI,
беигъэкIи къулейсызыгъэкIи укъызэмытэу
ерыскъы IыхьэкIэ Уэ къысхуэупсэ,
9 уи пащхьэ ныбэизыгъэкIэ сыщыудафэу
«Хэт Тхьэуэ Зиусхьэныр?» жызмыIэным
щхьэкIэ,
сыдэхуэхрэ дыгъуэныр щэн схуэхъуу
си Тхьэм уи цIэр сымыгъэулъиин папщIэ.

10 Пщым и пащхьэ и пщылIыр щумыщI
пцIытелъххьэпIэ,
и гыбзэр къыплъэIэсынщи, хэпхынщ лажьэ.

11 ЩыIэщ цIыху, хуагъэшу адэхэм гыбзафэр,
къэзылъхуа анэхэми хуэфащэ пщIэ
хуамыщIу.
12 ЩыIэщ цIыху, сыткIи зафIэкъабзэу,
фIейм лъакъуащхьэкIэ яутэу зэрыхэтыр
ямыщIэжу.
13 ЩыIэщ цIыху пагагъ яхэлъу плъэуэ,
я плъэкIэми нэмыплъ къыуиту.
14 ЩыIэщ цIыху я дзэпкъыр джатэм хуэдэу жану,
я дзэпэфIанэхэри хуэдэу сэм:
тхьэмыщкIэу тетри щIы хъурейм,
цIыху хуэмыщIауэ щыIэри яхуэшхынущ.

15 ИIэщ, жаIэ, пхъуитI псыдыуэм.
«Иджыри! – жаIэри мэкIийхэр. – Иджыри!»
ЩыIэщ Iуэхугъуищ, игъащIэм иримыкъуну,
хэбгъэзыхьмэ, мэхъур плIы «ирикъунщ»
жызымыIэнур:
16 хьэдрыхэр,
лъхугъэ зыхэмыкI пкъыр,
псыкIэ иримыкъуа щIыгур,
«хъунщ!» жызымыIэну мафIэр.

17 И адэ щIэнакIэу хуеплъэкIым,
и анэ и жыIэ елъэпауэм
вынд-къуалэм и нэр яуIунщ,
бгъэжь шырхэми я Iус хъужынщ.

18 ЩыIэщ Iуэхугъуищ, сэркIэ телъыджащэу,
хэбгъэзыхьмэ, къызгурыIуэн слъэмыкIхэр
мэхъур плIы:
19 уэгум ит бгъэжьым и хуэрэзэкIэр,
къырыгум ит блэм и зепщыпщэкIэр,
хыгум тес кхъухьым и есыкIэр,
хъулъхугъэр пщащэм зэрекIуалIэ щIыкIэр.

20 Зинэ зыщIэ цIыхубзыр мыпхуэдэурэ мэзекIуэ:
машхэри и Iупэ щилъэщIыжкIэ,
«Мыхъун гуэри сщIакъым» жеIэр.

21 Iуэхугъуищым егъэзджыздж мы щIыгур,
хэбгъэзыхьмэ, мэхъур плIы ар зыгъэщэIур:
22 пащтыхь хъуа пщылIыр,
ныбэизыгъэкIэ щыкIа цIыху акъылыншэр,
23 ялъагъу мыхъу цIыхубзу унагъуэ ихьар,
унэIут бзылъхугъэу гуащэм и пIэ иувар.

24 ЩIыгум тетхэм щыщу плIыр халъытэ
цIыкIухэм,

аргщхьэкIэ ахэр Iущым я Iущыжщ:
25 псэущхьэ лъэщкъым хъумпIэцIэджыр,
аргщхьэкIэ гъэм и кIуэцIкIэ щIымахуэм
хуогъэтIылъэ;
26 гуащIэшхуэ иIэу пхужыIэнкъым къурш
дзыгъуэм,
аргщхьэкIэ и псэупIэр къыр дзакIэм
трещIыхь;
27 мацIэми ямыIэ пашэ*,
аргщхьэкIэ зыуэ-зыпкъыу теуэ ящIыр;
28 къыпхуэубыдынущ IэкIэ шындырхъуори,
аргщхьэкIэ ари пащтыхь сэрейхэм
щызэхэзожэ.

29 Щыщ зэрыхъур щIым лъэ быдэкIэ теувэр,
хэбгъэзыхьмэ, мэхъур плIы зи кIуэкIэ
лъэщыр:
30 псэущхьэу щыIэм япщщ аслъэныр,
зыгуэрми худидзыхынукъым и гъуэгу абы;
31 адакъэпщыр,
ажэ пашэр,
дзэр зезышэ дзэпщыр.

32 ЗыкъыпфIэщIыжу делагъэ пIэщIэщIамэ,
е мыхъун гуэр уигу къэкIыгъауэ щытмэ, –
уубыдкъэ уи жьэр!?
33 Шатэм уеуэм тхъущ къыщIидзыр,
уIурыуэмэ нэгум къыщеудыр лъыр,
губжьри зэщIэбгъэстмэ, къыхэкIыр
зэныкъуэкъущ.

ЩЭЩІРЭ ЕЗАНЭ ІЫХЬЭ

ЛэмрэІил и псалъэхэр

1 Анэм и ущиеу паштыхь ЛэмрэІил жиІэжахэр[a]:

2 Си кІэтІий кІапэу уэ си щІалэ,
си тхьэлъэІухэм я жэуапу згъуэта си щІалэ!
3 Бзылъхугъэм ятумыухэ уи цІыхухъу гуащІэр,
паштыхьхэр зэкІуэдылІэм уи къарур
иумыгъэкІуэщІ.

4 БжызоІэ, ЛэмрэІил, паштыхьхэм
зыдрагъэхьэхкъым санэм,
хъуркъым фадэ щхьэкІэ Іэщхьэтетхэр
нэхъуеиншэ.
5 Армыхъумэ игъэудэфэнщи, хабзэм
иригъэбэкъуэнщ,
тхьэмыщкІэм я хуитыныгъэри иукъуэнщ.
6 КІуэдыпІэ итхэм яхуэфший фи фадэр,
гуІэгъуэр зыкІуэцІылъхэр фи санэми
къевгъафэ.
7 Къыхрефи фадэм, ящрегъупщэ тхьэмыщкІагъэу
ябгъэдэлъыр,
абы къыщыфІэкІам къремыкІыж я гум илъ
бэлыхьхэр.

8 И щхьэ къыщыжыну зылъэмыкІым и цІэкІэ
къэпсалъэ,

---

a **31:1** Е «масей паштыхь ЛэмрэІил жиІэжахэр».

цIыху дэхуэхахэми къэув я телъхьэу.
9 Захуагъэм укъыщыжу псалъэ,
тхьэмыщкIэхэмрэ хуэмыщIахэмрэ я
хуитыныгъэми щIэбэн.

ФызыфIым и щытхъу[a]

10 ФызыфIыр дэнэ къыипхын?
Налкъут-налмэсхэм ар йолъэпIэкI.
11 АбыкIэ лIым игу-и щхьэ зэтелъщ:
ар и Iэпэгъуу къыщIэхуэнкъым зэикI,
12 и гъащIэ Iыхьэкlи
щхьэгъусэм къыхуихьынур фIыгъуэщ, екъым.

13 Цымрэ чэтэнымрэ* зэрегъэгъуэтри,
игу етауэ ахэр ещIэ.
14 Кхъухь чыракIуэм* ещхьщ ар,
и щIакхъуэ Iыхьэр дэни къыщегъуэт.
15 Нэхумыщым ар щIотаджэ,
унагъуэм яхуопщафIэ,
унэIут цIыхубзхэм Iуэхур ятрегуашэ.

16 Гъавэ щIапIэм гупсэхуу йоплъри, ар къещэху,
и пщIэнтIэпс хьэлэлым къыщIэкIамкIэ
егъэтIысыр жызум хадэр.
17 Сыт хуэдэ зы Iуэхуи гурэ псэкIэ йоувалIэр,
сытми и Iэхэр хуэлъэщщ.
18 Iуэхуу ищIэм хъер къызэрыдэкIуэм ар
щыгъуазэщ,
кIуасэркъым жэщыбгми и уэздыгъэр.

19 ИгъэтIылъкъым и цыкIуэкIыр зэикI,

---

[a] **31:10-31** Iэрытхым мы пычыгъуэр акроусыгъэкIэ зэджэ усэ гъэпсыкIэм тету ухуащ: журт алыфбейм хэт хьэрфхэм я зэкIэлъыкIуэкIэм техуэу дэтхэнэ зы едзыгъуэри кърегъажьэ.

цыкIуэкIыкIыр быдэуи иIыгъщ,
20 тхьэмыщкIэмкIэ и Iэгур и Iэнащхьэщ,
хуэмыщIами хуохъу ар щIэгъэкъуэн.
21 ЩIымахуэ хъуакъэ, ищIэркъым къыхэщт:
щыгъын зэтелъ тIуащIэкIэ бынунэр
ихуэпакIэщ.

22 И гъуэлъыпIэм щащыху тепхъуэхэр къыхуещI,
чэтэн плъыжьыпцIэ пIащIэкIэ езыми
зыкъехуапэр.
23 Хасэр зэхыхьамэ, цIэрэ щхьэрэ щиIэщ и лIым –
ар хэку тхьэмадэхэм ящыщщ.
24 Чэтэн щыгъынхэр ещIри ещэ,
бгырыпххэр сатуущIхэми ярещэр.

25 ЩIыхьрэ щэныфIагъэрэщ[a] и фащэр,
пщэдейрей махуэхэм пожажьэр гуфIкIэ.
26 И псалъэр узэдащ IущыгъэкIэ,
ущиефIхэр и бзэгупэ пылъ зэпытщ.
27 Унагъуэ Iуэхухэм текIкъым зэикI и нэIэ,
Iуэхуншэ шум и щIакхъуэ Iыхьи ишхкъым.

28 ЗэщIотаджэр бынри – щытхъуфэхэр хуагъэш,
и щхьэгъуси псалъэ дахэхэр къыжреIэр:
29 «Хэлъкъым шэч фызыфIхэр зэрыщыIэм,
ауэ уэ ппэхъун къэхъуакъым».

30 НэпцIщ гуакIуагъэр, дахагъэри уэсэпсщ,
ауэ Тхьэуэ Зиусхьэным фIэлIыкI цIыхубзым
щытхъу хуэфащэщ.
31 Къилэжьа фIыщIэм ар хэвмыну ефпэсыж,
утыкухэм и щытхъуцIэри щреIу.

---

a **31:25** Журт.: «ГуащIэрэ щIыхьрэщ».

«Гъэсэпэтхыдэхэм» ущыхуэзэ псалъэ гурыIуэгъуейхэр

Ахъуэ (27:18) – и теплъэкIэ хъурей-баринэу щыт жыг щхъуэ-фIыцIафэщ, «инжир» жыхуаIэращ.

Бэтэгъэ (8:2) – лъагапIэ, зыплъыхьыпIэ.

Гие (1:23; нэгъуэщI щIыпIэхэми) – цIыхум мыхъумыщIагъэ IэщIэщIам хущIрагъэгъуэжын щхьэкIэ зэреущие псэлъэкIэ.

ГуащIэ (3:8) – къару, зэфIэкIыныгъэ; лъэщагъ, бланагъэ; пхъашэ, ябгэ; щхьэмыгъазэ; къикIуэт зымыщIэ.

ГуемыIу псалъэ (15:28; 18:23) – жыIэпхъаджэ, укIытэгъуэ зыпылъ, жьэм къемыкIу, гум еуэ псалъэ; псалъэ хъуэн.

Гунэдж (12:25; 15:15; 17:21; 18:14) – гукъыдэж; нэжэгужагъэ, нэщхъыфIагъэ.

Гухьэ-гужь (19:3) – гужьгъэжь, гуращэ бзаджэ.

Гъэджылын (17:3; 27:21) – гъущIыкIэм игъуэтыну щэн-щытыкIэм теухуауэ гъэунэхун.

ГъэIэсэгъуей (14:16) – жыIэмыщIэ, къэгъэдэIуэгъуей.

ДэхащIэ (5:3; 22:14; 26:25) – IэфIагъ, гуапагъ зыхэлъ псалъэ.

Дыщэ токъу (17:8) – дыщэ гъэжа; цIыхур зыгъэIуэщхъу, зыIэпызышэ мэгъу мывэ (зэхь.).

ЕфыгъулIэн (6:34) – зыр зым нэхъыфIу хущыту къалъытэу зэгуэпын; еижын.

Жагъуэзэрабг (8:13) – гурымыхь, гущыкIыгъуэ, жагъуэ.

Зэусыгъуэджэн (3:11; 23:26) – зэмыпэсын, зыхуэмыгъэфэщэн.

Игъуэджэ (19:10) – емыкIу, емызэгъ, укIытэгъуэ зыпылъ; къэхъун хуэмей Iуэху.

Икърарыншэ (21:18) – пцIыупс, пцIыIуэпцIылэ, зи псалъэ темытыж; тхьэгъэпцI.

Инат (29:1) – ерыщ, ерыпIынэ; зи жыIэрэ зи щIэнрэ яхутемыкI.

КIадэ (2:4) – гъэтIылъыгъэ.

КIыщтэн (17:3; 27:21) – зы кумбыгъэм ит гъущIыкIэ плъар нэгъуэщI кумбыгъэм ипкIэурэ гъэупщIыIун.

Къуентхъ (1:13, 19; 16:19) – зауэ, теуэ, зекIуэ хуэдэхэм деж бийм къыIэщIах мылъку, Iэщэ-фащэ.

Къумалэ (2:16; 7:5) – бзэIэфIагъ, гуапагъэ.

Къутыргъэн (21:24) – пагэ; зыхэзыIэтыкI, зыкъызыфIэщIыж; пагагъэ.

Лъэкъухь къэхьын (9:7) – емыкIу къэхьын, Iуэху игъуэджэ хэхуэн; икIэу къыщIидзын.

Лъэпощхьэпо (15:19; 22:5) – Iуэхум и кIуэрабгъур къызыхэхыгъуей, кIуапIэ къозымыт щытыкIэ.

Мэхъаджэ (3:31) – гущIэгъу зыхэмылъ, еру; бзаджэнаджэ; хъийм икIа; шынагъуэ.

МэIу (2:7) – бжы, сэшхуэ хуэдэхэм пэщIадзу зэрызрахъумэ гъущI пIащIэ хъурей е плIимэ; пшапэIудз.

Мывэдз (26:8) – мывэ зэрадз Iэмэпсымэ.

Мысэ (21:8; 24:25) – къуаншагъэ зыбгъэдэлъ цIыху.

Нэрыбгэ (19:7) – цIыху.

Нузыр (20:25) – Тхьэм и цIэкIэ цIыхум игъэзэщIэну ит псалъэ, гухэлъ, гуращэ.

Ныбжьи (29:14) – игъащIэкIэ, псэухукIэ, дунейр щыIэхукIэ.

Пашэ (30:27, 31) – Iэтащхьэ; унафэщI, нэхъыщхьэ, тет.

Пэбгъэн (мэпабгъэ) (13:4) – зыгурым хущIэкъун, щIэхъуэпсын.

ПсэкIуэдщIагъэ (5:22; 20:9; 21:4) – Тхьэм и хабзэрэ и псалъэрэ емызэгъ IуэхущIафэ; гуэныхь.

Псыхуэш (беслъ.) (10:26; 25:20) – псыфIэIу.

ПшапэIудз (30:5) – мэIу; шынагъуэм (цIыхуейм, бзаджэнаджэм, щхъуэм, н.къ.) пэIэщIэ зызэрыхуэпщI Iуэхуфэ е псэлъафэ (зэхь.).

Пшэрыхьын (12:27) – къэущэкIуар зэIыхын, пщэфIын.

Пщэжын (17:3; 25:4; 27:21) – гъущIыкIэ плъам щымыщу хэлъыр хэгъэкъэбзыкIын.

СанэщIэху (3:10) – жызумым и псыр къызэрыщIаху Iэмэпсымэ.

ТхьэщIа иIэн (7:14) – тхьэрыIуэ; тхьэлъанэ зыхэлъ Iуэху.

УпщIэж ехьэлIэн (20:18) – Iуэхум чэнджэщ къыхегъэлъхьэн; зыгуэрым ечэнджэщын.

УпщIэжакIуэ (11:14) – упщIэжэгъу, чэнджэщэгъу; чэнджэщакIуэ.

Уэкъуо (10:25) – жьапщае, жьышхуэ; жьыкIурий.

Уэхьий (29:18) – бегъымбархэм къахуех Тхьэм и псалъэр е и унафэр.

Ухэсын (24:7) – зы Iуэхугъуэм пыухыкIауэ теубыдэн; унафэ къэщтэн.

Фэлъыр дэхын (10:13; 17:10; 23:13; 29:15) – зыгуэрым ткIийуэ ешхыдэн; удын ехын.

Фо бэшх (25:27) – фо куэд зышх; IэфIышх.

Хэгъэгу (28:2) – лъахэ, щIыналъэ; адэжь хэку.

Хей (6:17; 16:10; 17:15; 18:5; 21:8; 24:24; 26:2) – къуаншагъэ зыбгъэдэмылъ цIыху.

Хеяжьэ баш (20:8) – хеящIэм хейщIэгъуэр зэрызригъакIуэ баш; къуаншагъэ зыбгъэдэлъыр щызэхигъэкIкIэ, хеящIэм хейуэ къигъэлъэгъуар здэщыт лъэныкъуэмкIэ башыр ирихьэкIмэ, абы мысагъэ зэрыбгъэдэмылъыр цIыхум яригъащIэрт.

ХеящIэ (8:16) – хеяжьэ; къуаншагъэ зыбгъэдэлъыр зэхэзыгъэкI цIыху.

Хьэкум (12:2; 17:23; 18:5; 19:5; 21:15; 24:23; 25:8) – къуаншагъэ зыбгъэдэлъыр щызэхагъэкI щIыпIэ е IуэхущIапIэ.

Хьилэгу (11:20) – бзаджэ; щIэкIыпIэ зи куэд, IэмалкIэ Iэзэ; хьилэшы.

Хъатэ пэмыхьэ щIын (28:27) – зыгуэр къыпфIэмыIуэхун, зыгуэрым уасэ емытын; зыгуэрым фIэмылIыкIын.

Хъырцыжь (6:11; 24:34) – хъунщIакIуэ, техакIуэ.

Хъуэхъупэ тын (13:21) – фIыщIэгуапэ псалъэ.

Чэтэн (31:13, 22, 24) – пхъашэу зэIущэ щэкI Iув лъэпкъыгъуэ.

ЧыракIуэ (31:14) – чырэм хэт цIыху; чырэкIэ зыгуэр къешэкIын, зехьэн.

Шэс (20:16; 22:26; 27:13) – зыгуэр бгъэзэщIэну е бгъэпэжыну пщэрылъ зыщыпщIыжкIэрэ узэрыхуэ щытыкIэ.

ШэсыпIэ иувэн (6:1; 11:15; 17:18; 20:16; 27:13) – шэс хьэкъ; шэс папщIэу зыгуэрым и цIэкIэ увын.

Шэчалъэ (11:1; 16:11; 20:23) – тэрэзэ, гырэ.

(И IэдакъэщIэкI) и шхыгъуи ихуэн (12:14) – цIыхум ищIам, илэжьам пэкIуэ игъуэтыжын, фIыщIэгуапэ щIыгъуэ ихуэн.

Щауэгъу (18:24; 19:4; 27:10) – ныбжэгъу.

ЩуIэгъэ (6:29) – нысащIэ; бзылъхугъэ щхьэгъусэ.

ЩхьэкIуэ (10:12; 12:16; 17:9) – хъыбар гуауэ, хъыбар Iей; жагъуэ, губгъэн (зэхь.).

ЩынэщIылъху (27:26) – щIымахуэм халъхуа щынэ.

Щыхъэн (15:11; 21:2) – щекIуэкIын, къыщыхъун.

ЩIэнэкIалэ (1:22; 3:34; нэгъуэщI щIыпIэхэми) – цIыхум щIэнэкIэр; ауанышI.

Iэл (16:7) – бзаджэ; ерыщ, еру; зэгъыгъуэй, сампIэимыхьэ.

Iэщхьэтет (6:7; 28:16; 29:12, 26; 31:4) – унафэщI, нэхъыщхьэ, тет.

Iуэрбжэр (10:8, 10) – псэлъэрей; мыхъумыщIэ куэд жызыIэ.

Iумэт (14:28) – пащтыхьым пэжу хущыт, щыпкъэу бгъэдэт; зы дин зылэжь, а диным ит цIыху гуп.

«Гъэсэпэтхыдэхэр» тхылъым щыщу узыгъэгупсыса, узыгъэпIейтея Iуэхугъуэхэр къэгъуэтыжыгъуафIэ хъун щхьэкIэ и щIагъкIэ IункIыбзэIух псалъэхэмрэ бжыгъэрыгъуазэхэмрэ щызэкIэлъыдохь

Акъылыншагъэ – 1:7, 1:32, 6:32, 9:6, 9:13-18, 10:1, 10:13, 10:14, 10:18, 10:21, 10:23, 12:11, 12:16, 12:23, 13:16, 13:19, 13:20, 14:1, 14:3, 14:7, 14:8, 14:17, 14:18, 14:24, 14:29, 14:33, 15:2, 15:5, 15:7, 15:14, 15:20, 15:21, 16:22, 17:7, 17:12, 17:18, 17:21, 17:24, 17:25, 17:28, 18:2, 18:6, 18:7, 18:13, 19:1, 19:3, 19:10, 19:13, 19:29, 21:20, 23:9, 24:7, 24:9, 26:1, 26:3, 26:6, 26:7, 26:8, 26:9, 26:10, 26:11, 27:3, 27:22, 28:26, 29:9, 29:11, 29:20

Акъыл-Iущыгъэ – 1:1-2, 1:7, 1:20-33, 2:1-6, 3:13-18, 4:5-9, 8:1-36, 9:1-6, 9:10-12, 10:23, 11:9, 12:8, 13:20, 14:6, 14:33, 15:33, 16:16, 16:21, 16:22, 16:23, 17:24, 18:4, 18:15, 19:8, 21:22, 23:23, 24:3-4, 24:5, 24:14, 28:26

Бэлыхь – 10:10, 11:8, 11:29, 12:21, 13:17, 13:20, 13:21, 14:1, 15:6, 15:27, 17:20, 21:12, 21:23

БзэIеягъэ – 10:18, 11:13, 16:28, 18:8, 20:19, 25:23, 26:20-21, 26:22, 30:10

Губжь – 12:16, 14:17, 14:29, 14:35, 15:1, 15:18, 16:14, 19:11, 19:19, 20:2, 21:14, 22:24-25, 27:4, 29:8, 29:11, 29:22, 30:33

Гугъэ-гухэлъ – 3:26, 10:3, 10:24, 10:28, 11:6, 11:7, 11:23, 12:2, 12:5, 12:11, 13:2, 13:4, 13:12, 13:19, 14:17, 14:22, 15:22, 15:26, 16:1, 16:3, 18:14, 19:21, 20:5, 20:18, 21:5, 21:25, 23:17-18, 24:14, 28:19, 28:20

Гузэвэгъуэ-нэщхъеягъэ – 10:1, 10:12, 12:16, 12:25, 14:10, 14:13, 15:13, 15:15, 17:9, 17:22, 18:19, 19:11, 24:10, 25:20

Гу-псэ – 2:10, 3:1, 3:3, 4:4, 4:23, 6:14, 6:18, 6:21, 7:3, 7:25, 11:20, 12:20, 12:25, 13:12, 14:10, 14:13, 14:30, 14:33, 15:11,

15:13, 15:15, 15:30, 16:9, 16:24, 17:3, 17:20, 17:22, 20:5, 20:9, 21:1, 21:2, 22:15, 23:19, 24:12, 24:13-14, 24:17, 25:20, 26:23, 26:24-25, 27:9, 27:19

ГуфIэгъуэ – 10:1, 10:23, 11:10, 12:20, 12:25, 14:10, 14:13, 15:13, 15:15, 15:23, 15:30, 16:15, 17:22, 23:24-25, 24:17-18, 29:6

ГущIэгъу-гулъытэ – 11:17, 12:10, 14:21, 14:31, 19:17, 20:28, 21:10, 25:21-22, 28:27

ГъащIэ – 3:1-2, 3:16, 3:18, 3:21-22, 4:4, 4:10, 4:13, 4:20-22, 4:23, 6:23, 8:35, 9:11, 10:16, 10:17, 10:27, 11:19, 11:28, 11:30, 12:28, 13:9, 15:24, 15:27, 16:17, 19:23, 21:21, 22:4, 24:14

Гъэсэныгъэ – 13:24, 19:18, 20:30, 22:6, 22:15, 23:13-14, 29:15, 29:17, 29:19, 29:21

Гъуэгу – 1:29-31, 2:7-9, 2:12-15, 2:20, 3:5-6, 3:13, 3:17, 3:26, 3:31-32, 4:11-12, 4:14-15, 4:18-19, 4:23, 4:26-27, 5:21, 6:23, 7:25-27, 8:32, 9:6, 10:9, 10:17, 11:5, 11:20, 12:3, 12:15, 12:26, 12:28, 13:15, 14:2, 14:8, 14:12, 14:21, 14:22, 15:9, 15:10, 15:19, 15:21, 15:24, 16:7, 16:9, 16:17, 16:20, 16:25, 16:29, 19:1, 20:7, 20:24, 21:8, 21:16, 22:5, 22:6, 22:9, 23:19, 28:6, 28:10, 28:14, 28:18, 29:18

Жумартыгъэ – 11:24-26, 19:6, 21:26, 22:9, 31:20

Захуагъэ – 2:7-9, 2:20-21, 3:32, 3:33, 4:18, 4:26, 8:15-16, 9:9, 10:2, 10:3, 10:6, 10:7, 10:11, 10:16, 10:20, 10:21, 10:24, 10:25, 10:28, 10:30, 10:31, 10:32, 11:1, 11:3, 11:4, 11:5, 11:6, 11:8, 11:10, 11:11, 11:18, 11:19, 11:21, 11:23, 11:28, 11:30, 11:31, 12:3, 12:5, 12:6, 12:7, 12:10, 12:12, 12:13, 12:21, 12:26, 12:28, 13:5, 13:6, 13:9, 13:21, 13:25, 14:2, 14:9, 14:11, 14:32, 14:34, 15:6, 15:8, 15:9, 15:19, 15:28, 15:29, 16:8, 16:11, 16:12, 16:17, 18:10, 20:7, 21:3, 21:8, 21:15, 21:21, 21:26, 21:29, 23:24, 24:16, 25:5, 25:26, 28:1, 28:5, 28:6, 28:12, 28:18, 29:2, 29:4, 29:6, 29:7, 29:10, 29:14, 29:26, 29:27, 31:8-9

Захуагъэншагъэ – 10:2, 11:1, 13:23, 14:34, 15:25, 15:27, 16:8, 16:19, 17:15, 17:23, 17:26, 18:5, 20:10, 20:17, 20:23, 22:22-23, 22:28, 23:10-11, 24:11-12, 24:15-16, 24:23-24, 28:21, 29:4

Зэныкъуэкъуныгъэ – 3:30, 10:12, 13:10, 15:18, 16:28, 17:1, 17:11, 17:14, 17:19, 18:18, 18:19, 20:3, 22:10, 26:17, 26:21, 28:25, 29:8, 29:9, 29:22, 30:33

Зинэ зыщIэхэр – 2:16-19, 5:3-23, 6:23-35, 7:4-27, 9:13-18, 22:14, 23:27-28, 29:3, 30:20, 31:3

КIуэдыпIэ – 1:32, 2:18-19, 3:25-26, 5:3-5, 5:22-23, 7:25-27, 8:36, 9:17-18, 10:2, 10:7, 10:8 , 10:10, 10:14, 10:15, 10:21, 11:3, 11:4, 11:5, 11:7, 11:9, 11:14, 11:15, 11:19, 12:6, 12:7, 12:28, 13:3, 13:6, 13:9, 13:14, 14:11, 14:12, 14:27, 14:28, 14:32, 15:10, 15:11, 15:24, 16:18, 16:25, 17:19, 18:7, 18:12, 18:24, 19:3, 19:9, 19:16, 19:18, 20:20, 21:6, 21:7, 21:16, 21:25, 21:28, 23:13-14, 24:11, 24:16, 26:28, 27:20, 28:18, 29:1, 29:5, 29:16, 31:3

Лэжьыгъэ – 6:6-11, 10:4, 10:5, 10:26, 11:18, 12:11, 12:14, 12:24, 12:27, 13:4, 13:11, 14:4, 14:23, 15:19, 16:3, 16:26, 18:9, 19:15, 19:24, 20:4, 20:13, 21:5, 21:25, 22:13, 22:29, 24:30-34, 26:10, 26:13, 26:14, 26:15, 27:18, 27:23-27, 28:19

Лъагъумыхъуныгъэ – 10:12, 10:18, 13:24, 15:17

Лъагъуныгъэ – 3:3-4, 10:12, 13:24, 14:22, 15:17, 16:6, 17:1, 17:9, 20:28, 21:21, 27:5

Лъытэныгъэ – 1:8-9, 3:16, 3:35, 4:7-9, 8:18, 10:6, 10:7, 11:16, 11:26, 12:8, 13:18, 14:19, 14:28, 15:33, 16:31, 17:6, 18:12, 19:11, 20:3, 20:29, 21:21, 22:1, 22:4, 25:6-7, 25:27, 26:1, 26:8, 27:21, 29:23, 31:30-31

ЛъыщIэж – 20:22, 24:29

Мылъку-беягъэ – 3:9-10, 3:16, 8:18, 10:2, 10:4, 10:15, 10:22, 11:4, 11:16, 11:18, 11:24, 11:25, 11:28, 12:9, 13:7, 13:8, 13:11, 13:22, 14:20, 14:24, 15:6, 15:16, 15:27, 16:8, 16:16, 16:19, 17:8, 17:23, 18:11, 18:16, 18:23, 19:4, 19:6, 19:10, 19:14, 20:21, 21:6, 21:20, 22:1, 22:2, 22:4, 22:7, 22:16, 23:4-5, 27:23-27, 28:6, 28:8, 28:11, 28:16, 28:20, 28:22, 30:8-9

МыхъумыщIагъэ – 1:10-19, 2:12-15, 2:21-22, 3:29, 3:33, 3:34, 4:14-17, 4:19, 5:22-23, 6:12-15, 9:7-8, 9:12, 10:3, 10:7, 10:10, 10:16, 10:19, 10:24, 10:27, 10:28, 10:29, 10:30, 10:32, 11:3, 11:5, 11:6, 11:7, 11:8, 11:10, 11:18, 11:19, 11:20, 11:21, 11:23, 11:27, 11:31, 12:2, 12:3, 12:5, 12:7, 12:20, 12:21, 12:26, 13:1, 13:2, 13:5, 13:6, 13:9, 13:15, 13:21, 13:22, 13:25, 14:6, 14:9, 14:11, 14:17, 14:19, 14:21, 14:22, 14:32, 14:34, 15:6, 15:8, 15:9, 15:12, 15:26, 15:28, 15:29, 16:4, 16:6, 16:27, 16:29, 16:30, 17:4, 17:5, 17:11, 17:19, 17:20, 19:25, 19:28, 19:29, 20:9, 21:4, 21:7, 21:10, 21:11,

21:12, 21:18, 21:24, 21:27, 22:5, 22:8, 22:10, 22:12, 24:1-2, 24:9, 24:16, 24:19-20, 26:23, 26:24-26, 28:1, 28:12, 28:13, 28:28, 29:2, 29:6, 29:8, 29:16, 29:22, 29:27

Напэ – 3:35, 12:4, 13:5, 13:18, 14:34, 14:35, 18:3, 19:26, 20:27, 25:6-7, 25:9-10, 25:21-22, 28:7

Нэпсеягъэ – 11:24, 11:26, 15:27, 21:26, 23:6-8, 27:20, 28:8, 28:20, 28:22, 28:25, 30:15

...нэхърэ...нэхъыфIщ – 12:9, 15:16, 15:17, 16:8, 16:16, 16:19, 17:1, 17:12, 19:1, 19:22, 21:9, 21:19, 22:1, 25:24, 27:5, 27:6, 28:6

Нэчыхь – 5:15-20, 11:16, 12:4, 14:1, 18:22, 19:13, 19:14, 21:9, 21:19, 25:24, 27:15-16, 31:10-31

Ныбжьэгъугъэ – 13:20, 14:20, 17:9, 17:17, 18:24, 19:4, 19:6, 20:6, 22:24-25, 25:16-17, 27:6, 27:9, 27:10

Пагагъэ – 3:7-8, 6:16-17, 8:13, 11:2, 13:10, 13:13, 16:5, 16:18, 16:19, 17:19, 18:12, 21:4, 21:24, 25:6-7, 26:12, 27:1-2, 28:11, 29:23, 30:32

Пэжыгъэ – 3:3-4, 8:6-8, 11:1, 11:13, 12:5, 12:17, 12:19, 12:22, 13:17, 14:5, 14:22, 14:25, 16:6, 16:13, 19:22, 20:28, 23:23, 24:26, 25:13, 28:20

Псалъэ-бзэ – 2:12, 2:16, 5:3-4, 8:6-9, 10:6, 10:8, 10:10, 10:11, 10:13, 10:14, 10:19, 10:20, 10:21, 10:31, 10:32, 11:9, 11:11, 11:12, 12:6, 12:13, 12:14, 12:18, 12:19, 12:22, 12:25, 13:2, 13:3, 13:5, 14:3, 14:23, 15:1, 15:2, 15:4, 15:7, 15:23, 15:26, 15:28, 16:21, 16:23, 16:24, 16:27, 17:4, 17:7, 17:27, 17:28, 18:2, 18:4, 18:6, 18:7, 18:13, 18:20, 18:21, 19:13, 20:15, 20:19, 21:9, 21:19, 21:23, 22:11, 22:14, 24:26, 25:11, 25:15, 26:7, 26:9, 28:23, 29:5, 29:19, 29:20

ПцIы – 2:12, 2:16, 3:32, 4:24, 6:16-19, 6:24, 7:5, 8:7, 8:13, 10:18, 11:3, 11:20, 12:13, 12:17, 12:19, 12:20, 12:22, 13:5, 13:15, 14:5, 14:25, 17:4, 17:7, 17:20, 19:1, 19:5, 19:9, 19:22, 20:17, 21:6, 22:12, 24:28, 25:19, 26:18-19, 26:28, 29:12, 30:8

Сакъ – 4:23, 4:25-27, 14:15, 14:16, 19:2, 19:16, 20:25, 21:20, 21:29, 22:3, 22:5, 23:1-3, 27:12

Тезыр – 10:13, 11:21, 13:24, 15:10, 16:5, 17:5, 17:10, 17:11, 19:5, 19:19, 19:25, 19:29, 20:22, 20:30, 21:11, 26:3

Тепщэныгъэ – 8:15-16, 11:14, 12:24, 14:28, 14:35, 16:10, 16:12, 16:13, 16:14, 16:15, 19:10, 19:12, 20:2, 20:8, 20:26, 20:28,

21:1, 22:8, 22:11, 24:21-22, 25:2, 25:3, 25:4-5, 28:2, 28:15, 28:16, 28:28, 29:2, 29:4, 29:12, 29:14, 29:16, 29:26, 31:3-5, 31:8-9

ТхьэлъэIу – 14:9, 15:8, 15:29, 20:25, 21:3, 21:27, 28:9

Тхьэм и губжь – 3:32, 6:16-19, 11:1, 11:4, 11:20, 11:23, 12:2, 12:22, 14:2, 15:8, 15:9, 15:26, 16:5, 17:15, 20:10, 20:23, 24:18

Тхьэм и лъэкIыныгъэ – 5:21, 8:22-31, 15:3, 15:11, 16:1, 16:2, 16:4, 16:9, 16:10, 16:33, 17:3, 19:21, 20:12, 20:24, 21:1, 21:2, 21:12, 21:30, 21:31, 24:11-12

Тхьэм и нэфI – 2:7, 3:1-2, 3:13-18, 3:33-34, 8:18, 8:32, 8:34, 10:22, 10:24, 11:1, 11:20, 11:28, 12:2, 12:22, 12:24, 13:4, 13:13, 13:21, 14:9, 14:21, 15:6, 15:8, 15:9, 15:22, 15:26, 16:3, 16:20, 17:8, 18:22, 19:8, 20:7, 21:3, 21:21, 22:9, 25:21-22, 28:13, 28:14, 28:20, 29:18

Тхьэм и нэIэ – 2:7-8, 3:25-26, 10:3, 10:29, 14:26, 14:27, 15:25, 16:6, 18:10, 19:23, 22:12, 22:22-23, 23:10-11, 30:5

Тхьэм фIэлIыкIыныр – 1:7, 9:10, 10:27, 16:6, 14:2, 14:26, 14:27, 15:16, 15:33, 19:23, 22:4, 23:17-18, 24:21-22, 28:14, 31:30

Тхьэм щыгугъыныр – 3:5-6, 16:20, 20:22, 28:25, 29:25, 29:26, 30:5

ТхьэмыщкIагъэ – 6:10-11, 10:3, 10:4, 10:15, 11:24, 12:9, 12:11, 13:7, 13:8, 13:18, 13:23, 13:25, 14:20, 14:23, 14:31, 18:23, 19:1, 19:4, 19:7, 19:17, 19:22, 20:13, 21:5, 21:13, 21:17, 22:2, 22:7, 22:22-23, 23:20-21, 28:3, 28:6, 28:11, 28:19, 28:22, 28:27, 29:7, 29:13, 29:14, 30:8-9, 30:14, 31:8-9

Унагъуэ-бын – 10:1, 10:5, 11:29, 12:4, 13:1, 13:22, 13:24, 14:1, 14:11, 14:26, 15:20, 17:6, 17:21, 17:25, 18:22, 19:13, 19:14, 19:26, 20:7, 20:11, 20:20, 21:9, 21:19, 22:6, 22:15, 23:13-14, 23:22-25, 25:24, 27:8, 27:11, 27:15-16, 28:7, 28:24, 29:3, 29:15, 29:17, 30:11, 30:17, 31:10-31

Ущие-гие – 1:7, 1:8-9, 3:1-2, 3:11-12, 4:1-2, 4:13, 5:12, 6:20-24, 7:1-3, 8:10, 8:33, 9:7-9, 10:8, 10:17, 12:1, 13:1, 13:13, 13:14, 13:18, 15:5, 15:10, 15:12, 15:31, 15:32, 16:20, 17:10, 19:20, 19:25, 19:27, 21:11, 23:12, 23:23, 25:12, 27:5, 27:6, 28:23, 29:1

Фадэ – 20:1, 23:20-21, 23:29-35, 31:4-7

Фыгъуэ – 3:31, 14:30, 23:17, 24:1, 24:19, 27:4

ХъыбарегъащIэ – 13:17, 25:13, 25:25, 26:6

ЦIыхур ищIам хуэзэжыныр – 11:27, 11:31, 12:14, 13:2, 14:3, 14:14, 18:20, 18:21, 21:13, 22:8, 24:12, 26:27, 27:18, 28:10

Чэнджэщ – 1:5, 8:14, 11:14, 12:5, 12:15, 13:10, 15:22, 18:1, 19:20, 20:18, 24:6, 27:9

ШэсыпIэ ихьэныр – 6:1-5, 11:15, 17:18, 20:16, 22:26-27, 27:13

ШыIагъэ – 12:16, 14:29, 15:18, 16:32, 17:27, 18:21, 19:11, 20:3, 25:15, 25:28, 29:11, 29:22

ЩхьэгъэпцIэж – 12:11, 12:15, 14:12, 16:2, 16:25, 18:11, 18:17, 20:6, 21:2, 30:12

ЩхьэзыфIэфIагъ – 1:24-32, 10:17, 12:1, 12:15, 13:1, 13:13, 14:16, 15:5, 15:10, 15:32, 18:1, 18:2, 19:27, 28:9, 28:14, 29:1

Щхьэщытхъуагъ – 17:19, 25:14, 27:1, 27:2

Щыхьэтыгъэ – 12:17, 14:5, 14:25, 19:5, 19:9, 19:28, 21:28, 24:28, 25:18

ЩIэныгъэ – 1:4-5, 2:6, 2:10, 8:9, 8:10, 8:12, 10:14, 12:1, 12:23, 13:16, 14:6, 14:18, 15:2, 15:7, 15:14, 17:27, 18:15, 19:27, 22:12, 22:17, 22:20, 23:12, 24:4

Iулъхьэ – 15:27, 17:8, 17:23, 21:14, 28:21, 29:4